

Nr 63

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag för budgetåret 1963/64 till vissa byggnadsarbeten vid statens mentalsjukhus m. m.; given Stockholms slott den 1 mars 1963.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande statsrådet hemställt.

GUSTAF ADOLF

Sven Aspling

Propositionens huvudsakliga innehåll

Å kapitalbudgeten beräknas under investeringsanslaget till *vissa byggnadsarbeten vid statens mentalsjukhus m. m.* en ökning av investeringsvolymen från cirka 51 200 000 resp. 65 000 000 kr. under föregående och innevarande budgetår till 75 000 000 kr. budgetåret 1963/64.

Sjukhuset i Falköping — Falbygdens sjukhus — med 782 vårdplatser har till övervägande del tagits i bruk under innevarande budgetår. Under innevarande och nästa budgetår beräknas fyra nya sjukhus kunna beläggas, nämligen Mellringe sjukhus i Örebro, Hälsinge sjukhus i Bollnäs samt sjukhusen i Sala för högrgradigt psykiskt efterblivna och i Katrineholm för s. k. psykopater. Tillkomsten av dessa fyra sjukhus medför, att antalet nybyggda platser ökar för den egentliga mentalsjukvården med 1 380 platser, för psykiskt efterblivna med 540 platser och för psykopatvård med 245 platser.

Beträffande de befintliga mentalsjukhusen beräknas för nästa budgetår ett investeringsbehov av cirka 47 000 000 kr., däri inberäknat medel för uppförande av bl. a. nytt medicinskt centrum jämte forskningsavdelning m. m. vid Ulleråkers och S:t Lars' sjukhus, en vårdenhet om 52 vårdplatser för mentalt sjuka barn och ungdomar vid vart och ett av sistnämnda sjukhus samt en vårdenhet för högrgradigt psykiskt efterblivna barn om 60 platser vid Vipeholms sjukhus.

Vissa markområden vid Furunäsets sjukhus i Piteå föreslås skola försäljas för en köpesumma av 225 000 kr.

Reservationsanslaget till *utrustning av nya mentalsjukhus m. m.* föreslås uppfört med 6 463 000 kr. Av sistnämnda belopp hänför sig 3 767 000 kr. till fortsatt utrustning av de nya sjukhusen i Katrineholm, Sala och Bollnäs samt 2 071 000 kr. till utrustning av nytilkommande eller renoverade vårdavdelningar m. m. vid de befintliga sjukhusen. Återstående 625 000 kr. avses för anskaffande av erforderlig utrustning för en fortsatt och utvidgad försöksverksamhet i fråga om öppen vård vid vissa mentalsjukhus.

I propositionen föreslås vidare anvisande av ett investeringsanslag om 440 000 kr. för *uppförande av vissa jordbruksbyggnader vid statens skolor och yrkeshem på Salbohed.*

Slutligen föreslås, att statsbidrag i form av lån skall utgå till dels Svenska diakonissällskapet med 1 930 000 kr. för vissa *om- och tillbyggnadsarbeten vid epileptikerhemmet Erstagården* i Nacka, dels och föreningen Röingegården u. p. a. med 75 000 kr. för vissa *ombyggnadsarbeten vid epileptikerhemmet Röingegården* vid Hässleholm.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 1 mars
1963.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HOLMQVIST, ASPLING.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anför föredraganden, statsrådet Aspling.

I årets statsverksproposition, femte huvudtiteln, punkten 97, har reservationsanslaget till utrustning av nya mentalsjukhus m. m. upptagits med ett preliminärt beräknat belopp om 7 300 000 kr.

I samma proposition, punkten 209, har Kungl. Maj:t vidare föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till vissa byggnadsarbeten vid statens mentalsjukhus m. m. för budgetåret 1963/64 beräkna ett investeringsanslag av 58 000 000 kr.

Vidare har domänstyrelsen med skrivelse den 3 augusti 1962 framlagt förslag om uppförande för en beräknad kostnad av 550 000 kr. av vissa jordbruksbyggnader vid statens skol- och yrkeshem på Salbohed.

Därjämte har styrelsen för Svenska diakonissällskapet i skrivelse den 16 augusti 1962 hemställt, att sällskapet måtte beviljas ett anslag av 2 200 000 kr. för om- och tillbyggnad av sällskapets epileptikerhem på den s. k. Erstagården i Nacka.

Slutligen har styrelsen för föreningen Röingegården u. p. a. i skrivelse den 28 november 1961 hemställt, att föreningen måtte beviljas ett anslag av 70 140 kr. för vissa ombyggnadsarbeten vid epileptikerhemmet Röingegården.

Jag hemställer att till behandling få upptaga hithörande spörsmål även som fråga om försäljning av vissa markområden vid Furunäsets sjukhus i Piteå.

I. Vissa byggnadsarbeten vid statens mentalsjukhus m. m.

Framställning från mentalsjukvårdsberedningens byggnads- och utrustningsdelegation

Inledning

I skrivelse den 14 januari 1963 anför *mentalsjukvårdsberedningens byggnads- och utrustningsdelegation*, att det fastställda antalet vårdplatser vid

de egentliga statliga mentalsjukhusen den 31 december 1961 uppgick till 21 551, vilket innebär en ökning med 681 platser i jämförelse med platsantalet vid samma tidpunkt år 1960. Sjukhusen hade under år 1961 i medeltal 21 555 inneliggande patienter, vilket alltså utgjorde en överbeläggning med 4 patienter. Antalet anmälda exspektanter minskade från år 1960 med 105 till 759 år 1961, motsvarande ungefär 12,2 procent. Många vårdavdelningar inom äldre byggnader har emellertid haft ett fastställt platsantal, som icke stått i god överensstämmelse med sjukvårdens berättigade krav. En del av dessa avdelningar har renoverats, varvid platsantalet nedgått, medan andra inom den närmaste tiden skall utgå. För att få en mera rättvisande bild av hur kvarblivande avdelningar lämpligen bör beläggas har medicinalstyrelsen granskat sjukhusens ovan angivna officiella vårdplatsantal och i icke ringa mån nedskrivit detsamma fr. o. m. den 1 januari 1963. Givetvis medför detta icke omedelbart förbättrade vårdförhållanden, men i och med att nya sjukhus öppnas under innevarande år och nya paviljonger vid befintliga sjukhus kan tagas i bruk torde man kunna räkna med en viss uttunning av beläggningen på sådana avdelningar, som f. n. är alltför hårt utnyttjade. Av medicinalstyrelsen sålunda efter nyinventering fr. o. m. den 1 januari 1963 fastställt vårdplatsantal för egentligt mentalt sjuka uppgår till 20 426. Antalet exspektanter per den 31 december 1962 har beräknats till 675.

Vad beträffar nya mentalsjukhus har Falbygdens sjukhus i övervägande utsträckning tagits i bruk under föregående budgetår. Mellringe sjukhus beräknas vara till största delen färdigbyggt och utrustat för beläggning under år 1963. Med bifall till av Kungl. Maj:t i prop. nr 76 framlagt förslag har 1962 års riksdag (rskr. 297) bemyndigat Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med de principer, som legat till grund för det med Örebro läns landsting träffade avtalet om driften av Mellringe sjukhus, godkänna avtal med Gävleborgs läns landsting angående dess övertagande av driften av sjukhuset i Bollnäs. Detta sjukhus — för vilket benämningen »Hälsinge sjukhus» numera antagits — synes kunna till hälften beläggas under våren 1963 och till återstoden under våren 1964. Byggnadsarbetena vid det nya sjukhuset i Sala torde vara slutförda inom sådan tid, att sjukhuset efter utrustning kan tagas helt i bruk under våren 1964. Såsom föreslås i det följande bör sammanlagt 180 av sjukhusets totala platsantal övergångsvis reserveras för högradigt psykiskt efterblivna barn. Mentalsjukhuset i Katrineholm beräknas vara till största delen färdigbyggt och utrustat för beläggning under hösten 1963. I anslutning härtill anmäler delegationen, att totalkostnaden för uppförandet av sistnämnda sjukhus, sedan projekteringen av samtliga till sjukhuset hörande byggnadsobjekt slutförts, nu kan beräknas till 19 700 000 kr., vilket enligt prisläget den 1 juli 1962 innebär en merkostnad i förhållande till tidigare beräknad kostnadsram med 2 400 000 kr. Delegationen anför härom bl. a. följande.

En inom byggnadsstyrelsen verkställd utredning har visat att ökningen utöver tidigare kalkylerade kostnader huvudsakligen kan hänföras till två huvudarbeten, nämligen dels samtliga arbeten med grundläggning och yttre planering av sjukhusområdet och dels terapiverksamhetens anordnande och lokalmässiga tillgodoseende.

Beträffande de yttre arbetena har delegationen tidigare under hand anmält, att grundläggningsarbeten för såväl byggnader som yttre ledningar och vägar komplicerats av ojämn markbeskaffenhet i förening med ogynnsam väderlek under övervägande delen av den tid då arbetena utförts. Sålunda har pålningsarbeten erfordrats till någon del under samtliga byggnader.

De i 1959 års överarbetade förslag kalkylerade yttre planerings- och anläggningsarbetena omfattade huvudsakligen en grov beredning av markområdet, varjämte bl. a. inhägnad skulle utföras på enklaste sätt. Avsikten var att s. k. finplanering m. m. skulle utföras av patienterna i form av terapiarbete efter sjukhusets beläggning. Då man inom byggnadsstyrelsen haft dåliga erfarenheter från bl. a. ungdomsvårdsskolorna av sådant arrangemang, anser delegationen numera, att samtliga anläggningsarbeten med undantag för vissa objekt såsom minimigolfbanor m. m. bör utföras av entreprenör med därtill lämpade maskinella resurser. I nu föreliggande handlingar har vidare hänsyn tagits till de normer beträffande vägar och parkeringsplatser, som tillämpats vid uppförandet av de nya sjukhusen i Falköping, Örebro och Bollnäs. Efter anmodan av mentalsjukvårdsberedningen har ökade standardkrav beträffande sjukhusområdets inhägnad och promenadgårdars avgränsning beaktats vid projekteringen. I överensstämmelse härmed har den mur, som uppförts runt den fasta paviljongens promenadgårdar, erhållit en ändrad utformning (i enlighet med numera tillämpade principer inom fångvården). Murens höjd och konstruktion kommer därvid bättre att stå emot eventuella rymningsförsök. Den sammanlagda kostnadsökningen på grund av ovan anförda orsaker har beräknats till cirka 1 400 000 kr.

Verkstads- och terapilokaler avsågs i tidigare redovisade förslag få sin definitiva utformning först sedan sjukhuset börjat beläggas och sjukhusledningen därefter bedömt, vilken inriktning den verkstadsbetonade verksamheten skulle få. Sedan utredning härom numera verkställts i samråd med tillgänglig läkarexpertis, anser delegationen, att terapiverksamheten vid beläggningen bör få erforderliga resurser för en från början aktivt insatt terapi. I detta syfte har delegationen i samråd med experter från arbetsmarknadsstyrelsen och fångvårdens arbetsbyrå utarbetat ett detaljerat program i enlighet med vilket projekteringsarbetet med stor skyndsamhet bedrivits för att verkstadsbyggnaden skall kunna stå färdig vid den planerade beläggningen hösten 1963. Den nu föreliggande planlösningen tager sikte på en rationell industriplanering med lokalerna disponerade för en ändamålsenlig produktionsprocess. Arbetslokalerna har en i stort sett oförändrad yta, motsvarande cirka 9 m²/patient. I samband med överarbetningen efter ovan angivna riktlinjer har vissa funktioner ansetts böra tillkomma, som totalt sett medfört en volymökning av byggnaden. Byggnaden har vidare inventiösare utformning av erforderliga lokaler, värme-, ventilations- och sanitetsanläggning samt elektriska installationer. Merkostnaden för verkstadsbyggnaden och därmed sammanhängande anläggningar har uppskatats till cirka 1 000 000 kr.

Delegationen har för avsikt att i anslutning till höstriksdagen 1963 redovisa förslag till uppförande av en ny vårdenhet för mentalt sjuka barn och ungdomar vid S:t Lars' sjukhus. Byggnadsarbetena kan planenligt påbörjas våren 1964 och beräknas vara avslutade våren 1966. Förslag till avtal om för ändamålet erforderligt markbyte avses skola upprättas och redovisas i samband med framläggandet av angivna byggnadsförslag.

I samband med anslagsäskandena för innevarande budgetår lämnade delegationen en redogörelse för planeringen beträffande mentalsjukvårdens organisation i Stockholms län och föreslog efter samråd med landstinget i länet, att en ny mentalvårdsenhet om cirka 300 vårdplatser skulle förläggas till Norrtälje, omedelbart nordväst om lasarettet därstädes. Efter ytterligare samråd med landstinget i förläggningsfrågan m. m. föreslår delegationen nu, att en ny mental- och kroppssjukvårdsenhet uppföres inom ett område, beläget längre norrut än tidigare för ändamålet förordat område. Delegationen och landstinget har enats om att det fortsatta utredningsarbetet beträffande förläggningen av den nya kombinerade enheten även som programmeringen av densamma skall koordineras. Delegationen har för avsikt att i samråd med landstinget framlägga närmare förslag till förläggning och utformning av nämnda kombinerade vårdenhet i samband med delegationens anslagsäskanden för budgetåret 1964/65.

Utredningsarbete pågår beträffande de tidigare i princip beslutade sjukhusen i anslutning till lasaretten i Danderyd och Nyköping samt det planerade lasarettet i Huddinge.

Delegationen framlägger vidare efter därom med landstingen i Jönköpings och Hallands län under år 1962 förda förhandlingar förslag om att principbeslut fattas om uppförande av nya, lasarettanslutna mentalsjukhus om vardera cirka 300 vårdplatser i Värnamo resp. Varberg.

Vad angår de befintliga mentalsjukhusen har delegationen i tidigare anslagsäskanden efter samråd med vederbörande landsting redovisat dels en plan för den fortsatta upprustningen och utbyggnaden av S:t Jörgens sjukhus, dels bearbetade principplaner för upprustning och utbyggnad av Ulleråkers, S:t Sigfrids, S:ta Gertruds, Ryhovs, S:t Lars', Restads, Sätters och Frösö sjukhus, dels ock en plan för det slutliga färdigställandet av Mariebergs sjukhus ävensom en plan för upprustning av Sundby sjukhus.

Delegationen erinrar om att delegationen i skrivelse den 28 september 1962 underrättat Kungl. Maj:t, att Värmlands läns landsting, som tidigare ifrågasatt möjligheterna att upprusta vårdpaviljong M 1 vid Mariebergs sjukhus till en ur moderna vårdsynpunkter godtagbar standard, efter överläggningar med delegationen funnit av delegationen framlagt förslag till ombyggnad av paviljongen i princip godtagbart.

I enlighet med av Kungl. Maj:t den 6 juni 1962 meddelat uppdrag har delegationen vidare i samråd med landstinget i Norrbottens län företagit

en fortsatt bearbetning av de för 1962 års riksdag redovisade planerna för mentalsjukvårdens organisation i Norrbottens län resp. upprustning och utbyggnad av Furunäsets sjukhus. I anslutning därtill framlägger delegationen i det följande förslag om förläggning av ett nytt lasarettanslutet mentalsjukhus om 300 platser till Gällivare.

I anslagsäskandena för innevarande budgetår har delegationen redovisat förslag till principplan för Umedalens sjukhus. Förslaget innebar bl. a., att det totala vårdplatsbehovet för vuxna egentligt mentalt sjuka med hemortsrätt inom Västerbottens län samt vissa tbc-fall med hemortsrätt jämväl inom vissa andra län skulle i sin helhet tillgodoses med cirka 800 platser, förlagda till sjukhuset. I samband med uppgörandet av planen hade delegationen samråd med representanter för landstinget i Västerbottens län m. fl. om möjligheterna till annan förläggning av vårdplatserna för angivna patientkategori. Sålunda framfördes tanken att nya mentalvårdsenheter skulle uppföras i anslutning till dels lasarettet i Umeå — varigenom vederbörande enhet också skulle komma att få en ur forskningssynpunkt lämplig anknytning till den medicinska högskolan därstädes, dels lasarettet i Skellefteå. Umedalens sjukhus skulle under angivna förutsättningar kunna om disponeras för annat ändamål. På vissa av landstinget angivna, i sistnämnda anslagsäskanden redovisade skäl, vilka grundades på föreliggande utredningsmaterial, befanns emellertid delegationens förslag icke kunna realiseras. Med anledning därav tillstyrkte departementschefen i propositionen 1962: 76, att samtliga vårdplatser för de vuxna egentligt mentalt sjuka förlades till Umedalens sjukhus. Däremot ansåg departementschefen i likhet med delegationen lämpligt, att den av 1961 års riksdag i princip beslutade barn- och ungdomsavdelningen om cirka 25 platser förlades i anslutning till lasarettet i Umeå.

I sitt utlåtande (nr 129) i anledning av denna proposition framhöll emellertid statsutskottet med stöd av vissa i ärendet väckta motioner (I: 631 och II: 759), att såväl medicinska som sjukvårdsorganisatoriska och ekonomiska synpunkter talade för att alla möjligheter till samordning av somatisk och psykiatrisk vård tillvaratogs. På senare år utomlands och i Sverige gjorda strävanden att förlägga mentalsjukvården till kroppssjukhus innebar enligt utskottets mening en synnerligen önskvärd utveckling. Med hänsyn härtill syntes frågan om organisationen av mentalsjukvården i Västerbottens län böra ytterligare övervägas. Utskottet förordade därför med tillstyrkande av gjorda motionsyrkanden, att Kungl. Maj:t bemyndigades att efter ytterligare samråd med Västerbottens läns landsting vidtaga sådana åtgärder, att erforderliga vårdenheter kunde förläggas i anslutning till befintliga kroppssjukhus i länet.

Med anledning härav har Kungl. Maj:t genom beslut den 6 juni 1962 uppdragit åt delegationen att med beaktande av vad statsutskottet sålunda anfört upptaga förhandlingar med Västerbottens läns landsting angående

berörda frågor rörande mentalsjukvårdens organisation m. m. inom dess landstingsområde.

Delegationen har med utgångspunkt från i uppdraget angivna riktlinjer haft fortsatta överläggningar med ifrågavarande landsting under hösten 1962. Därvid har delegationen och landstinget enats om att gemensamt verkställa en utredning om möjligheterna att förlägga enheter för vuxna egentligt mentalt sjuka i anslutning till lasaretten i Umeå och Skellefteå. Man skulle därvid preliminärt utgå från ett platsantal om 450 för mentalsjukhuset i Umeå och 270 för motsvarande vårdenhet i Skellefteå. Utredningsarbetet pågår ännu. I anslutning härtill undersöker delegationen möjligheterna att nyttja Umedalens sjukhus för annat ändamål.

De individuella förslag till om- och nybyggnadsåtgärder, som framlägges i det följande, ansluter i huvudsak till uppdragna riktlinjer i planerna för resp. sjukhus och ingår därvid som led i planernas fortsatta genomförande.

Uppförande av nytt mentalsjukhus i Norrtälje

Enligt den i samband med anslagsäskandena för innevarande budgetår framlagda planen för mentalsjukvårdens organisation i Stockholms län har bl. a. för att ernå samordning mellan kroppssjukvården och mentalsjukvården eftersträfvats att åstadkomma en spridning av vårdresurserna på flera mindre enheter i direkt anslutning till lasarett. Av länets behov om sammanlagt ungefär 1 750 vårdplatser vid mentalsjukhus beräknas omkring 1 050 erfordras för länets norra del (kommunerna norr om Mälaren). För att tillgodose detta behov erfordras enligt planen utöver 360 nya platser vid Danderyds lasarett och 300—350 platser vid Ulleråkers sjukhus ytterligare omkring 300 platser. Enligt planen skall en mentalvårdsenhet av denna storleksordning anslutas till lasarettet i Norrtälje.

Vid samråd mellan delegationen och landstinget har utsetts olika alternativ till förläggning av mentalsjukhuset i Norrtälje. Ett alternativ är att sjukhuset förläggas inom den nuvarande mycket begränsade lasarettstomten, varvid dock viss angränsande mark måste tilläggas sjukhustomten. Ett andra alternativ innefattar en förläggning av mentalsjukhuset på andra sidan Norrtäljeån omedelbart norr om det nuvarande lasarettet. Sistnämnda tomtområde benämnes nedre Bryggårdsgärdet. Ett tredje alternativ är att mentalsjukhuset förläggas till ett markområde beläget omkring 1 kilometer från staden.

Vid bedömningen av frågan om storleken av erforderligt markområde och lämpligt förläggningssalternativ ansågs, att det nya tomtområde, som måste anskaffas, skulle vara av sådan storlek och beskaffenhet att man i direkt anslutning till det nya mentalsjukhuset framdeles skulle kunna upp-

föra ett nytt lasarett såsom ersättning för det befintliga. Det gamla lasarettet skulle därefter kunna utnyttjas för t.ex. långtidsvård eller annat vårdbehov. Markbehovet för mentalsjukhuset och ett nytt lasarett beräknas uppgå till minst 160 000 m², varav för mentalsjukhuset cirka 100 000 m².

Den nuvarande lasarettstomten är icke tillräcklig för att rymma ett mentalsjukhus än mindre jämväl ett nytt lasarett. Den angränsande tomtmark, som eventuellt skulle vara möjlig att disponera för sjukhusändamål, är icke heller tillräcklig för en godtagbar planlösning i fråga om nya sjukhusbyggnader. Dessutom belastas markområdet av en befintlig industrifastighet, som måste inlösas. Vidare är marken inom området av mycket dålig beskaffenhet. Med hänsyn härtill måste detta förläggningsalternativ avvisas.

Det erforderliga markbehovet av minst 160 000 m² kan ytmässigt nöjaktigt tillgodoses inom nedre Bryggårdsgärdet. Markbeskaffenheten hos detta tomtområde är dock delvis mycket dålig. I en utarbetad preliminär situationsplan för området har man dock lyckats inplacera den gemensamma anläggningen på en sådan del av området att godtagbara markförhållanden kan anses föreligga ur byggnadsteknisk synpunkt. Detta medför emellertid att man måste inlösa inom markområdet befintliga 10—15 fastigheter och tomter. Råmarkspriset för tomtmarken beräknas uppgå till cirka 1 krona per m², vartill kommer kostnader för förvärv av nämnda fastigheter. Överslagsmässigt och delvis beroende på i vilken omfattning fastighetsinlösen måste ske uppgår kostnaderna härför till 1 å 1½ miljon kr. Kostnaderna för förvärv av lämplig sjukhustomt enligt detta alternativ måste därför bedömas som onormalt höga. Utöver angivna kostnadsfaktorer må beträffande markområdets lämplighet för sjukhusändamål nämnas, dels att den kommande sjukhusanläggningen på denna tomt kan komma att störas av den i det föregående berörda industrianläggningen, dels att ifrågavarande placering medger mindre goda utbyggnadsmöjligheter och dels att långa kulvertförbindelser måste anordnas över Norrtäljeån mellan de båda enheterna under den övergångstid, som det gamla lasarettet i detta fall måste användas. Jämväl detta alternativ har av anförda skäl befunnits oförmånligt.

Markbeskaffenheten hos området enligt det tredje förläggningsalternativet är lämplig för ändamålet. Området är vidare av sådan storleksordning, att man vid bildandet av sjukhustomten för en kombinerad vårdenhet icke behöver begränsa sig till ett minimibehov av mark. Ur kommunikationssynpunkt är därjämte området välbeläget och en god anslutning kan erhållas till befintlig och kommande huvudled. Detta alternativ erbjuder alltså de bästa förutsättningarna för förläggning av en kombinerad mental- och kroppssjukvårdsenhet.

Landstinget, som i princip förklarat sig villigt att låta uppföra ett nytt lasarett i anslutning till mentalsjukhuset, har av investeringsmässiga skäl

icke velat taga definitiv ställning till tidpunkten för lasarettets uppförande. Delegationen vill i anledning därav med hänsyn till önskvärdheten av att direkt kontakt mellan de båda enheterna skall kunna erhållas redan från början — oaktat landstinget angivit att det befintliga lasarettet under en eventuell övergångstid kan nyttjas för tillgodoseende av det nya mentalsjukhusets behov av somatisk vård — för sin del framhålla angelägenheten av att uppförandet av de båda vårdenhetererna samordnas. Under alla förhållanden har delegationen och landstinget enats om att det fortsatta utredningsarbetet beträffande förläggningen av den nya kombinerade enheten ävensom programmeringen och projekteringen av densamma måste koordineras. Delegationen har för avsikt att enligt angivna riktlinjer i samarbete med landstinget i Stockholms län låta utarbeta förslag till förläggning och utformning av den avsedda kombinerade vårdenheten för närmare redovisning därav i samband med delegationens anslagsäskanden för budgetåret 1964/65.

Ulleråkers sjukhus i Uppsala

Rationaliseringsåtgärder inom panncentralen

Med bifall till av Kungl. Maj:t i prop. nr 66 framlagt förslag beslöt 1961 års riksdag (rskr. 182), att vissa rationaliseringsarbeten skulle vidtagas inom sjukhusets panncentral för en i prisläget den 1 juli 1961 sammanlagd kostnad om 730 000 kr. Arbetena omfattade bl. a. utbyte av två av centralens fyra högtrycksångpannor mot två varmvattenpannor. De nya varmvattenpannorna och en av de övriga två högtrycksångpannorna skulle förses med anordningar för oljeeldning. Den återstående ångpannan skulle utgöra reserv och bibehållas för koleldning. Vidare erfordrades vid övergång till oljeeldning en oljecistern om cirka 500 m³. I övrigt erfordrades nya pumpar, komplettering och ändring av expansionssystem och rörledningar m. m. För ifrågavarande arbeten anvisades för budgetåret 1961/62 350 000 kr. och enligt investeringsplanen för vissa byggnadsarbeten vid statens mentalsjukhus m. m. för budgetåren 1961/62 och 1962/63 redovisades 730 000 kr. som beräknad medelförbrukning. Nämnade belopp motsvarar i prisläget den 1 juli 1962 755 000 kr.

Byggnadsstyrelsen har under år 1962 meddelat delegationen, att anvisade medel icke kan väntas täcka de med ifrågavarande åtgärder förenade kostnaderna. Arbetena har med hänsyn därtill ännu icke påbörjats. Med anledning därav har delegationen och byggnadsstyrelsen ånyo låtit företaga en bearbetning av förslaget. Därvid har befunnits, att de totala kostnaderna för objektet uppgår till 830 000 kr. enligt prisläget den 1 juli 1962. Differensen mellan denna kostnadsberäkning och den tidigare kostnadsberäkningen enligt motsvarande prisläge uppgår sålunda till (830 000 — 755 000) 75 000 kr.

Beträffande anledningen till merkostnaderna har dels framkommit att vissa provisoriska ledningar måste framdragas för driften av samtliga pannor under byggnadstiden och dels befunnits i samband med infordrandet av anbud på varmvattenpannorna att kostnaderna för dessa överstiger härför tidigare beräknade kostnader. Ifrågavarande merkostnader har beräknats till sammanlagt 20 000 kr.

Slutligen har kostnaderna för arvoden, administration och oförutsett med utgångspunkt från numera tillämpade beräkningsnormer uppräknats med 55 000 kr.

Under de sistförflutna åren har en viss teknisk utveckling i fråga om konstruktionsprinciperna för värmecentraler ägt rum. Med hänsyn härtill har byggnadsstyrelsen ansett sig böra föreslå vissa utvidgningar av förevarande rationaliseringsåtgärder. Sålunda bör i tidigare förslag ingående kompressorer, avsedda att säkerställa erforderligt tryck i värmesystemet, ersättas med en elångpanna för undvikande av korrosion. Därjämte har befunnits, att anordningar för vattensotning av pannorna bör installeras för att ernå bättre eldningsekonomi än vid tidigare tillämpad handsotning. Kostnaderna härför har beräknats till 50 000 kr. Vidare bör vissa arbeten av underhållskaraktär såsom utbyte av varmvattenberedare, utblåsningscisterner och kondenscisterner samt reparation av anordningar för koltransport till reservångpannan utföras i samband med de av delegationen i övrigt föreslagna arbetena inom panncentralen. Kostnaderna för dessa underhållsarbeten har beräknats till 80 000 kr.

De sammanlagda merkostnaderna kommer alltså att i enlighet med vad ovan angivits utgöra $(20\,000 + 55\,000 + 50\,000 + 80\,000)$ 205 000 kr. De totala kostnaderna för angivna ändamål uppgår i enlighet med nämnda beräkningar till $(755\,000 + 205\,000)$ 960 000 kr.

Arbetena måste med hänsyn till panncentralens nuvarande tillstånd påbörjas under våren 1963 och torde kunna slutföras under våren 1964. Under förutsättning av statsmakternas bifall till angivna höjning av kostnadsramen beräknas enligt investeringsplanen för innevarande och nästkommande budgetår en förbrukning av 200 000 resp. 721 000 kr.

Sundby sjukhus vid Strängnäs

Renovering av vårdpaviljong K 14

Enligt den av 1962 års riksdag (rskr. 297) godkända planen för sjukhusets upprustning skall flertalet paviljonger upprustas för att användas under en längre övergångstid.

Av dessa vårdenheter innehåller paviljong K 14 de vårdavdelningar inom sjukhuset, som med hänsyn till sina plantekniska och byggnadsmässiga brister i första hand bör upprustas. Genom beslut den 11 maj 1962 har Kungl. Maj:t uppdragit åt delegationen att utföra projektering fram t. o. m.

färdigställande av huvudhandlingar, innefattande tillförlitliga kostnadsberäkningar, av bl. a. ombyggnad av nämnda paviljong.

Paviljongen, som är uppförd i två våningar, inrymmer två avdelningar om vardera 50 platser. Enligt upprättat förslag till ombyggnad, som sålunda icke innefattar anordningar för ett definitivt bibehållande av paviljongen, kommer densamma att inrymma två avdelningar om vardera 30 platser. Förslaget innebär därjämte i huvudsak att en hiss installeras och att det interna kommunikationssystemet i övrigt ges en ändamålsenlig utformning samt att avdelningarna förses med erforderliga bilokaler.

Kostnaderna för renoveringen har på grundval av huvudhandlingar beräknats till 1 000 000 kr., motsvarande cirka 16 600 kr. per vårdplats. Arbetsena torde kunna påbörjas våren 1964 och vara slutförda våren 1965. I investeringsplanen redovisas en för nästkommande budgetår beräknad medelförbrukning av 250 000 kr.

Anslutning till Strängnäs stads avloppsledningssystem m. m.

Genom beslut den 13 april 1962 har Kungl. Maj:t uppdragit åt delegationen att utföra projektering fram t. o. m. färdiga bygghandlingar för omläggning av avloppsledningar till s. k. duplikatsystem, d. v. s. med skilda ledningar för spill- och dagvatten, samt vissa andra yttre arbeten vid Sundby sjukhus. Uppdraget omfattar förutom omläggning av avloppssystemet inom sjukhusområdet jämväl nedläggande av nya huvudledningar för kallvatten, dränering av husgrunder och värmekulvertar, anordnande av undercentraler, ombyggnad av vägar och anordnande av parkeringsplatser samt vissa kompletteringar inom panncentralen.

Avloppsreningen inom sjukhusområdet är baserad på ett inom områdets östra del befintligt, för låggradig rening konstruerat avloppsreningsverk. Anläggningen är i dåligt skick och icke lämpad för en effektiv rening av avloppsvattnet. Vidare har på grund av de dåliga grundförhållandena vissa delar av byggnadsenheterna inom anläggningen trots grundläggning på pålar undergått förskjutningar i marken. Jämväl tillloppsledningen till reningsverket har på grund av markens beskaffenhet sjunkit varigenom ledningsbrott förorsakats. Befintliga avloppsledningar inom sjukhusområdet är mycket gamla, i viss utsträckning igensatta av växt-rötter, slam och dylikt samt i övrigt av dålig kvalitet och i många fall underdimensionerade. Systemen för avloppsvatten och dagvatten är i stor utsträckning icke separerade.

Betydande brister vidlåder sålunda sjukhusets nuvarande avloppssystem. Enligt delegationens uppfattning är bristerna inom systemet av en sådan omfattning, att genomgripande förbättringsåtgärder snarast måste vidtagas. Vid istandsättning eller nybyggnad kan enligt nu gällande principer endast höggradig rening ifrågakomma. Från angivna utgångspunkt har fyra alternativa förslag till lösning av avloppsfrågan undersökts.

A. Vid Sundby sjukhus utbygges en för sjukhusområdets eget behov avsedd anläggning för höggradig rening av avloppsvattnet.

B. För sjukhusområdet och det sjukhuset närbelägna Tosterö kommuns samhälle vid Abborrberget utföres en för området och vederbörande samhälle gemensam anläggning för höggradig rening av avloppsvatten.

C. Avloppsvattnet från sjukhusområdet överföres utan föregående rening till Strängnäs stads avloppsledningsnät för behandling i stadens anläggning för höggradig rening av avloppsvatten.

D. Obehandlat avloppsvatten överföres gemensamt från sjukhusområdet och Tosterö kommuns samhälle vid Abborrberget till Strängnäs stads reningsanläggning.

Anläggningskostnaderna enligt dessa alternativ exklusive kostnaderna för vissa anordningar beträffande avloppssystemet m. m. inom sjukhusområdet, vilka är gemensamma för samtliga alternativ, har för statsverket beräknats till resp. 680 000, 580 000, 480 200 och 370 700 kr. Årskostnaderna enligt angivna alternativ har uppskattas till resp. 90 000, 70 000, 45 000 och 34 000 kr.

Av alternativen är således det under punkt D redovisade med hänsyn till såväl anläggnings- som årskostnaderna det ekonomiskt sett mest gynnsamma. Sjukhusets avloppsfråga bör därför lösas i enlighet med detta alternativ. Realiserandet av förslaget innefattar följande åtgärder.

Två avskärande huvudavloppsledningar förlägges inom den centrala resp. östra delen av området. Vissa byggnader inom detsamma anknytes därjämte genom särskilda avloppsledningar till angivna huvudsträckningar. Sjukhusområdets avloppsvatten avses att sammanföras inom det föreslagna avloppsledningssystemet till en för såväl sjukhusområdets som det till Tosterö kommun hörande samhällets spillvatten gemensam uppsamlingsplats å området, varifrån den totala spillvattenmängden överföres från denna genom pumpning till stadens avloppsledningsnät. För ändamålet anlägges en pumpstation på uppsamlingsplatsen. Avloppsvattnet föres från pumpstationen via en tryckledning över strängnäs fjärden till en i anslutning till stadens avloppssystem belägen, staden tillhörig kloakpumpstation vid den s. k. Nabbviken. Vidare förlägges inom sjukhusområdet en central dagvattenledning till viss del i samma schaktgrav som den centrala avloppsledningen och i övrigt med sådan anknytning att områdets dagvatten kan avbördas direkt från området till Mälaren.

För gemensamt överförande av obehandlat avloppsvatten från sjukhusområdet och Tosterö kommuns samhälle vid Abborrberget till stadens avloppsreningsverk har det ur teknisk och ekonomisk synvinkel befunnits lämpligast att samhällets avloppsvatten ledes från samhället via en för ändamålet planerad tryckledning till den föreslagna huvudavloppsledning inom sjukhusområdets centrala del. De för områdets och samhällets samfälliga bruk aktuella delarna av det gemensamma avloppssystemet utgöres därvid av huvudavloppsledningen, avloppspumpstationen vid platsen

för uppsamling av sjukhusets och samhällets avloppsvatten samt tryckledningen över strängnäs fjärden.

F. n. är huvudvattenledningarna förlagda i kulvertar inom området. Relativt stora rörelser i rörskarvarna har nödvändiggjort upprepade lagningar. Vidare är vattenledningssystemet i stort av dålig kvalitet på grund av igensättningar, rostangrepp m. m. och är förbrukat. I samband med genomförandet av den föreslagna upprustningen av avloppsledningssystemet bör därför nya huvudvattenledningar nedläggas och därvid förläggas i samma schaktgravar som vissa avloppsledningar. I anslutning härill måste viss dränering och isolering av husgrunder samt dränering av kulvertar inom sjukhusområdet företagas.

Med undantag för kostnaderna för anslutningsledningen mellan samhällets och sjukhusområdets avloppssystem, vilka i sin helhet bestrides av kommunen, uppgår kostnaderna för vidtagandet av samtliga föreslagna anordningar inom sjukhusområdet beträffande duplikatsystemet, kallvattenledningar samt dränering av husgrunder och kulvertar ävensom för nedläggandet av tryckledningen över strängnäs fjärden till sammanlagt 1 315 000 kr. Av sistnämnda belopp är 401 500 kr. att hänföra till huvudavloppsledningen, avloppspumpstationen samt tryckledningen mellan denna pumpstation och kloakpumpstationen vid Nabbviken. Vid en fördelning mellan staten och landskommunen av denna del av anläggningskostnaderna efter förhållandet mellan beräknad spillvattenmängd från sjukhusområdet resp. samhället skulle staten gälda 227 000 kr. och kommunen 174 500 kr. av vederbörande kostnader.

Kommunen har därjämte att vidkännas kostnader om sammanlagt 51 000 kr. för anordningarna för anslutning mellan samhällets och sjukhusområdets avloppssystem. De sammanlagda kostnaderna för kommunen vid samgående med statsverket för avloppsfrågans lösning uppgår alltså till (174 500 + 51 000) 225 500 kr. Därest kommunen emellertid vidtog egna anordningar i sin helhet för överföring av samhällets avloppsvatten utan föregående rening till Strängnäs stads avloppssystem, skulle kostnaderna härför uppgå till sammanlagt 211 000 kr. Kostnaderna för kommunen vid gemensamt överförande av dess och sjukhusområdets spillvatten till stadens avloppssystem skulle överstiga motsvarande kostnader för kommunen vid överförande av samhällets avloppsvatten enligt sistnämnda alternativ med (225 500—211 000) 14 500 kr. För statsverket återigen är kostnadsläget vid ett gemensamt avledande av sjukhusområdets och samhällets spillvatten till stadens avloppsledningsnät väsentligt gynnsammare än vid ett realiserande av något av de övriga tre, för statsverkets del angivna alternativen.

På nämnda grunder har man vid förhandlingar i frågan mellan representanter för delegationen och kommunen enats om att den på kommunen ankommande delen av förevarande kostnader begränsas till ett belopp om högst 144 000 kr.

Den på statsverket ankommande delen av de gemensamma kostnaderna kommer under angivna förutsättning att uppräknas till [227 000 + (174 500 — 144 000) 30 500] 257 500 kr. Vid denna kostnadsfördelning blir förevärande alternativ för avloppsfrågans lösning cirka 80 000 kr. förmånligare för statsverket än alternativ C, vilket är det näst förmånligaste alternativet.

I sammanhanget må framhållas, att då enligt nedanstående preliminära avtal kommunen förbinder sig att utbetala sin andel av kostnaderna vid tidpunkten för tillkännagivande att anslutning kan ske, så måste det aktuella anslagsäskandet innefatta jämväl det belopp, som enligt avtalet framdeles skall gäldas av kommunen.

Den på statsverket ankommande delen av anläggningskostnaderna för samtliga nu föreslagna anordningar inom sjukhusområdet ävensom för nedläggande av tryckledning från avloppspumpstation inom området till stadens kloakpumpstation vid Nabbviken kommer efter avräkning med det belopp, som kommunen har att erlagga vid anslutningen av sitt avloppssystem, att med utgångspunkt från vad ovan angivits uppgå till (1 315 000 — 144 000) 1 171 000 kr.

Vid förhandlingar mellan delegationen och Tosterö landskommun om villkoren för avledande av avloppsvatten från kommunens samhälle vid Abborrberget genom Sundby sjukhusområde till Strängnäs stads avloppssystem har ett i det följande redovisat preliminärt avtal träffats mellan delegationen och kommunen. Den på kommunen enligt avtalet ankommande maximala andelen av ifrågavarande kostnader har med utgångspunkt från parternas spillvattenmängder beräknats på följande sätt. (Spillvattenmängd har därvid bedömts identisk med vattenförbrukning).

1. Beräknad vattenförbrukning för personer inom sjukhusområdet:

Antalet personer inom sjukhusområdet beräknas till 1 000. Av dessa utgöres 600 av patienter samt 400 av personal och inom sjukhusområdet boende. Vid en vattenförbrukning av 600 l per patient och dygn uppgår den totala vattenförbrukningen per dygn för angivna kategori till (600×600) 360 m³. Vid en vattenförbrukning av 400 l per person och dygn för övriga personer inom sjukhusområdet uppgår den totala vattenförbrukningen per dygn för dessa till (400×400) 160 m³. Sammanlagt uppgår alltså den totala vattenförbrukningen för personer inom sjukhusområdet till $(360 + 160)$ 520 m³ per dygn.

2. Beräknad vattenförbrukning för personer inom kommunens samhälle vid Abborrberget:

Antalet personer inom samhället beräknas till 1 000. Vid en vattenförbrukning av 400 l per person och dygn uppgår den totala vattenförbrukningen per dygn för dessa personer till $(400 \times 1\,000)$ 400 m³.

Parternas totala vattenförbrukning per dygn uppgår alltså till $(520 + 400)$ 920 m³.

Avtalsförslaget lyder:

§ 1.

Kronan medger kommunen rätt att å sjukhusområdet nedlägga en tryckledning, avsedd att utgå från platsen för planerad pumpstation inom samhällets område fram till plats inom sjukhusområdet, markerad å avtalet bifogad rörnätsplan som punkt 14 (planen upprättad av civilingenjör Henriksons ingenjörbyrå den 31 augusti 1962). Tryckledningen skall underhållas av kommunen. Kommunen medges vidare rätt att i Kronans avloppsledningar från angivna punkt avleda spillvatten för ett antal av 1 000 personer via den å nämnda karta angivna avloppspumpstationen (punkt 1) till Strängnäs stads kloakpumpstation vid Nabbviken.

Såsom villkor för nämnda medgivanden gäller dock att Strängnäs stad genom avtal med kommunen förbinder sig att utan kostnader för statsverket till stadens avloppsanläggning mottaga och rena samhällets spillvatten.

§ 2.

För under § 1 första stycket angiven anslutningsrätt skall kommunen till Kronan erlagga en engångsavgift med belopp motsvarande $\frac{400}{920}$ av totalkostnaderna för i § 1 nämnda, av Kronan och kommunen gemensamt nyttjade delar av avloppssystemet, dock med högst 144 000 kronor.

Vid fall att i § 1 angivet antal personer framdeles skulle överskridas, skall förhandlingar upptagas mellan Kronan och kommunen beträffande härav betingad uppräknig av kommunens engångsavgift.

§ 3.

Till bestridande av årskostnader för de av parterna gemensamt nyttjade delarna av avloppssystemet erlägger kommunen till Kronan en årlig avgift, utgörande $\frac{1}{2}$ procent av engångsavgiften.

§ 4.

I § 2 nämnd engångsavgift utbetalas av kommunen till Kronan vid tidpunkt för tillkännagivandet att anslutning kan ske av samhällets avloppsledningssystem till sjukhusområdets ledningsnät.

I § 3 överenskommen årlig avgift erlägges i efterskott av kommunen mot räkning, som utställas av direktionen för Sundby sjukhus.

§ 5.

Avtalet gäller under förutsättning av Kungl. Maj:ts och kommunalfullmäktiges godkännande.

Kommunalfullmäktige i Tosterö kommun har för sin del godkänt avtalet. Vidare har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen förklarat sig icke ha något att erinra mot detsamma.

Vid anslutningen av sjukhusområdets avloppssystem till Strängnäs stads avloppsreningsverk har staten att erlagga anslutningsavgift för rätten att nyttja dels kloakpumpstationen vid Nabbviken, dels avloppsledningen från pumpstationen till reningsverket, dels ock reningsverket. Avgiften torde böra beräknas efter följande grunder.

1. Kostnaden för sådana anläggningsdelar, som dimensionerats efter den beräknade spillvattenmängden, fördelas i proportion till spillvattenmängden från resp. intressenter.

2. Kostnaden för sådana anläggningsdelar, som dimensionerats efter föroreningsmängden, fördelas i proportion till den ekvivalenta folkmängden hos varje intressent.

En efter dessa grunder verkställd beräkning utvisar, att anslutningsavgiften för statens del uppgår till 143 704 kr.

Följande preliminära avtal har träffats mellan delegationen och drätselkammaren i Strängnäs stad angående villkoren för avledande av avloppsvatten från Sundby sjukhusområde till stadens avloppssystem. Avtalet avser icke det avloppsvatten, som kan komma att medgivas till avledning via sjukhusområdets avloppssystem från Abborrbergets samhälle i Tosterö kommun till för områdets och samhällets avloppssystem gemensam anslutningspunkt på stadens avloppsanläggning (kloakpumpstationen vid Nabbviken).

§ 1.

Staden förutsätter att Kronan genomför fullständig separation av dagvatten och spillvatten inom sjukhusområdet.

§ 2.

Staden förbinder sig att till stadens avloppsledning mottaga och rena spillvatten från Sundby sjukhusområde för ett antal av högst 1 000 personer (patienter och personal samt inom sjukhusområdet boende).

Kronan erlägger till staden för anslutning till avloppsanläggningen en engångsavgift av 143 704 kronor.

§ 3.

Kronan erlägger till staden en årlig avgift, beräknad med utgångspunkt från de av staden redovisade årskostnaderna för de delar av anläggningen, som parterna avse att gemensamt bruka. Avgiften beräknas efter förhållandet mellan den uppmätta vattenförbrukningen inom sjukhusområdet och den uppmätta totala vattenförbrukningen för de till angivna delar av anläggningen anslutna intressenterna. Staden äger rätt att kontrollera och vid behov påfordra justering av sjukhusets vattenmätare.

§ 4.

I § 2 fastställd engångsavgift utbetalas av Kronan till staden vid den tidpunkt, då anslutning sker av sjukhusområdets avloppssystem till stadens ledningsnät.

I § 3 överenskommen årlig avgift erlägges i efterskott av Kronan mot räkning, som utställs av staden.

§ 5.

Utöver ovan angivna villkor skall för anslutning gälla föreskrifterna i av stadsfullmäktige antaget, för staden vid varje tillfälle gällande reglemente för avloppsverket.

§ 6.

Avtalet gäller under förutsättning av Kungl. Maj:ts och Strängnäs stadsfullmäktiges godkännande.

Stadsfullmäktige i Strängnäs stad har för sin del godkänt avtalet. Vidare har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen förklarat sig icke ha något att erinra mot detsamma.

De beräknade investeringskostnaderna för anordnande av duplikatsystem, framdragande av nya kallvattenledningar samt dränering av husgrunder och kulvertar inom sjukhusområdet ävensom för avledande av obehandlat avloppsvatten till Strängnäs stads avloppssystem enligt ovan angivna överenskommelser uppgår sålunda med utgångspunkt från delegationens reella anslagsbehov i angivna hänseende för nästkommande budgetår till sammanlagt (1 315 000 + 143 704) 1 458 704 kr.

Vägarna inom sjukhusets markområde är i huvudsak utförda som grusvägar och förstärkningslagren är icke dimensionerade för tung trafik och bör efter erforderliga justeringar förses med varaktig beläggning enligt numera tillämpad standard. Vidare bör parkeringsplatser anordnas, beräknade till antalet efter sjukhusets framtida storlek.

Kostnaderna för dessa arbeten har beräknats till 575 000 kr.

Inom de närmaste åren avses vidare planenligt vissa ny- och ombyggnader utföras vid sjukhuset. I samband därmed måste panncentralen kompletteras med sådana anordningar, att den kan tillgodose den till följd av angivna upprustning av sjukhuset beräknade ökningen av dess värmebehov. Sålunda måste värmeväxlarkapaciteten för ångvärmeledning utökas, nytt expansionskärl för värmeledningsanläggningen samt rörledningar och armatur installeras m. m.

Kostnaderna härför, inklusive vissa byggnads- och elektriska arbeten, har beräknats till sammanlagt 100 000 kr.

För transport av värmeledningsvatten till sjukhusets byggnader finns endast en för hela anläggningen gemensam pump. Systemet kan endast regleras genom radiatorventilerna, vilket omöjliggör en jämn värmefördelning och ekonomisk skötsel av anläggningen. Till förbättring av driftsförhållandena bör därför undercentraler anordnas för möjliggörande av automatisk reglering av värmeledningssystemet efter rådande yttertemperatur. För byggnaden K 14 avses undercentralen att utföras i samband med föreslagna modernisering av byggnaden. I samband med anordnande av undercentraler måste vissa värmeledningar i källare omdragas. Vidare bör trappvarmvattenledningar inom vissa delar av sjukhusområdet kompletteras. Kostnaderna för samtliga nu angivna arbeten med undantag för de till paviljong K 14 hänförliga arbetena har beräknats till 400 000 kr.

Enligt planen för sjukhusets upprustning torde dess panncentral oaktat genomförandet av vissa beslutade förbättringsåtgärder icke beräknas bli

funktionsduglig för hela den tid sjukhuset kommer att kvarbliva. Med anledning därav har delegationen för avsikt att inom en ganska nära framtid låta verkställa utredning om ytterligare erforderliga upprustningsåtgärder. Ovan föreslagna åtgärder inom panncentralen kan dock genomföras utan avvaktan på resultatet av denna utredning.

De beräknade kostnaderna för samtliga angivna arbeten uppgår alltså till sammanlagt (1 458 704 + 575 000 + 100 000 + 400 000) 2 533 704 kr. eller i runt tal 2 550 000 kr. Vid anslutning av Tosterö landskommuns avloppsledningsnät till det inom Sundby sjukhusområde planerade reduceras statsverkets kostnader till (2 550 000 — 144 000) 2 406 000 kr. Arbetena torde kunna påbörjas hösten 1963 och slutföras hösten 1964. I investeringsplanen redovisas en för nästkommande budgetår beräknad medelförbrukning av 2 000 000 kr.

Birgittas sjukhus i Vadstena

Byggnad för omklädningsrum vid idrottsplatsen

Inom sjukhusområdet finns en idrottsplan, avsedd främst för patienterna vid sjukhuset. Det är ur vårdsynpunkt angeläget, att anläggningen utnyttjas effektivt. För att möjliggöra detta bör invid planen uppföras en byggnad med lokaler för omklädning och tvagning. Byggnaden föreslås inrymma två omklädningsrum med plats för cirka 20 personer vardera jämte tvättrum och toalettanordningar, ett mindre funktionärsrum samt förråd för idrottsredskap.

Kostnaderna för byggnadens uppförande, inklusive yttre ledningar, har på grundval av bygghandlingar beräknats till 150 000 kr. Arbetena torde kunna utföras under nästkommande budgetår. I investeringsplanen redovisas motsvarande belopp som beräknad medelförbrukning under budgetåret 1963/64.

Ryhovs sjukhus i Jönköping

Elektriska arbeten

Inom sjukhuset användes för distribution av erforderlig elkraft dels 3×220 V och dels 380/220 V. Den högre spänningen 380/220 V har tidigare införts för vissa installationer inom kök och panncentral samt bostadsområdet väster om tillfartsvägen. Enligt planen för sjukhusets upprustning avses 380/220 V bli införd som distributionsspänning jämväl inom övriga delar av sjukhusområdet. För påbörjande av dessa arbeten beviljades för budgetåret 1961/62 ett anslag om 30 000 kr. avseende provisoriska åtgärder i transformatorstationen jämte huvudkablar m. m. för nämnda spänning till pavidjonger i södra sjukhusområdet.

Fortsatt spänningsomläggning inom sjukhusområdet bör enligt planen för sjukhusets upprustning härafter i huvudsak företagas för vissa byggnader inom områdets centrala och västra delar (medicinskt centrum, samt byggnaderna A, K 1, MK 1 och V 1). Därvid kompletteras transformatorstationen och högspänningsställverket samt installeras ett nytt lågspänningsställverk. För ovan angivna byggnader nedlägges nya distributionskablar jämte kablar för manöveranläggning för pumpar och fläktar. Vidare om-lägges inomhusinstallationen inom angivna byggnader.

Kostnaderna härför, inklusive grävnings- och igenfyllningsarbeten för kablar samt vissa byggadsarbeten inom transformatorstationen, har uppskattats till 310 000 kr.

Elektrisk kraft levereras f. n. till sjukhuset från Jönköpings elverk via två serviser för 10 kv. Kraften inmatas till en mottagningsstation vid panncentralen. I panncentralen finns därjämte två ångturbindrivna växelströms-generatorer, utförda för 3×220 V förbrukningsspänning. I enlighet med vad ovan angivits avses nämnda spänningssystem att avvecklas och omläggas till en spänning av 380/220 V. Vid en sådan spänning kan dock generatorerna icke nyttjas för tillgodoseende av sjukhusets behov av reservkraft vid strömavbrott. En omändring av generatorerna till angiven spänning är icke heller motiverad med hänsyn till det förhållandet, att ångkraft finns tillgänglig endast under viss del av dygnet. För att sjukhusets behov av reservkraft skall kunna tillgodoses på ett tillfredsställande sätt och för säkerställande av en under alla förhållanden ostörd drift av väsentliga enheter inom sjukhuset bör ett dieselmotordrivet reservkraftaggregat med en generatoreffekt av cirka 140 kVA installeras. Aggregatet uppställs i panncentralen och anslutes till det planerade nya ställverket. Kostnaderna för dessa arbeten uppskattas till 90 000 kr.

Utöver nu angivna för nästkommande budgetår erforderliga arbeten skall framdeles spänningsomläggning för återstående byggnader inom norra delen av sjukhusområdet utföras samt utbyggnad och komplettering av ytterbelysning verkställas och därvid anpassas till nytt vägsystem enligt planen för sjukhusets upprustning.

De sammanlagda kostnaderna för de för nästkommande budgetår erforderliga åtgärderna uppskattas sålunda till $(310\,000 + 90\,000)$ 400 000 kr. I investeringsplanen redovisas motsvarande belopp som beräknad medelförbrukning under budgetåret 1963/64.

Uppförande av nytt mentalsjukhus i Värnamo

Enligt den i anslagsäskandena för budgetåret 1961/62 senast redovisade planen för upprustning av Ryhovs sjukhus avses det till i runt tal 1 000 beräknade platsbehovet för egentligt mentalt sjuka med hemortsrätt i Jönköpings län bli tillgodosett med cirka 720 platser vid nämnda sjukhus och

med resterande platser vid ett nytt mentalsjukhus i länet. Efter samråd med landstinget i länet föreslår delegationen, att den nya vårdenheten förlägges till Värnamo stad på i huvudsak följande skäl.

För att ernå en ur geografisk och demografisk synvinkel önskvärd spridning av mentalvårdsplatserna inom länet bör en andra mentalvårdsenhet om i runt tal cirka 300 platser förläggas till ort i länets södra del. Därvid är det enligt numera vedertagna sjukvårdsorganisatoriska principer angeläget att möjligheterna att ansluta den nya vårdenheten till ett kroppssjukhus under alla förhållanden tillvaratages. Värnamo är f. n. den enda ort inom angivna del av länet, till vilken ett s. k. delat lasarett är förlagt. Enligt landstingets föreliggande utbyggnadsplaner för detta lasarett avses det samma erhålla sammanlagt cirka 300 vårdplatser, fördelade på ett flertal specialiteter. Vid ett eventuellt samgående med mentalsjukvården kommer sålunda platsantalet vid den kombinerade vårdenheten att uppgå till i runt tal sammanlagt 600. Detta platsantal måste ur driftsynpunkt betecknas som lämpligt.

Vid förhandlingar mellan representanter för delegationen och landstinget under år 1962 angående lämplig förläggningsplats inom Värnamo för den kombinerade enheten har bl. a. diskuterats möjligheten att med bibehållande av lasarettet på nuvarande plats genom förvärv av mark i anslutning till lasarettområdet tillgodose mentalsjukhusets tomtbehov. Ett realiserande av detta förslag skulle endast kunna ske genom förvärv av dels mark, belägen väster om lasarettstomten och dels den s. k. Prostskogen. Därigenom skulle emellertid betydande svårigheter uppstå vid ordnandet av kommunikationerna mellan kroppssjukhuset och mentalsjukhuset, då det avsedda området delas av ån Lagan och mentalsjukhuset därför i sin helhet icke kan förläggas i direkt anslutning till kroppssjukhuset. Med anledning därav har ytterligare alternativ till förläggning av den kombinerade sjukvårdsenheten undersökts. Därvid har delegationen och landstinget i samråd funnit, att den lämpligaste platsen för förläggning av ett nytt mental- och kroppssjukhus är det s. k. mossleområdet, beläget sydväst om Värnamo stads tälbebyggelse. Ifrågavarande område har till såväl belägenhet som omfattning (cirka 400 000 m²) och markförhållanden befunnits väl motsvara de krav, som i dessa hänseenden kan ställas på för avsett ändamål erforderlig mark.

Med hänsyn till det anförda får delegationen hemställa, att principbeslut fattas om förläggning till Värnamo av ett lasarettanslutet mentalsjukhus med ett platsantal om cirka 300. Delegationen har för avsikt att under förutsättning av bifall till förevarande hemställan i samråd med landstinget i Jönköpings län utarbeta förslag enligt angivna riktlinjer till förläggning och utformning av den avsedda kombinerade vårdenheten för närmare redovisning därav i samband med delegationens anslagsäskanden för budgetåret 1965/66.

S:t Lars' sjukhus i Lund

Om- och tillbyggnad av centralköket m. m.

I den av 1961 års riksdag godkända planen för sjukhusets upprustning angavs bl. a., att det i samband med tillkomsten av bl. a. två av 1961 års riksdag (rskr. 182) beslutade nya vårdpaviljonger (MK 81 och MK 82) erfordrades dels viss om- och tillbyggnad av centralkökets in- och utlämningslokaler dels ock översyn, komplettering och modernisering av inredning och utrustning inom köket. Angivna riksdag beslöt därjämte, att bl. a. nämnda paviljonger skulle anslutas till centralköket genom ett nytt transportkultsystem.

Paviljongerna MK 81 och MK 82 beräknas vara färdigställda våren 1964. Med hänsyn till den ökade belastning på centralköket, som redan dessa paviljongers ianspråktagande beräknas medföra, måste enligt delegationens uppfattning medel anvisas för vidtagandet av föreslagna åtgärder beträffande centralköket under nästkommande budgetår. Därtill kommer önskvärdheten av att sjukhusets centralkök snarast ges en i enlighet med moderna krav fullt godtagbar lokal- och utrustningsmässig standard.

Genom beslut den 21 september 1962 har Kungl. Maj:t uppdragit åt delegationen och byggnadsstyrelsen att gemensamt utföra projektering fram till och med färdigställande av huvudhandlingar, innefattande tillförlitliga kostnadsberäkningar, av bl. a. centralköket.

Arbetena innefattar i huvudsak vidtagandet av anordningar för dels in- och uttransport av truckdragna matvagnar, vilket i förevarande fall nödvändiggör hisstransport från kulvert- till köksplan, dels ock central kantindiskning samt inredande av ytterligare lokaler såsom kallskänk, brödrum, omklädningsrum för personal m. m. ävensom ersättning och komplettering av kökets kok- och stekapparater.

Kostnaderna för ifrågavarande arbeten har på grundval av upprättade huvudhandlingar beräknats till sammanlagt 2 900 000 kr., varav 450 000 kr. för anordnande av ett provisoriskt kök, avsett att fungera under tiden för om- och tillbyggnaden av centralköket, och 120 000 kr. för yttre arbeten. Arbetena avses bli påbörjade våren 1964 och vara slutförda hösten 1965. I investeringsplanen redovisas en för nästkommande budgetår beräknad medelsförbrukning av 800 000 kr.

Vipeholms sjukhus i Lund

Elektriska arbeten

Elektrisk kraft levereras f. n. till sjukhuset från Lunds elverk i form av 3-fas växelström, 10 kV. Inmatning sker via en serviskabel till en mottagningsstation, belägen i panncentralen. Stationen består av högspännings-

ställverk i nio fack jämte två transformatorer på 100 kVA, inrymda i källarvåningen, samt lågspänningsställverk i bottenplanet. Distributionsspänningen är f. n. 3×220 V.

I anslagsäskandena för innevarande budgetår angav delegationen, att det med hänsyn till normala belastningsökningar och det förhållandet att full reserv ej finns vid eventuella transformatorfel vore nödvändigt att förstärka transformatordelen inom mottagningsstationen. Erforderlig förstärkning borde ske genom införande av ett nytt 380/220 V-system. För ändamålet borde två nya transformatorer om vardera 300 kVA anskaffas och det befintliga 3×220 V-systemet avvecklas efter hand i samband med framtida ombyggnader och renoveringar. Med bifall till av Kungl. Maj:t i prop. nr 76 härom framlagt förslag beslöt 1962 års riksdag (rskr. 297), att 75 000 kr. skulle anvisas för erforderliga arbeten avseende transformatorer och fördelningsställverk för 380/220 V. Därjämte anvisades 50 000 kr. till vissa kompletteringar av ytterbelysningssystemet.

Den befintliga serviskabeln ingår icke i ringmatningssystemet inom Lunds stad. Kabeln har icke heller sådan dimension, att den kan ingå i av staden planerat nytt system för ringmatning. Vid anslutning av sjukhuset till det nya systemet erfordras två av varandra oberoende serviser. Lunds elverk har meddelat, att två serviskablar avses skola framdragas till sjukhuset under senare delen av år 1963. Den nuvarande kabeln kan därvid kvarligga som reserv. Elverket kräver, att serviserna skall anslutas till mottagningsstationen med effektfrånskiljare placerade i skilda fack. För anslutningen erfordras förhållandevis omfattande ombyggnadsarbeten av den nuvarande mottagningsstationen. Dessa skulle innebära vidtagandet av vissa provisoriska anordningar inom stationen och därmed sammanhängande störningar i sjukhusets drift.

Företagna närmare undersökningar har sålunda visat, att det för att möjliggöra väsentligt enklare kabelanslutningar är önskvärt att anordna ett nytt högspänningsställverk, placerat i en friliggande byggnad. I denna kan därvid utrymme beredas för de ovannämnda nya transformatorerna. Den ena transformatorn kopplas till en början för 3×220 V och anslutes till befintlig huvudcentral. Därigenom kan det nuvarande högspänningsställverket helt avvecklas och de nuvarande utrymmena för detsamma och transformatorerna i panncentralens källarvåning friställas. Den nya transformatorbyggnaden utföres monteringsbar med fabriksstillverkade väggar, golv och tak m. m. av betong.

Kostnaderna för samtliga angivna arbeten, inklusive anordningar för ytterbelysningssystemet, har i prisläget den 1 juli 1962 uppskattats till 180 000 kr. Under förutsättning av statsmakternas bifall till angivna höjning av kostnadsramen beräknas enligt investeringsplanen för innevarande och nästkommande budgetår en förbrukning av 50 000 resp. 130 000 kr.

S:ta Maria sjukhus i Hälsingborg

Kompletteringsåtgärder inom panncentralen

Delegationen avser att i anslutning till sina anslagsäskanden för budgetåret 1964/65 framlägga principplan för upprustning av S:ta Maria sjukhus. Förberedande utredningsarbete i angivna syfte har fullföljts i en sådan utsträckning att sjukhusets totala värmebehov under såväl perioden för upprustningens genomförande som för tid efter det sjukhuset slutligt upprustats torde i huvudsak kunna bedömas redan nu. Verkställd utredning visar därvid, att den nuvarande pannanläggningen i och för sig har en kapacitet, som är tillräcklig för att tillgodose ovan angivna värmebehov. Dock kan ångpannorna enligt nu gällande normer icke lämnas utan ständig övervakning under drift.

Emellertid har en varmvattenpanna av typ Eckrohr, installerad år 1958, vid företagna mätningar uppvisat förhållandevis kraftiga anfrätningar. Orsakerna till denna korrosion har icke med bestämdhet kunnat påvisas. Med hänsyn till att övergång till en prisbilligare (cirka 20 000 kr. i årsvinst) men mer svavelhaltig olja än den hittills nyttjade torde komma att ske under innevarande eldningssäsong, föreligger risker för ökade korrosionsskador. Redan de nuvarande skadorna är dock så allvarliga, att det skadade rörpartiet bör ersättas med ett nytt under sommaren 1963. Därvid bör jämväl sådana konstruktionsförändringar inom pannan utföras att effekten av svavelangrepp reduceras.

Två äldre ångpannor som varit i bruk under cirka fyrtio år utgör f. n. pannreserv dels för en cirka tio år gammal ångpanna och dels för ovan nämnda varmvattenpanna. Reservpannorna är omoderna, starkt förslitna och oekonomiska i drift. Tiden för uppeldningen av reservpannorna är dessutom cirka två dygn. Av denna anledning kan pannorna icke anses utgöra erforderlig reserv vid ett eventuellt haveri inom någon del av det övriga pannbeståndet. Den befintliga tio år gamla ångpannan är f. n. icke anordnad för helautomatisk drift. Kostnaderna för rationaliseringsåtgärder i angivna hänseende är emellertid av så betydande omfattning att det med hänsyn till nedan föreslagna dispositioner i pannreservfrågan är ekonomiskt fördelaktigare att anskaffa en ny oljeeldad helautomatisk högtrycksångpanna i dess ställe. Plats för denna erhålles genom att en av de nuvarande reservpannorna utgår. Den befintliga högtrycksångpannan kan i gengäld nyttjas som fullgod pannreserv. Därjämte behålles den återstående reservpannan som beredskapsreserv, då pannan är inrättad för eldning med höganäskol. I samband härmed bör vissa kompletterande åtgärder beträffande värmetekniska kontrollinstrument m. m. vidtagas. Vidare bör panncentralens oljeförråd, som endast rymmer 130 m³ och är otillräckligt, utökas med en cistern om en volym av cirka 300 m³ för säkerställande av sjukhusets drift.

Kostnaderna för samtliga angivna åtgärder har beräknats till 620 000 kr. Arbetena torde kunna utföras under nästkommande budgetår. I investeringsplanen redovisas motsvarande belopp som beräknad medelsförbrukning under budgetåret 1963/64.

Uppförande av nytt mentalsjukhus i Varberg

I samband med sina anslagsäskanden för innevarande budgetår har delegationen framhållit det vara påkallat — bl. a. med hänsyn till vårdplatsförhållandena inom skånelänen — att i överensstämmelse med den reviderade generalplanen för mentalsjukvården särskilda vårdenheter tillskapas för att tillgodose vårdbehovet inom Hallands län. Vid överläggningar därom mellan delegationen och landstinget i Hallands län hade med utgångspunkt från för ändamålet verkställda särskilda undersökningar angivits att länets platsbehov för vård av egentligt mentalt sjuka tills vidare icke torde komma att överskrida 500. I sammanhanget förutskickades, att den fortsatta utvecklingen beträffande det totala platsbehovet kunde förväntas röna visst inflytande av bl. a. den lasarett psykiatriska verksamheten i länet. En fortsatt utbyggnad av denna verksamhet framstod därför som i och för sig angelägen. Även en utveckling av den öppna mentalsjukvården i dess olika former kunde få viss betydelse för vårdbehovets framtida omfattning. Vid överläggningarna hade dock befunnits, att för tillgodoseende av vårdbehovet för egentligt mentalt sjuka med hemortsrätt inom länet måste i första hand uppföras ett och — därest vårdbehovet inom länet och vårdplatstillgången utom länet så utvisade — två för ändamålet avsedda sjukhus. Vederbörande sjukhus borde av medicinska och vårdorganisatoriska skäl förläggas i anslutning till större kroppssjukhus i länet.

Tomtområdena för de inom länet befintliga lasaretten är emellertid icke av en sådan omfattning, att de medger uppförande av lasarettanslutet mentalsjukhus. Möjligheter att komplettera vederbörande områden med för ändamålet erforderlig mark föreligger f. n. heller icke. Landstinget i Hallands län har vid ovan nämnda samråd med delegationen uppgivit, att det nuvarande lasarettet i Varberg, som är beläget inom den centrala stadskärnan, icke kan bibehållas på längre sikt. Därest landstinget i enlighet med vad som framhållits vid dessa överläggningar beslutar om uppförande i Varberg av ett nytt s. k. delat lasarett om cirka 300 vårdplatser och försett med ett flertal specialiteter, bör av ovan angivna skäl ett första mentalsjukhus i länet — därest mark av erforderlig omfattning står till förfogande för en kombinerad vårdenhet av angivet slag — inrättas med direkt anknytning till detta lasarett. Upptagningsområdet för det nya mentalsjukhuset torde därvid under alla omständigheter böra minst motsvara upptagningsområdena för lasaretten i Varberg och Falkenberg. Mentalsjukhuset bör med utgångspunkt från dels befolkningsunderlaget inom ett upptagningsområde av an-

given omfattning och dels sjukhusets inre organisation och kraven på differentieringsmöjligheter enligt delegationens och landstingets uppfattning omfatta högst 300 vårdplatser. Länets behov av sluten mentalsjukvård i övrigt synes kunna tills vidare tillgodoses vid S:ta Maria sjukhus i Hälsingborg. En eventuell framtida utbyggnad av länets egen sjukhusorganisation för egentligt mentalt sjuka bör lämpligen ske genom inrättande av en vård-enhet i så nära anslutning till centrallasarettet i Halmstad som kan bli möjligt.

För en närmare lösning av lokaliseringsfrågan beträffande ett nytt kombinerat mental- och kroppssjukhus i Varberg har delegationen i samråd med såväl landstinget som Varbergs stad låtit undersöka tre alternativa platser inom staden. Alternativen innefattar förläggning av enheten till dels området för kustsanatoriet Apelviken (beläget på en udde vid havet på ett avstånd av cirka 2,5 km i sydvästlig riktning från stadens centrum), dels det s. k. brunnsbergsområdet (beläget i ett skogsparti på ett avstånd av cirka 2 km i nordostlig riktning från stadens centrum) och dels det s. k. brearedsområdet (beläget i ett skogsparti på ett avstånd av cirka 2 km i östlig riktning från stadens centrum). Av dessa områden utgör apelviksområdet ett i och för sig tänkbart alternativ. Vad angår brunnsbergsområdet är detta på grund av bl. a. dess närbelägenhet invid stadens industriområde klart olämpligt som förläggningsplats för sjukhuset. Beträffande brearedsområdet har Varbergs stad till en början för ifrågavarande ändamål anvisat viss mark inom detsamma. I ärendet verkställda tekniska utredningar har dock visat, att annan, längre norrut inom området belägen mark såväl ur kommunikationssynpunkt som med hänsyn till de topografiska och geologiska förutsättningarna m. m. är lämpligare för en förläggning av enheten. Delegationen anser sålunda sistnämnda markområde i och för sig i likhet med apelviksområdet utgöra en lämplig alternativ förläggningsplats för ändamålet.

Vid en teknisk undersökning för en jämförande bedömning av de förläggningsmöjligheter, som apelviksalternativet och sist angivet brearedsalternativ erbjuder, har beaktats områdenas belägenhet i förhållande till staden och den planerade vårdenhetens upptagningsområde ur kommunikationssynpunkt, de framtida utbyggnadsmöjligheterna, topografiska, geologiska och klimathygieniska förhållanden ävensom försörjningsfrågan beträffande vatten och avlopp samt elkraft.

Därvid har befunnits följande.

Körtrafiken till apelviksområdet belastar stadens inre kommunikationsleder, och vägsystemet till detsamma är mindre tillfredsställande utformat. Gång- och cykelförbindelser finns utmed havsstranden mellan området och stadens centrum. Utbyggnadsmöjligheterna, som med hänsyn till topografiska och klimathygieniska faktorer är begränsade att motsvara högst 25 procent av det planerade sjukhusets totalyta, torde dock vara tillräckliga för här avsedda ändamål. Området utgöres av dels kultiverad park och

dels ängsmarks- och bergspartier vid havet. Västra delen av området är bevuxen med planterad barrskog. Den byggbara delen av området ligger på en medelhöjd av 6 m över havsytan. Förutsättningarna för grundläggning är goda. Emellertid måste beträffande bergs- och skogspartierna förhållandevis omfattande markarbeten utföras för att anpassa området för sitt nya ändamål. Genom nyplantering och vissa kompletterande åtgärder beträffande befintlig skog torde godtagbart skydd mot förhärskande västliga och sydvästliga vindar kunna erhållas. Till följd av sin belägenhet vid havet kommer dock apelviksområdet att vara utsatt för förhållandevis hög luftfuktighet och dimma under de meteorologiska förhållanden, som predestinerar härför. Möjligheter finns att anordna tillräcklig försörjning beträffande vatten och avlopp samt elektrisk kraft.

Brearedsområdet kommer att få direkt anslutning till stadens framtida huvudinfart. Vidare har området planskild gång- och cykelförbindelse med stadens centrum. Brearedsalternativet erbjuder till följd av det fria läget i grönområde goda expansions- och utbyggnadsmöjligheter. Området, som består av plan ängs- och åkermark, belägen cirka 30 m över havsytan, omges av högre terrängpartier och trädvegetation samt öppnar sig söderut mot Träslövs läge och havet. Grundläggningsförhållandena är goda. De omgivande terrängpartierna medger gott skydd mot förhärskande vindar och ett betryggande avstånd från förbipasserande trafikleder kan erhållas. Möjligheter finns att anordna försörjning beträffande vatten och avlopp samt elektrisk kraft.

En jämförelse mellan resultaten av de ur angivna synpunkter verkställda undersökningarna av de två sistnämnda förläggningsalternativen utvisar följande.

Brearedsområdet får ett ur kommunikationssynpunkt gynnsammare läge i förhållande till såväl Varbergs stad som sjukhusets upptagningsområde i övrigt än apelviksområdet. Inom båda områdena finns möjligheter till en framdeles eventuellt erforderlig utbyggnad av den nu planerade mental- och kroppssjukvårdsenheten. Dock är förutsättningarna därför gynnsammare särskilt med hänsyn till eventuellt framtida utbyggnadsbehov inom brearedsområdet. Såväl apelviks- som brearedsområdena har goda grundläggningsförhållanden. Genom nyplantering av skog m. m. kan apelviksområdet framdeles beredas ett mot förhärskande vindar godtagbart skydd av sådan beskaffenhet, att området ur klimathygienisk synvinkel kan anses acceptabelt i jämförelse med brearedsområdet. Enligt båda förläggningsalternativen finns möjligheter att anordna försörjning beträffande vatten och avlopp samt elektrisk kraft.

Vid bedömandet av vilket av angivna förläggningsalternativ, som är att föredraga, har följande synpunkter anlagts.

En byggnadsteknisk genomgång av byggnadsbeståndet vid Apelvikens kustsanatorium visar att endast centralköket kan varaktigt ingå i den nya kombinerade vårdenheten. Därjämte kan den befintliga klinikbyggnaden ur byggnadsteknisk synvinkel efter omdisponering helt tagas i anspråk för bostadsändamål. Övriga byggnader vid Apelviken kan bl. a. på grund av dålig ljudisolerings-, otillfredsställande utrymningsvägar, ur brandskyddssynpunkter numera ej godtagbara konstruktioner och installationer samt helt förslitna sanitära och elektriska anordningar jämte helt otillräckliga biutrymmen endast övergångsvis användas för visst sjukhusändamål. Även dessa senare byggnader bedömes emellertid icke kunna utnyttjas utan stora investeringar för nämnda ändamål under längre tid än 8 till 10 år d. v. s.

den tid, som åtgår, innan den planerade mental- och kroppssjukvårdsenheten beräknas kunna tagas i anspråk. Då den nya kombinerade vårdenheten skulle komma att ligga på ett avstånd av endast cirka 50 m från de befintliga sjukhusbyggnaderna, bedömer delegationen det vara förenat med stora svårigheter att bedriva sjukvård i de sistnämnda byggnaderna under tiden för uppförandet av den nya enheten.

Överslagsvis gjorda beräkningar visar, att värdet av det befintliga köket i Apelviken i förhållande till kostnaderna för uppförande av ett nytt kök kan uppskattas till cirka 1 milj. kr. Kostnaderna för anordnande av vattenförsörjningen, spill- och dagvattenledning m. m. vid Apelviken överstiger motsvarande kostnader beträffande brearedsområdet med cirka 400 000 kr. På nuvarande utredningsstadium har vidare befunnits, att kostnaderna enligt de båda alternativen för uppförandet av den egentliga sjukhusanläggningen är lika stora. Under hand har uppgivits, att kostnaderna enligt brearedsalternativet för av staden ägd mark uppskattats till 3 kr. per m² och för privatägd mark, som därjämte erfordras för förevarande sjukhusändamål, till cirka 5 kr. per m². Med utgångspunkt från dessa värden beräknas för ändamålet erforderligt markområde inom Brearedsmossen (cirka 30 ha) kunna förvärfvas för ett sammanlagt pris av cirka 1 200 000 kr. Apelviksområdet jämte därå befintliga byggnader är åsatt ett taxeringsvärde av sammanlagt 4 150 000 kr. Den av Varbergs stad ägda mark, som vid en eventuell förläggning av angivna mental- och kroppssjukvårdsenhet till apelviksområdet erfordras för utökning av nämnda område (cirka 5,6 ha), torde kunna förvärfvas för ett pris av cirka 170 000 kr.

Mot bakgrunden av det anförda och med hänsyn främst till resultatet av den byggnadstekniska inventeringen av byggnadsbeståndet inom Apelvikens område och till att utbyggnadsmöjligheterna är väsentligt större enligt brearedsalternativet än enligt apelviksalternativet har delegationen och landstinget i Hallands län m. fl. vid fortsatt samråd under hösten 1962 enats om att det för förläggning av den nya kombinerade enheten lämpligaste området utgöres av den norra delen av brearedsområdet.

Efter samråd därom med representanter för medicinalstyrelsen, landstinget i Hallands län och Varbergs stad har av chefen för inrikesdepartementet med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 17 januari 1962 tillkallad särskild sakkunnig med uppgift att förutsättningslöst utreda frågan om den framtida användningen av kustsanatoriet Apelviken meddelat delegationen att, därest apelviksområdet icke kommer att tagas i anspråk för förläggning av en kombinerad mental- och kroppssjukvårdsenhet, det med hänsyn främst till områdets belägenhet icke torde möta några svårigheter att vid en eventuell försäljning av området erhålla en köpeskilling, som täcker den nuvarande ägarens skulder och därjämte ger överskott.

Med anledning av vad ovan angivits får delegationen hemställa, att principbeslut fattas om förläggning till Varberg (norra delen av brearedsområdet) av ett lasarettsanslutet mentalsjukhus med ett platsantal om högst 300. Delegationen har för avsikt att under förusättning av bifall till förevarande hemställan i samråd med landstinget i Hallands län utarbета förslag enligt angivna riktlinjer till förläggning och utformning av den avsedda

kombinerade vårdenheten för närmare redovisning därav i samband med delegationens anslagsäskanden för budgetåret 1964/65.

S:t Jörgens sjukhus i Göteborg

Iordningställande av viss del av sjukhusområdet

Etapp II i planen för sjukhusets upprustning och utbyggnad (lokaler för rörelse-, arbets- och sysselsättningsterapi samt driftsverkstäder, garage och förråd ävensom vårdpaviljong MK 4) beräknas vara fullföljd under nästkommande budgetår. I de för nämnda etapp beviljade anslagen ingår medel för bl. a. grovplanering, återfyllning och planteringsarbeten inom områdena närmast intill byggnaderna. Även dessa arbeten väntas vara avslutade under nästa budgetår.

Emellertid erfordras vissa ytterligare åtgärder för slutligt iordningställande av denna del av sjukhusområdet. Sålunda måste en i nordsydlig riktning gående ekonomiväg med tillhörande parkeringsplatser utföras. Samtidigt därmed måste även en parkeringsplats, avsedd att placeras vid sjukhusets huvudentré, anläggas. Därjämte måste utförda planteringsarbeten sammanfogas till en enhetligt utformad parkanläggning. Härför erfordras vissa planterings- och parkanläggningsarbeten inom ifrågavarande delar av sjukhusområdet. Slutligen måste ytterbelysningen kompletteras.

Kostnaderna för samtliga ifrågavarande arbeten har uppskattats till 450 000 kr. Arbetena avses bli påbörjade hösten 1963 och vara slutförda hösten 1964. I investeringsplanen redovisas en för nästkommande budgetår beräknad medelförbrukning av 350 000 kr.

Förvärv av viss ecklesiastik mark

I skrivelse den 14 februari 1956 angående uppförande av nytt sjukhus för höggradigt psykiskt efterblivna och inrättande av barnavdelningar för sådana har mentalsjukvårdsberedningens byggnads- och utrustningsdelegation i fråga om vården av de höggradigt psykiskt efterblivna barnen, med beaktande av vad departementschefen anfört i saken i prop. 1955: 123, till övervägande upptagit frågan, hur denna vård lämpligen borde organiseras efter de av departementschefen uppdragna riktlinjerna. Delegationen föreslog i samband därmed bl. a., att på grundval av beräknat platsbehov sistnämnda klientel borde fördelas på fyra upptagningsområden, motsvarande i stort sett resp. södra, västra, mellersta och norra delen av landet och att den för västra området avsedda barnavdelningen skulle förläggas till S:t Jörgens sjukhus.

I betänkande angående reviderad generalplan för mentalsjukvården föreslog delegationen vidare, att särskilda platser skulle inrättas inom mental-sjukvårdens ram, där psykiskt sjuka barn från hela landet kunde emottagas.

I betänkandet SOU 1957: 40 har mentalsjukvårdsdelegationen redovisat en undersökning av platsbehovet för såväl barn som ungdomar upp till 21 års ålder med psykiska sjukdomar och rekommenderat utbyggandet av en viss sjukhusorganisation för detta klientel om sammanlagt 300 vårdplatser. Dessa borde fördelas på fem till sex institutioner, av vilka fem borde förläggas till universitetsstäderna. Med utgångspunkt härifrån föreslog mentalsjukvårdsdelegationen bl. a., att en av angivna vårdenheter skulle förläggas till Göteborg.

Mentalsjukvårdsberedningens byggnads- och utrustningsdelegation har med redovisande av i huvudsak angivna synpunkter i samband med sina anslagsäskanden för budgetåret 1961/62 ansett sig i princip kunna biträda bl. a. nämnda förslag och därvid förordat förläggning av en enhet för mentalt sjuka barn och ungdomar till Göteborg med ett beräknat platsantal om 50. Med bifall till av Kungl. Maj:t därom framlagt förslag beslöt 1961 års riksdag (prop. nr 66; rskr. 182) att i enlighet med av delegationen angivna riktlinjer för den framtida organisationen av ifrågavarande vårdform i princip tillstyrka, att en enhet av angivet slag och omfattning förlades till Göteborg.

Med bifall till av Kungl. Maj:t i prop. 1961: 186 föreslagna riktlinjer för en omorganisation av det rättspsykiatriska undersökningsväsendet har 1961 års riksdag bl. a. i princip godkänt förläggning av en rättspsykiatrisk klinik till Göteborg.

Vid en förläggning av en eller flera av angivna enheter till S:t Jörgens sjukhus erfordras med hänsyn till brist inom sjukhusområdet på för ifrågavarande ändamål lämplig mark att området kompletteras genom förvärv av intilliggande mark. Enligt delegationens uppfattning finns lämpligt markområde för ändamålet i anslutning till sjukhusområdets östra gräns. Ifrågavarande markområde omfattar dels en dalgång, som löper jämväl inom den nuvarande östra delen av sjukhusområdet, och dels en höjdsträckning invid dalgången. Vid ett förvärv av angivet område kommer sålunda sjukhuset att kunna disponera dalgången i dess helhet som reservmark för sjukvårdsändamål. Då det till förvärv avsedda området bildar en i förhållande till sjukhusområdets östra gräns inskjutande kilformig ägofigur, är det jämväl ur fastighetsbildningssynpunkt angeläget, att sjukhusområdet erhåller en naturlig avgränsning i öster.

Därtill kommer det förhållandet, att det till förvärv avsedda områdets relativa närhet till tätbebyggt storstadsområde i och för sig — därest förslaget förvärv av området icke kommer till stånd — innebär risker för exploatering för annat ändamål än sjukvård. Det måste med beaktande härav sålunda bedömas vara mycket angeläget, att sjukhusområdet i sin helhet får en avgränsning, som är ägnad att trygga bedrivandet därstädes av en effektiv mentalsjukvård.

Det område, som sålunda bör förvärvas, utgöres delvis av ecklesiastik

mark, medan övrig del av området befinner sig i privat ägo. Härvid bör till en början den del av ifrågavarande markområde förvärfvas, som är av ecklesiastisk natur. Sistnämnda område om cirka 5,0100 ha utgör del av ett till prästbostället stadsägan nr 13484 i Backa församling i Göteborgs stad hörande område. För angivna ändamål har under förutsättning att erforderliga medel anvisas — följande preliminära avtal träffats mellan medicinalstyrelsen och stiftsnämnden i Göteborg.

Köpekontrakt

Genom beslut den 14 december 1962 har Kungl. Maj:t medgivit att ett till prästbostället stadsägan nr 13484 i Backa församling i Göteborg hörande område, vilket å en av byråingenjören vid stadsingenjörskontoret i Göteborg Walter Andersson år 1956 upprättad karta över del av nämnda stadsäga upptagits inom röda begränsningslinjer med en areal av omkring 5,0100 hektar, finge å vissa villkor försälas till S:t Jörgens sjukhus i Göteborg för Kungl. Maj:t och Kronan för en köpeskillning av etthundratrettiofemtusen (135 000) kronor.

På grund härav träffas, med stöd av bestämmelserna i Kungl. kungörelsen den 20 januari 1939 (nr 33) och under förutsättning, att erforderliga medel anvisas, följande avtal:

1) Stiftsnämnden i Göteborg försäljer ifrågavarande område om cirka 5,0100 hektar, med den mindre jämkning av områdets gränser och areal, som vid blivande avstyckningsförrättning kan bli erforderlig, i befintligt skick till Kungl. Maj:t och Kronan, nedan kallad köparen.

2) Köpeskillningen utgör etthundratrettiofemtusen (135 000) kronor.

3) Köpeskillningen skall kontant gäldas till kyrkonämnden i Göteborg senast den 1 augusti 1963.

4) Området får tillträdas den 1 augusti 1963, dock må tillträde ej äga rum, innan köpeskillningen blivit till fullo gulden.

5) Köparen bestrider ensam ej mindre kostnaderna för områdets behörliga avstyckning än även lagfarts- och övriga med köpet förenade utgifter ävensom alla å tiden från och med tillträdesdagen å området belöpande skatter och onera.

6) Med området skall ej följa rätt till delaktighet i område, som vid lantmåteriförrättning avsatts för gemensamt ändamål, i äga som eljest är samfällad för stamfastigheten och annan fastighet, eller i särskilda rättigheter och förmåner, som tillkomma stamfastigheten.

7) Områdets ägare skall, där så påfordras, utan stamfastighetens betungande hålla laggillt stängsel i gränsen mot stamfastigheten.

8) Sedan köparen med kvitto av kyrkonämnden i Göteborg styrkt, att köpeskillningen rätteligen erlagts, kommer köpebrev att utfärdas av stiftsnämnden.

9) Detta kontrakt är upprättat i två exemplar, vilka underskrivas av både stiftsnämnden och köparen.

I investeringsplanen redovisas 135 000 kr. som beräknad medelsförbrukning under budgetåret 1963/64.

Restads sjukhus i Vänersborg

Elektriska arbeten

I sjukhusets panncentral finns ett dieselmotordrivet reservkraftaggregat med en generatoreffekt av 130 kVA och utfört för 3-fas växelström 380/220 V. Aggregatet är anslutet till panncentralens huvudfördelningscentral och i första hand avsett för tillgodoseende av panncentralens behov av elektrisk kraft vid eventuellt strömavbrott. Utmatning av reservkraft till andra betydelsefulla belastningsobjekt är f. n. knappast möjlig, därest icke omfattande och tidskrävande manuella ingrepp företages i det befintliga nätet. Det är emellertid nödvändigt att kunna förse såväl vattenverket som paviljongerna med reservkraft. För sistnämnda ändamål utföres sektioneringar i samband med om- och nybyggnader.

Utöver nu angivna, för nästkommande budgetår erforderliga åtgärder, skall framdeles i samband med realiserandet av planen för sjukhusets upprustning mottagningsstation anordnas i planerad nybyggnad för central-kök, distributionssystemet för lågspänning kompletteras, manöveranläggning för fläktar och pumpar anordnas i panncentralen samt ytterbelysning kompletteras.

Kostnaderna för de för nästkommande budgetår erforderliga åtgärderna, inklusive grävnings- och igenfyllningsarbeten för kablar, har uppskattats till 40 000 kr. I investeringsplanen redovisas motsvarande belopp som beräknad medelsförbrukning under budgetåret 1963/64.

Sjukhuset i Sala för vård av högradigt psykiskt efterblivna

Förslag om vård vid sjukhuset av vissa psykiskt efterblivna barn under viss övergångstid

I enlighet med av Kungl. Maj:t framlagt förslag beslöt 1957 och 1959 års riksdagar, att ett sjukhus med 540 platser för vård av högradigt psykiskt efterblivna skulle uppföras i Sala. Sjukhuset beräknas kunna tagas i bruk under år 1964.

Enligt av medicinalstyrelsen under hösten 1962 företagna inventeringar finns vid kommunala och enskilda plananstalter 1 090 psykiskt efterblivna patienter, beträffande vilka § 4 i lagen den 4 juni 1954 om undervisning och vård av vissa psykiskt efterblivna är tillämplig. Av angivna antal är 495 under sexton år. Å riksanstalter vårdade psykiskt efterblivna tillhörande samma patientgrupper uppskattas av medicinalstyrelsen till cirka 100. Av dessa beräknas nära hälften vara under sexton år.

I fråga om vården av högradigt psykiskt efterblivna barn har delegationen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 14 februari 1956 med beaktande av vad departementschefen anfört i prop. 1955: 123 behandlat frågan, hur

denna vård lämpligen borde organiseras. Delegationen föreslog därvid bl. a., att nämnda klientel borde fördelas på fyra upptagningsområden, motsvarande i stort sett resp. södra, västra, mellersta och norra delen av landet. De enheter, som enligt delegationens beräkningar erfordrades för att täcka angivna vårdbehov, borde enligt delegationen förläggas i anslutning till vissa statliga mentalsjukhus. Chefen för inrikesdepartementet anförde i sammanhanget (prop. 1957: 103) bl. a., att vårdavdelningar för höggradigt psykiskt efterblivna barn icke borde anordnas vid det ovan angivna nya sjukhuset i Sala utan såsom även delegationen förutsatt förläggas till andra sjukhus.

Med bifall till av Kungl. Maj:t i prop. nr 93 framlagt förslag beslöt 1960 års riksdag (rskr. 208), att vid Vipeholms sjukhus i Lund skulle uppföras en enhet om 60 vårdplatser för angivna patientkategori. Denna enhet beräknas kunna tagas i bruk under år 1963. Ifrågavarande platser torde emellertid i huvudsak komma att beläggas med barn, som f. n. vårdas på andra avdelningar inom sjukhuset.

Förslag om uppförande av ytterligare enheter för höggradigt psykiskt efterblivna barn i anslutning till statliga mentalsjukhus har av investerings- och vissa planmässiga skäl ännu icke kunnat framläggas. Under en förhållandevis lång övergångstid torde följaktligen endast ett ytterst begränsat antal vårdplatser vid statliga mentalsjukhus kunna disponeras av de vid förenämnda plan- och riksanstalter vårdade psykiskt efterblivna barnen. De vid nämnda anstalter vårdade barnen utgör en väsentlig andel av det därstädes omhändertagna totala patientmaterialet. Med hänsyn härtill synes det delegationen skäligt, att det vid det nya sjukhuset i Sala disponibla platsantalet övergångsvis fördelas i rimliga proportioner mellan barn- resp. vuxenklientel. Då en sådan lösning icke torde medföra några olägenheter föreslår delegationen, att högst 180 vårdplatser (fördelade på två paviljonger om vardera 90 platser) räknat från tidpunkten för sjukhusets ianspråktagande nyttjas för vård av höggradigt psykiskt efterblivna barn, till dess vårdbehovet för dessa kan kontinuerligt tillgodoses inom särskilda, i anslutning till statliga mentalsjukhus uppförda enheter.

Elektriska arbeten

Elektrisk kraft levereras f. n. till Salberga sjukhus från Sala elverk vid en spänning av 3,3 kV. Kraften nedtransformeras till 3×220 V distributionsspänning i en av sjukhuset ägd transformatorstation, belägen vid obduktionsbyggnaden. Kraftbehovet motsvarar f. n. totalt cirka 115 kW. I samband med att de nya sjukhusanläggningarna för höggradigt psykiskt efterblivna tages i bruk, kommer panncentralen samt köket vid Salberga sjukhus att utgå. Belastningen kommer härvid att minska till uppskattningsvis omkring 75 kW.

För det nya sjukhuset uppföres ny transformatorstation, avsedd att mot- taga elektrisk ström om 20 kV från elverket. I stationen sker nedtransfor- mering till 380/220 V förbrukningsspänning.

Ur teknisk och ekonomisk synpunkt bör kraftköpet för såväl nya som gamla sjukhuset samordnas i form av ett gemensamt abonnemang i nya transformatorstationen, vilket kommer att innebära en årlig vinst om cirka 4 000 kr.

De befintliga byggnaderna inom gamla sjukhusområdet bör sålunda över- kopplas för matning från nya transformatorstationen med lågspänd kraft om 380/220 V. Erforderliga arbeten härför omfattar i huvudsak framdra- gande av nya kablar, som anslutes till befintligt kabelnät.

Kostnaderna för angivna arbeten, inklusive grävnings- och igenfyllnings- arbeten för kablar, har uppskattats till 40 000 kr. I investeringsplanen redo- visas motsvarande belopp som beräknad medelförbrukning under budget- året 1963/64.

Säters sjukhus

Bidrag till anläggande av avloppsreningsverk

Avloppsreningen inom sjukhusområdet är f. n. baserad på ett inom om- rådets östra del befintligt avloppsreningsverk för höggradig rening med låg- belastad biologisk bädd. Anläggningen, som byggdes åren 1935—36, är i mindre gott skick och kan därför icke längre effektivt rena avloppsvattnet. Sålunda är anordningarna för försedimentering, slambehandling och avbör- dande av slamtorkbäddens dränagevatten otillfredsställande utformade ur såväl teknisk som hygienisk synvinkel. Anordningar för klorering av av- loppsvattnet saknas och den befintliga träöverbyggnaden på den biologiska bädden måste ersättas. Slutligen måste vid temporär avstängning av nå- gon del av den låggradiga anläggningen avloppsvattnet ledas helt obehand- lat via en förbigångsledning till recipienten för sjukhusområdet. Den nu- varande recipienten för såväl sjukhusområdets som stadens avloppsvatten, sjön Ljustern, utnyttjas som vattentäkt för sjukhuset samt för rekreation och bad. Därjämte finns bilväg och vissa campingplatser anordnade runt sjön. Sjön avbördas genom Ljusterån, som rinner genom staden och den ur turistsynpunkt starkt frekventerade Säterdalen.

Med hänsyn till de betydande brister, som sålunda vidlåder sjukhusets avloppssystem, måste åtgärder snarast vidtagas för att en effektivare re- ning av sjukhusområdets avloppsvatten skall kunna möjliggöras. För ända- målet har tre alternativa förslag undersökts nämligen:

1. Vid sjukhuset befintligt reningsverk ombygges för en effektiv hög- gradig rening av avloppsvattnet från sjukhusområdet.

2. Vid sjukhuset anlägges ett nytt verk för höggradig rening av sjukhus- områdets avloppsvatten.

3. Avloppsvattnet från sjukhusområdet överföres utan föregående rening till en av Sätters stad för gemensamt nyttjande av staden, Sätters Väveri AB och sjukhuset planerad anläggning för höggradig rening av avloppsvatten.

Kostnaderna för en ombyggnad av den inom sjukhusområdet befintliga reningsanläggningen har uppskattats till 550 000 kr. Utöver dessa kostnader kommer årliga kostnader för anläggningens drift och underhåll, uppskattade till cirka 27 000 kr.

Kostnaderna för en helt ny anläggning inom sjukhusområdet för höggradig rening av avloppsvatten från detsamma har likaledes uppskattats till 550 000 kr. De årliga kostnaderna för drift och underhåll av en ny anläggning har uppskattats till cirka 26 000 kr.

Vid en anslutning av sjukhusområdets avloppsvattensystem till den av Sätters stad för färdigställande år 1964 planerade reningsanläggningen, för vilken den totala anläggningskostnaden uppskattats till 2 030 000 kr., kommer statens andel av dessa kostnader att efter nedan angivna beräkningsgrunder uppgå till högst 495 000 kr. Därtill kommer statens andel av årliga avgifter för drift och underhåll av avloppsanläggningen. Med utgångspunkt från viss för tiden 1964—85 beräknad minskning i antalet patienter, personal och boende inom sjukhusområdet ävensom viss under motsvarande tid antagen ökning av stadens folkmängd, torde statens andel av dessa avgifter uppskattningsvis komma att nedgå från 31 500 kr. år 1964 till 24 000 och 20 000 kr. år 1970 resp. år 1985.

En kapitalisering vid en räntefot av fem procent för angivna tid av de på statsverket ankommande drift- och underhållskostnaderna enligt de föreliggande alternativen motsvarar i nuvärde resp. 340 000, 325 000 och 300 000 kr.

En jämförelse ur kostnadssynpunkt mellan angivna alternativ ger således med ledning av ifrågavarande uppskattningar vid handen, att ett överförande av obehandlat avloppsvatten från sjukhusområdet till stadens avloppsreningsystem med hänsyn till såväl anläggningskostnaderna som kostnaderna på längre sikt för drift och underhåll erbjuder den för statsverket gynnsammaste lösningen av avloppsfrågan.

Vid bedömning av vilket förslag, som är att föredraga, bör jämväl i hög grad de allmänna vattenhygieniska intressena tillmätas stor betydelse. Det av staden planerade avloppsreningsverket avses bli förlagt på sådan plats (vid Ljusterån) att förutom Ljustern jämväl nämnda vattendrag inom den del av Säterdalen, som nyttjas för rekreation, frilägges från avloppsutsläpp. Vid ett realiserande av det alternativ, som innefattar ett samgående mellan statsverket, staden och vederbörande industri vid lösningen av parternas avloppsfrågor, kan allmänna krav av vattenhygienisk natur tillgodoses med avseende på såväl önskvärdheten av ett gemensamt avloppsutsläpp för angivna parter som angelägenheten av att angivna delar av vattensystemet icke belastas med spillvatten.

Med hänsyn till de fördelar, som således är att vinna genom ett samgående med bl. a. Sätters stad vid lösningen av sjukhusets avloppsfråga, finner delegationen, att sjukhusområdet bör anslutas till stadens avloppssystem. Beräkningen av förenämnda engångsavgift är grundad på följande fördelning mellan intressenterna av de med företaget förknippade totalkostnaderna.

1. Kostnaden för sådana anläggningsdelar, som dimensioneras efter den beräknade spillvattenmängden, fördelas i proportion till spillvattenmängden från resp. intressenter.

2. Kostnaden för sådana delar av anläggningen, som dimensioneras efter föroreningsmängden, fördelas i proportion till den ekvivalenta folkmängden hos varje intressent.

Vid förhandlingar med Sätters stad om villkoren för nämnda anslutning har staden förklarat sig icke vilja slutföra projektering av anläggningen, förrän statsverket genom avtal bekräftat sin medverkan i utförandet av densamma. Följande preliminära avtal har träffats mellan delegationen och drätselkammaren.

§ 1.

Staden medger Kronan rätt att avleda spillvatten från Sätters sjukhusområde intill år 1970 för ett antal av högst 1 870 personer och för tid där- efter för ett antal av högst 1 350 personer (patienter och personal samt inom sjukhusområdet boende) via dels visst av staden planerat och dels visst inom staden befintligt avloppssystem till av staden planerat avloppsreningsverk. Den huvudsakliga utformningen och omfattningen av denna avloppsanläggning redovisas i av Ingenjörskyrån Viak den 12 juli 1956 och den 20 augusti 1962 avgivna förslag.

Kronan erlägger till staden för anslutning till avloppsanläggningen en engångsavgift, som motsvarar 25 procent av den totala anläggningskostnaden, dock högst fyrahundranittiofemtusen (495 000) kronor.

§ 2.

Staden ansvarar för anläggningens drift och underhåll.

Kronan erlägger till staden en årlig avgift motsvarande Kronans andel av de av staden redovisade totalkostnaderna för angivna ändamål.

Avgiften beräknas efter förhållandet mellan den uppmätta vattenförbrukningen inom Sätters sjukhusområde och den totala uppmätta vattenförbrukningen för de till stadens avloppsreningsverk anslutna intressenterna. Staden äger rätt att kontrollera och vid behov påfordra justering av sjukhusets vattenmätare.

§ 3.

Av i § 1 omfördörd engångsavgift utbetalas till staden 200 000 kronor vid tidpunkten för byggnadsarbetenas påbörjande samt 150 000 kronor då vederbörande byggnadsentreprenör erhållit rätt att uppbära ett belopp motsvarande 75 % av entreprenadsumman. Återstoden av engångsavgiften erlägges vid den tidpunkt, då sjukhusområdets avloppssystem anslutes till stadens ledningsnät.

I § 2 överenskommen årlig avgift erlägges i efterskott av Kronan mot räkning, som utställas av staden.

§ 4.

Utöver ovan angivna villkor skall för anslutning gälla föreskrifterna i av stadsfullmäktige för staden godkänt avloppsreglemente.

§ 5.

Därest statsbidrag beviljas för anläggningens utförande skall engångsavgiften reduceras med hänsyn härtill.

§ 6.

Avtalet gäller under förutsättning av Kungl. Maj:ts och stadsfullmäktiges godkännande.

Stadsfullmäktige i Sätters stad har för sin del godkänt avtalet. Vidare har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som förklarat sig icke ha något att erinra mot detsamma, i samråd med statens vatteninspektion framhållit, att det alternativ för avloppsfrågans lösning, som innebär utförandet av en gemensam avloppsanläggning för staden, sjukhuset och angivna industri avgjort är att föredraga dels med hänsyn till de stora fördelarna ur vattenvårdssynpunkt, som ernås genom ett friläggande av sjön Ljustern från avloppssläpp, och dels ur driftsekonomisk synvinkel.

Anslutningen av sjukhusområdet till stadens ledningsnät kan ske vid anläggningens färdigställande. I investeringsplanen redovisas 495 000 kr. som beräknad medelförbrukning under budgetåret 1963/64.

Frösö sjukhus vid Östersund

Omläggning av avloppssystemet

Enligt den av 1961 års riksdag (rskr. 182) antagna planen för upprustning av sjukhuset förutsättes, att avloppsledningarna inom sjukhusområdet utföres enligt s. k. duplikatsystem, d. v. s. med skilda ledningar för spill- och dagvatten. Planen innebär vidare, att spillvattenledningarna framdrages och sammanföres så, att de kan anslutas antingen till ett framtida kommunalt reningsverk eller till ett sjukhusets eget reningsverk.

Genom beslut den 13 april 1962 har Kungl. Maj:t uppdragit åt delegationen att utföra projektering fram t. o. m. färdiga bygghandlingar av omläggning till duplikatsystem av avloppsledningar vid sjukhuset.

Delegationens förslag till omläggning av sjukhusområdets avloppssystem innebär i huvudsak att nya ledningar framdrages för uppsamling av enbart spillvatten från på området befintliga byggnader och för ledande av detsamma till en gemensam uppsamlingsplats vid sjukhusområdets nordöstra gräns. Befintliga avloppsledningar i sjukhusområdet skall i fortsättningen nyttjas för bortledande av dagvatten och grunddränage.

Avloppsvatten från vissa delar av Frösö köpings områden väster om sjukhusområdet ledes f. n. genom sjukhusområdet. Köpingen har utfäst sig att vidtaga anordningar för bortledning av detta avloppsvatten medelst ett särskilt ledningssystem utanför sjukhusområdets gränser. Avloppssystemet inom sjukhusområdet avses genom vidtagandet av föreslagna åtgärder bli så utformat, att det planerligt kan anslutas antingen till ett eventuellt framtida reningsverk för sjukhusets eget behov eller till Frösö köpings avloppssystem. Köpingens avloppssystem torde inom en förhållandevis nära framtid bli anslutet till ett för köpingen och Östersunds stad planerat gemensamt reningsverk. I avvaktan därpå har köpingen utfäst sig att via sitt avloppssystem utan särskild kostnad för statsverket fr. o. m. tidpunkten för anslutning av nytt avloppssystem inom sjukhusområdet till köpingen mottaga och avleda avloppsvatten från området. Härmed tillgodoses det ur vattenhygienisk synpunkt angelägna önskemålet om ett gemensamt bortledning av områdets och köpingens avloppsvatten.

Ifrågavarande arbeten inom sjukhusområdet, för vilka kostnaderna beräknats till 600 000 kr., torde kunna utföras under nästkommande budgetår. I investeringsplanen redovisas motsvarande belopp som beräknad medelsförbrukning under budgetåret 1963/64.

Umedalens sjukhus vid Umeå

Elektriska arbeten

Elektrisk kraft levereras f. n. till sjukhuset från Umeå stads elverk via en kabelservis om 3×10 mm² för 10 kV. Därjämte finns en kabelförbindelse för matning av reservkraft från kraftleverantörens friledning till en i panncentralen befintlig elångpanna. Besvärande driftsavbrott i det ordinarie servissystemet har förekommit. Avbrotten har trots förefintligheten av två serviser för inmatning av elektrisk kraft till sjukhuset varit relativt långvariga. Anledningen därtill är att stadens elverk måste låta utföra manuella omkopplingar i nätet, innan pannkraftservisen kan inkopplas. Elverket har nyligen principiellt medgivit, att inkoppling av nämnda servis må utföras av personal vid sjukhuset under vissa förutsättningar. Elverket kan dock ej lämna full garanti för möjlighet till matning med reservkraft via pannkraftservisen vid störningar i det ordinarie systemet.

För att sjukhusets behov av reservkraft skall kunna tillgodoses på ett tillfredsställande sätt och för säkerställande av en under alla förhållanden ostörd drift av väsentliga enheter inom sjukhuset bör ett dieselmotordrivet reservkraftaggregat med en generatoreffekt av cirka 140 kVA framdeles installeras i panncentralen.

Den nuvarande huvudserviskabelns belastningsförmåga torde komma att uppnås inom de närmaste åren. Installation av ny serviskabel måste med hänsyn därtill ske i god tid dessförinnan. Enligt förhandlingar med elver-

ket skall ny kabel av större kapacitet än den nuvarande utföras samt anslutas till Umeå stads transformatorstation vid den s. k. Backens skola. Kabellängden blir cirka 1 400 m.

Utöver nu angivna för nästkommande budgetår erforderliga åtgärder skall framdeles — förutom installation av tidigare nämnt reservkraftaggregat — mottagningsstation i panncentralen, inklusive manöveranläggningar för fläktar och pumpar, ombyggas i samband med rationaliseringsarbeten inom värmedistributionssystemet samt erforderliga utbyggnader och anläggningar av distributionssystemen för såväl hög- som lågspänning samt komplettering och utbyggnad av ytterbelysning utföras och anpassas till framtida plan för upprustning av sjukhuset. Kostnaderna för de för nästkommande budgetår erforderliga åtgärderna, inklusive grävnings- och igenfyllningsarbeten samt anslutningar, har uppskattats till 90 000 kr. I investeringsplanen redovisas motsvarande belopp som beräknad medelförbrukning under budgetåret 1963/64.

Mentalsjukvårdens organisation i Norrbottens län

I samband med anslagsäskandena för innevarande budgetår redovisade delegationen med utgångspunkt från ett beräknat behov av omkring 1 000 platser för egentligt mentalt sjuka med hemortsrätt inom Norrbottens län de principiella riktlinjer, enligt vilka vården inom länet skulle kunna organiseras för detta klientel. Därvid utgick delegationen från att omkring 750 platser skulle kunna utvinnas genom ombyggnad och om disposition av befintliga vårdpaviljonger vid Furunäsets sjukhus. Övriga i runt tal 250 platser skulle lämpligen kunna ingå i en med kroppssjukhus kombinerad mentalvårdsenhet. Delegationen anförde i förevarande sammanhang, att det förelåg starka skäl för att man vid planläggningen på längre sikt av länets vårdorganisation sökte ernå en spridning av vårdplatserna, och att man därvid tillvaratog möjligheterna att till ett av kroppssjukhusen ansluta en mentalvårdsenhet, där detta kunde anses vara mest ändamålsenligt och ekonomiskt. Förutom den i mentalsjukvårdsdelegationens betänkande redovisade möjligheten till förläggning av en kombinerad enhet av angivet slag till Kalix fanns enligt delegationens uppfattning andra tänkbara alternativa förläggningsplatser för denna enhet såsom Kiruna, Gällivare eller Boden.

Vad delegationen sålunda föreslagit vann statsmakternas bifall (prop. nr 76; rskr. 297). Chefen för inrikesdepartementet anförde i nämnda proposition, att landstinget i Norrbottens län för sin del ansett önskvärt, att ifrågavarande 250 platser koncentrerades i anslutning till Furunäsets sjukhus och i första hand förlades vid landstingets vårdhem i Öjebyn. En sådan organisation skulle emellertid innebära en lösning av vårdorganisationen, som ginge i rakt motsatt riktning mot de principer — d. v. s. i möj-

ligaste mån mindre och lasarettanslutna enheter — som varit grundläggande vid ställningstagande under senare år till motsvarande organisationsfrågor. Departementschefen erinrade därvid om mentalsjukvårdsdelegationens förslag till förläggning av en lasarettanslutna enhet i Kalix samt angav i likhet med delegationen såsom alternativa förläggningsplatser för en sådan enhet Boden men också Gällivare och Kiruna, d. v. s. i de inre delarna av länet. Med utgångspunkt härifrån och då en koncentration till länets sydöstra del av samtliga vårdresurser beträffande såväl egentligt mentalt sjuka som lättskötta torde medföra avsevärda olägenheter ur flera synpunkter, ansåg departementschefen starka skäl tala för att den ytterligare vårdenhet om (1 000 — 750) 250 platser som erfordrades förlades till annan plats i länet och i anslutning till ett lasarett. Departementschefen framhöll slutligen, att något ställningstagande till frågan om placeringen av denna andra vårdenhet emellertid icke då syntes påkallat. Det borde ankomma på delegationen att med utgångspunkt från i propositionen angivna riktlinjer och efter fortsatt samråd med landstinget framlägga förslag till lösning av denna del av organisationsfrågan.

Vid samråd med landstinget i denna fråga under år 1962 har landstinget angivit, att anledningen till landstingets förenämnda förslag vore en strävan att samla vårdenheterna för egentligt mentalt sjuka till Furunäsets sjukhus och Öjebyns vårdhem. Tanken hade varit, att sjukhusets uppgifter därvid kunde helt koncentreras på intensivvård och vårdhemmet fungera i stort sett som ett sekundärsjukhus. Mot den av departementschefen förordade lösningen av organisationsfrågan att i anslutning till ett lasarett på annan ort i länet inrätta ytterligare ett mentalsjukhus hade landstinget emellertid icke någon erinran. Det nuvarande samarbetet mellan Furunäsets sjukhus och Öjebyns vårdhem, som syftade till en koordination av vårdarbetet för mentalt sjuka, borde dock få fortsätta och fullföljas.

I samband med en fortsatt teknisk bearbetning av den i anslagsäskandena för budgetåret 1962/63 redovisade principplanen för Furunäsets sjukhus har numera befunnits, att sjukhusets platsantal under den närmaste 15—20-årsperioden kommer att nedgå till cirka 630 platser. Resterande platsbehov för egentligt mentalt sjuka med hemortsrätt inom länet måste följaktligen tillgodoses genom nybyggnad. Av skäl, som anförts i det föregående bör för ändamålet erforderliga vårdplatser förläggas i form av lasarettanslutet mentalsjukhus på annan plats i länet än inom dess sydöstra del. I enlighet med vad som anføres i det följande bör ett nytt sjukhus erhålla ett platsantal av cirka 300.

Efter samråd med landstinget under år 1962 angående lämplig förläggningsplats för en lasarettanslutna mentalvårdsenhet inom länet vill delegationen med beaktande av såväl de lokala som de regionala förutsättningarna för sjukhusets placering på någon av de förut nämnda fyra orterna anföra följande.

Någon möjlighet att ansluta ett mentalsjukhus till det i *Kiruna* befintliga lasarettet finns icke på grund av det disponibla markområdets med hänsyn till omgivande bostadsbebyggelse begränsade storlek. Från stadens sida har därjämte anförts, att *Kiruna* stad med hänsyn bl. a. till sitt ur kommunikationssynpunkt jämförelsevis perifera läge knappast kan göra anspråk på sjukhusets förläggande till staden. Den vid lasarettet under några år bedrivna psykiatriska klinikverksamheten har emellertid givit mycket goda erfarenheter. Det är enligt stadens uppfattning angeläget, att denna verksamhet blir ytterligare utvecklad både personellt och lokalmässigt.

Markområdet för centrallasarettet i *Boden*, som tidigare begränsats av en järnvägslinje, har numera utvidgats med ett område på andra sidan järnvägen. En kulvertförbindelse under järnvägen är under utförande. Detta område, som i sin tur begränsas av en landsvägsförbindelse med staden, kan icke rymma ett mentalsjukhus av planerad storlek. För ändamålet har anvisats ytterligare ett markområde, tillhörigt *Kronan*, med gräns mot angivna landsväg. Det för ett kombinerat sjukhus disponibla markområdet skulle sålunda genomkorsas av dels en järnvägsförbindelse och dels en allmän trafikerad landsväg. Förutsättningar har icke befunnits föreligga att byggnadsmässigt utnyttja detta område så att en godtagbar anslutning av mentalsjukhuset med lasarettet kan ernås.

Lasarettsområdet i *Gällivare* omfattar ungefär 60 000 m². Ett i anslutning till detta område beläget sjukhem för psykiskt efterblivna skall nedläggas och klientelet omplaceras. Vårdhemmets tomt jämte markområde i omedelbar anslutning därtill med en areal om tillhoppa cirka 62 000 m² kan upplåtas för ett mentalsjukhus och sammanläggas med lasarettstomten. För ett kombinerat sjukhus skulle sålunda kunna disponeras omkring 122 000 m². Detta område, där markförhållandena är goda, begränsas på ena sidan av ett mindre vattendrag (*Vassare älv*), över vilket broförbindelse kan anordnas till ett eventuellt erforderligt större fritidsområde. På motstående sida gränsar området till allmänna landsvägen mot kustbygden. En förutsättning för att det angivna området skall kunna användas för kombinerat kropps- och mentalsjukvårdsändamål är att ett av de lokala myndigheterna förordat, av vägförvaltningen i *Norrbottens län* upprättat förslag till flyttning av landsvägen mot kustbygden förverkligas.

I *Kalix* har ett markområde om ungefär 20 ha i omedelbar anslutning till lasarettets område av kommunen reserverats för ett mentalsjukhus — i mentalsjukvårdsdelegationens betänkande föreslaget att omfatta 400 platser. Markområdet, som är välbeläget inom samhället, har befunnits väl lämpat för avsett ändamål och även i övrigt synes goda byggnadsmässiga förutsättningar föreligga för en nära samordning av ett mental- och kroppssjukhus.

I *Kiruna* eller *Boden* synes sålunda med hänsyn till vad ovan angivits beträffande rådande tomtförhållanden m. m. en nöjaktig nära anslutning av ett mentalsjukhus till de befintliga lasarettens icke kunna åstadkommas. Mot en förläggning av sjukhuset till någon av dessa platser talar även andra skäl, bl. a. befolkningsgeografiska och kommunikationstekniska.

Vid en jämförelse mellan *Gällivare*- och *Kalix*alternativen får förutsättningarna ur tomtsynpunkt att ernå en god samordning mellan ett mental- och ett kroppssjukhus anses likvärdiga.

För ett mentalsjukhus i *Gällivare* har som lämpligt upptagningsområde av landstinget föreslagits *Kiruna* stad samt kommunerna *Gällivare*, *Karesuando*, *Junosuando*, *Pajala*, *Korpilombolo*, *Tärendö* och *Jokkmokk*. Omrä-

dets folkmängd uppgick år 1960 till 81 484 invånare och kommer enligt av landstinget verkställd befolkningsprognos att under följande 5-årsperioder öka till resp. 85 350, 90 300 och 94 350.

Enligt landstingets platsbehovsundersökning år 1961 uppgick antalet egentligt mentalt sjuka med hemortsrätt inom dessa kommuner till 300 (= 3,67 promille av befolkningsunderlaget). Av dessa var 232 intagna på Furunäsets sjukhus, medan 26 vårdades på kronikerhem och 42 på ålderdomshem.

Som upptagningsområde för ett mentalsjukhus i Kalix har föreslagits Haparanda stad samt kommunerna Hietaniemi, Junosuando, Karesuando, Karl Gustav, Korpilombolo, Nederkalix, Nedertorneå, Pajala, Råneå, Tärnendö, Töre, Över-Kalix och Övertorneå jämte vissa delar av Gällivare kommun. Folkmängden inom området uppgår f. n. till 79 000, varav 8 000 är att hänföra till Gällivare kommun. Befolkningsprognosen visar emellertid ett sjunkande invånarantal inom större delen av detta område. Om Gällivares andel förutsättes oförändrad, beräknas sålunda folkmängden ha minskat till 75 850 år 1965 och till 74 300 år 1970 och därefter förete en mindre ökning till 74 850 år 1975.

Antalet egentligt mentalt sjuka inom sistnämnda ifrågasatta upptagningsområde kan med ledning av landstingets undersökningar beräknas till 350, motsvarande 4,42 promille av befolkningsunderlaget. Därvid inräknas 30 procent av de i Gällivare kommun hemmahörande i befolkningsunderlaget. Av nämnda antal sjuka var 312 intagna på Furunäsets sjukhus, 5 vårdades på kronikerhem och 33 på ålderdomshem.

En bedömning av länets lämpliga indelning i upptagningsområden för två mentalsjukhus bör i enlighet med vad ovan angivits grundas på de framförda förslagen om ett sjukhus på sistnämnda två alternativa orter. Upptagningsområdet för ett sjukhus i Gällivare får anses väl avvägt med hänsyn till länets såväl nuvarande som framtida befolkningsgeografiska struktur och ur kommunikationssynpunkt. I området för ett nordligaste sjukhus i landet ingår samtliga de kommuner i länets norra del, som har sina naturliga kommunikationsförbindelser med Gällivare. Denna orts läge i knutpunkten av inlandsbanan och riksgränsbanan gör den lätt tillgänglig sågledes från områdets största kommuner. Även vägnätet med bussförbindelser inom området har till största delen sin samlingspunkt i Gällivare och områdets norra och östra kommuner har goda kommunikationsmöjligheter med dessa förbindelser.

Ävenledes torde återstoden av länet komma att utgöra ett ur dessa synpunkter lämpligt avgränsat upptagningsområde för Furunäsets sjukhus. På detta sjukhus kommer sålunda att repliera dels samtliga kommuner i kustlandet, dels ock de kommuner i inlandet, vilkas kommunikationer och förbindelser i övrigt huvudsakligast leder mot huvudorterna vid kusten.

Befolkningsgeografiskt och kommunikationsmässigt företer upptagningsområdet för ett mentalsjukhus i Kalix däremot betydande nackdelar i jämförelse med gällivarealternativet. Kommunikationsmöjligheterna med Kalix från de norra kommunerna är väsentligt sämre. Länets största inlandskommuner — Kiruna, Gällivare och Jokkmokk med tillhopa omkring 66 000 invånare — skulle vidare med undantag för viss del av Gällivare kommun enligt detta alternativ ingå i upptagningsområdet för Furunäsets sjukhus i Piteå, medan kommunikationsnätet för huvuddelen av dessa kommuner leder mot Gällivare. En placering av ett nytt mentalsjukhus i Kalix på endast omkring 13 mils avstånd från det i länet förut befintliga

sjukhuset kan icke heller nöjaktigt tillgodose en sådan spridning av vård-enheterna, som i detta fall måste anses önskvärd med tanke på de betydande avstånden inom länet. Därjämte förtjänar uppmärksammas, att en delning av Gällivare kommun på upptagningsområden för två sjukhus innebär vissa olägenheter ur sjukvårdsadministrativ synpunkt.

Även ur befolkningsmässig synpunkt företer de båda alternativen stora skiljaktigheter. Folkmängden inom upptagningsområdet för ett mentalsjukhus i Gällivare får i huvudsak anses utgöra ett lämpligt underlag för ett sjukhus av ifrågasatt storlek. Av landstinget verkställd befolkningsprognos för länet utvisar en ökning under en femtonårsperiod med omkring 30 000 invånare, varav 9 000 eller ungefär en tredjedel hänför sig till kommunerna inom detta upptagningsområde. Den fördelning på de båda mentalsjukhusen i länet med en resp. två tredjedelar av det ökade sjukvårdsbehovet till följd av befolkningsökningen, som detta innebär, synes lämplig. En förläggning av sjukhuset till Kalix med ovan angivet upptagningsområde skulle enligt befolkningsprognosen däremot ge sjukhuset ett sjunkande befolkningsunderlag. Därigenom skulle Furunäsets sjukhus komma att ensam svara för tillgodoseendet av hela det i proportion till befolkningsökningen i länet ökade vårdbehovet för egentligt mentalt sjuka.

Av prognosen framgår vidare, att man vid sidan av ökningen av länets totala folkmängd räknar med en viss omfördelning av befolkningen, som innebär en stark förflyttning mot gruvområdena i länet. För länsdelen utanför kustområdet beräknas den största folkökningen sålunda för Kiruna och Gällivare kommuner (omkring 12 700 under perioden).

Av väsentlig betydelse i sammanhanget är också att Gällivare lasarett har tillgång till och enligt föreliggande beslut skall utbyggas med ett flertal specialiteter, som icke är eller beräknas bli representerade vid lasarettet i Kalix. Lasarettet i Gällivare har sålunda f. n. 244 platser, fördelade på medicinsk klinik med avdelning för långvarigt kroppssjuka, kirurgisk klinik jämte barnbördsavdelning, medicinsk barnklinik samt ögonklinik. Dessutom finns röntgen- och anesthesiavdelningar. Härutöver planeras en utbyggnad om ett 100-tal platser för öron-, näs- och halsavdelning, ortopedisk avdelning, gynekologavdelning och en geriatrisk avdelning. Även en psykiatrisk klinik har planerats. Lasarettet blir efter realiserandet av dessa planer det mest specialiserade kroppssjukhuset av de två i länets inland befintliga sjukhusen.

Möjligheterna till ett omedelbart och nära samarbete med kroppssjukvårdens olika specialiteter kommer uppenbarligen att ha betydande fördelar för en till lasarettet anknuten mentalvårdsenhet. Den planerade utbyggnaden av lasarettet i Gällivare bör dessutom ge bättre förutsättningar för en nära och effektiv samordning med en ny mentalvårdsenhet än vad som är möjligt vid anslutning till en redan utformad sjukvårdsanläggning.

Vid Norrbottens läns landstings lagtima möte under hösten 1962 har landstinget för sin del angivit Gällivare som lämpligaste placeringsort för det nya mentalsjukhuset.

Med hänsyn till vad sålunda anförts beträffande lämplig förläggningsort för nytt lasarettanslutet mentalsjukhus i Norrbottens län får delegationen i likhet med landstinget föreslå, att det nya sjukhuset förlägges i anslutning till lasarettet i Gällivare. Skulle det föreslagna upptagningsområ-

dets platsbehov framdeles väsentligt överstiga det nya sjukhusets avsedda platsantal, får sjukhusets storlek anpassas därefter.

Furunäsets sjukhus vid Piteå

Plan för upprustning

I anslagsäskandena för budgetåret 1962/63 framlade delegationen förslag till principplan för upprustning och utbyggnad av Furunäsets sjukhus, vilket vann statsmakternas bifall (prop. nr 76; rskr. 297). Med utgångspunkt i huvudsak från då uppdragna riktlinjer har delegationen företagit en fortsatt bearbetning av principplanen och framlägger följande förslag till om- och nybyggnadsåtgärder m. m.

Vårdpaviljonger. Kärnan inom det befintliga sjukhuset utgöres av en under 1890-talet i sluten fyrkant uppförd byggnad, vari 18 vårdavdelningar med cirka 500 vårdplatser, medicinskt centrum, sjukhuskontor, samlingssal och kyrksal samt centralkök är inrymda. Övriga vårdavdelningar inom sjukhuset är förlagda till tre under senare tid uppförda byggnader nämligen M 45 med tre avdelningar om vardera 32 platser och uppförd år 1949, K 50 med två avdelningar om vardera 48 platser och uppförd år 1956 samt MK 1 med tre avdelningar om vardera 30 platser och uppförd år 1959. Av de tre paviljongerna är endast MK 1 fullt modern. Därjämte finns en äldre s. k. kolonipaviljong, vilken på längre sikt lämpligen bör utgå.

Det s. k. huvudblocket har under ett flertal perioder varit föremål för upprustning. Sålunda genomfördes senast en genomgripande renovering och tillbyggnad av detsamma mellan åren 1949 och 1953. I 1962 års prisläge motsvarar kostnaderna för nämnda arbeten cirka 15 000 kr. per vårdplats.

De i samband med uppgörandet av principplanen för sjukhuset verkställda inventeringarna har sedermera kompletterats med en närmare byggnadsteknisk undersökning av bl. a. huvudblocket. Därvid har framkommit, att byggnaden ur byggnadsteknisk synvinkel är i förhållandevis gott skick. Dock innehåller densamma bjälklag av trä mellan vårdavdelningarna — en med hänsyn till numera skärpta brandskyddsbestämmelser icke godtagbar konstruktion. Vårdavdelningarna saknar bilokaler av godtagbar standard, och de sanitära anordningarna motsvarar icke moderna vårdkrav. Vårdavdelningarnas planlösning medger icke heller sådan ombyggnad, att dessa krav kan godtagbart uppfyllas. Slutligen företer anordningarna för värmeförsörjning stora brister.

Delegationen har undersökt ett par alternativa förslag för huvudblockets upprustning. Enligt båda förslagen har möjligheterna att bereda plats för erforderliga bilokaler genom reducering av antalet vårdplatser undersökts. Därjämte har delegationen i det ena alternativet undersökt möjligheterna att reducera antalet vårdavdelningar genom en inbördes omDispositionering av desamma för att därigenom få platsantal och organisation i överensstämmelse med moderna vårdkrav. En upprustning efter sistnämnda riktlinjer bedömes dock innebära förhållandevis stora kostnader. Överslagsmässigt kan dessa uppskattas till omkring 23 000 kr. per vårdplats. De under åren 1949—1953 utförda installationsarbetena avseende ventilations- och sanitetsanordningar skulle därvid i stor utsträckning icke heller kunna utnyttjas. Vidare kan den ur brandteknisk synpunkt otillfredsställande bjälk-

lagskonstruktionen icke ersättas till rimliga kostnader. På anförda skäl anser delegationen det icke lämpligt, att investeringar av större omfattning enligt detta alternativ företages för ombyggnad av vårdavdelningarna inom huvudblocket. Enligt det andra alternativet för huvudblockets upprustning bör endast normala underhållsåtgärder vidtagas, varvid plats för erforderliga bilokaler kan utvinnas genom begränsning av platsantalet. Därvid kommer vissa vårdavdelningar att få nuvarande platsantal reducerat i relativt stor utsträckning. Översyn av anordningarna för värmedistribution måste därjämte vidtagas.

De utrymmen inom huvudblocket, som f. n. utnyttjas för medicinskt centrum och sjukhuskontor, bör i enlighet med vad i principplanen angivits efter ombyggnad delvis tillföras vårdavdelningarna. Resterande del av angivna utrymmen kan under en övergångstid disponeras för elevundervisning. Denna undervisning bedrivs f. n. i vissa verkstads- och förrådsbyggnader, som skall rivas.

Det totala platsantalet inom huvudblocket kommer till följd av här föreslagen platsreducering att — oaktat vårdavdelningarna tillföres viss del av för medicinskt centrum och sjukhuskontor nu disponerade utrymmen — nedgå till cirka 400.

Den återstående tid, under vilken vårdplatserna kan med normala underhållsåtgärder bibehållas i nuvarande skick, är avhängig av funktionsdugligheten hos de under åren 1949—1953 utförda installationerna för ventilation och sanitet. Denna tidrymd torde kunna beräknas till ytterligare femton å tjugio år.

Patientrummen inom vårdpaviljongerna M 45 och K 50 bör förses med tvättställ och klädskap. Därigenom kan sexpatientrum endast disponeras för fyra sängplatser och tvåpatientrum för en sängplats. Angivna åtgärder inom paviljongerna medför en reducering av antalet vårdplatser med cirka 55.

Efter genomförandet av föreslagna åtgärder inom paviljongerna M 45 och K 50 kommer sjukhuset att erhålla ett definitivt platsantal om sammanlagt 227, varav 90 i paviljong MK 1, 69 i paviljong M 45 och 68 i paviljong K 50. Under en övergångstid kommer i enlighet med vad ovan angivits att finnas minst $(400 + 227)$ i runt tal 630 platser vid sjukhuset. Kolonipaviljongen kan med ett fyrtiotal platser nyttjas för evakueringsändamål under upprustningstiden.

För att resterande platsbehov för egentligt mentalt sjuka inom länet skall kunna tillgodoses bör platsantalet vid det föreslagna nya mentalsjukhuset i Gällivare uppgå till cirka 300.

Resterande behov av definitiva vårdplatser för angivna patientkategori bör vad beträffar det framtida upptagningsområdet för Furunäsets sjukhus enligt delegationens mening tillgodoses genom nybyggnad vid detta sjukhus. Efter övervägande av möjligheterna att förlägga hela eller delar av sjukhuset för egentligt mentalt sjuka i anslutning till lasarettet i Piteå har delegationen funnit detta icke realiserbart på grund av bristande marktillgång därstädes.

Behandlingslokaler, expeditioner och kontor m. m. Dessa lokaler, som i enlighet med vad ovan angivits f. n. i sin helhet är inrymda i huvudblocket, befinner sig i förhållandevis gott skick men är otillräckliga för sitt ändamål. Med hänsyn härtill och till önskvärdheten av att bereda ökat utrymme åt bl. a. de i huvudblocket belägna vårdavdelningarna bör såväl behand-

lingslokaler som expeditioner och kontor förläggas till en ny byggnad. För lämplig lokalisering av behandlingscentrum bör följande förhållanden beaktas.

Nuvarande huvudinfartsväg till sjukhuset, som tillika utgör bostadsgata i Piteå stad, leder f. n. via hela området för vårdpaviljongerna fram till befintligt medicinskt centrum. Vägen nyttjas därjämte delvis som genomfartsväg till Munksunds samhälle. I samband med kommunal exploatering av bostadsområden omedelbart öster om sjukhusområdet planeras emellertid en ny huvudled mellan Piteå stad och Munksunds samhälle. Därvid kan en ny huvudinfart till sjukhuset anordnas inom nordöstra delen av sjukhusområdet. Under angivna förutsättning finner delegationen det lämpligt, att nybyggnader för såväl förevarande behandlingscentrum som i det följande föreslaget ekonomicentrum grupperas invid en i anslutning till den nya huvudinfarten anordnad trafikplats med tillhörande parkeringsytor. Därigenom undvikes genomfartstrafik inom området för vårdpaviljongerna.

Den nya byggnaden för medicinskt centrum och administration bör jämte vissa andra i det följande angivna byggnader omfattas av en första utbyggnadsetapp.

Lokaler för rörelse-, arbets- och sysselsättningsterapi och samlingssal m. m. En nybyggnad, inrymmande samlingssal och lokaler för socioterapeutisk verksamhet såsom ersättning för motsvarande lokalbestånd inom huvudblocket, bör uppföras invid den nya byggnaden för behandlingscentrum och hänföras till den första byggnadsetappen.

Lokalbehovet för arbets- och sysselsättningsterapi avses under ett senare skede av sjukhusets upprustning i huvudsak bli tillgodosett genom uppförande av nya byggnader i den centrala delen av sjukhusområdet. Ny gymnastiksal förlägges i nybyggnad invid idrottsplatsen. Nybyggnaderna förlägges och utformas på sådant sätt, att de medger anordnande av en central gata, som leder till området för fritidsändamål vid älvbrinken.

Övergångsvis kan befintliga lokaler inom souterrängvåningarna i vårdpaviljongerna M 45, K 50 och MK 1 utnyttjas för sist angivna verksamheter.

Kök och förråd m. m. Sjukhusets centralkök, beläget inom huvudblocket, blev under åren 1949—1953 föremål för förhållandevis omfattande upprustningsåtgärder. Även om till följd därav några väsentligare upprustningsåtgärder icke påkallas för kökets del under de närmaste åren, torde avsaknaden av dels central förrådsorganisation och dels möjligheter att anordna rangerutrymmen inom köket för täckta mattransporter till vårdavdelningarna ge anledning till övervägande att i en senare etapp av sjukhusets upprustning uppföra en för köks- och förrådsändamål gemensam byggnad, ansluten till sjukhusets planerade kulvertsystem. Byggnaden bör i enlighet med vad som angivits i det föregående därvid lämpligen förläggas inom sjukhusområdets nordöstra del för att det centrala vårdområdet skall kunna friställas från tunga materieltransporter.

Under nuvarande beläggningsförhållanden torde det enligt verkställda utredningar vara ekonomiskt gynnsamt att bibehålla centralköket vid ångdrift. Vid reducering av platsantalet bör övergång till elektrisk drift av köket övervägas.

I den nya byggnaden bör förläggas jämväl personalmatsalar, garage samt verkstadslokaler för sjukhusets drift.

Den i anslutning till den befintliga pannrumsbyggnaden belägna bygg-

naden för driftverkstäder och tvätthysesförråd kan, med hänsyn till att den under senare tid varit föremål för upprustning, övergångsvis användas för sitt nuvarande ändamål. Sedan definitiva lokaler anordnats för ändamålet, kan byggnaden helt disponeras för de verkstadsbetonade grenarna av den terapeutiska verksamheten.

Panncentral och ledningssystem m. m. Befintlig panncentral är såsom angivits i principplanen i stort behov av genomgripande upprustning, även om utbyte numera verkställt av de två i principplanen omförmälda tubångpannorna. En fullständig genomgång och modernisering av sjukhusets hela distributionssystem för värme och varmvatten är jämväl nödvändig.

Mot bakgrunden av i principplanen föreslagna nybyggnadsåtgärder har delegationen låtit undersöka vilka anordningar, som lämpligen bör vidtagas för säkerställande av sjukhusets framtida värmeförsörjning. Enligt ett här-om väckt förslag borde såväl befintlig panncentral som värmesystemets huvudledningar bli föremål för en genomgripande upprustning. Närmare utredning visar emellertid, att ett realiserande av detta förslag beträffande panncentralen icke skulle medföra en i förhållande till kostnaderna rationell utformning av panncentralen. Därjämte skulle panncentralens läge inom den centrala delen av sjukhusområdet enligt detta alternativ jämväl fortsättningsvis nödvändiggöra tung trafik genom området för vårdpaviljongerna.

Med hänsyn till vad ovan angivits finner delegationen det mindre lämpligt att alltför omfattande investeringar företages inom den nuvarande panncentralen. Med utgångspunkt härifrån har delegationen ansett sig böra framlägga alternativa förslag dels för en begränsad tid och dels för värmeförsörjningsfrågans lösning på längre sikt. Erforderliga åtgärder för en övergångstid är beroende av frågan om ångproduktionens bibehållande. Där-om verkställda utredningar har såsom angivits i det föregående visat, att det vid nuvarande platsantal inom sjukhuset torde vara ekonomiskt fördelaktigt att tillsvidare bibehålla produktionen av högtrycksånga, avsedd för drift av centralkökets apparatur. Den förordade reduktionen av sjukhusets platsantal torde dock medföra, att elektrifiering av centralkökets apparatur framdeles kan bli fördelaktig. Med anledning härav bör endast normala underhållsåtgärder vidtagas för ett övergångsvis bibehållande av ånganläggningen.

Det ökade värmebehov, som i planen angivna nybyggnader kommer att medföra redan i planens första etapp, bör i enlighet med vad ovan angivits icke tillgodoses genom upprustning av den befintliga centralen. Delegationen föreslår i stället, att en ny panncentral, uteslutande anordnad för varmvattenproduktion, uppföres i den första etappen av sjukhusets upprustning. Den nya enheten bör därvid i likhet med den föreslagna nya byggnaden för centralkök m. m. förläggas till sjukhusområdets nordöstra del. Därigenom får sjukhuset ett ur kommunikations- och driftsynpunkt välbeläget och rationellt anordnat economicentrum. Till den nya panncentralen flyttas den år 1959 i den befintliga centralen installerade varmvattenpannan. I centralen bör vidare utrymme beredas för varmvattenpannor för elektrisk uppvärmning. Tillräckliga cisternutrymmen anordnas för att möjliggöra oljeleveranser till sjukhuset således. Utrymme för rangering av fasta bränslen anordnas inom och utom panncentralen.

Vad beträffar sjukhusets distributionssystem för värme och varmvatten förlägges erforderliga nya huvudledningar i föreslagna nya transportkultvertar och anslutes till befintliga huvudledningar och undercentraler.

Vatten och avlopp. Huvudledningar för kallvatten framdrages från Piteå stads och Piteå landskommuns servisledningar till den nya panncentralen. Mellan panncentralen och övriga byggnader inom sjukhusområdet nedlägges, i den mån så erfordras, ledningar för angivet ändamål.

Avloppssystemet, som f. n. är helt otillfredsställande, utbygges successivt till ett duplikatsystem, d. v. s. med skilda ledningar för spill- och dagvatten. Dagvattnet ledes därvid till utlopp i inre Pitfjärden. Spillvattnet ledes med självfall till en pumpstation inom sjukhusområdet. Utloppsledningen från pumpstationen kan sedermera anslutas till kommunalt reningsverk.

Elektriska installationer. Sjukhusets elkraft levereras från statens vattenfallsverk i form av högspänd ström. Genomförandet av den ovan föreslagna planen för sjukhusets upprustning kräver en däremot svarande komplettering och anpassning av elektriska installationer. Sålunda bör en ny mottagningsstation anordnas i samband med nybyggnad av panncentral. I den befintliga panncentralen installeras ett dieselmotordrivet reservkraftaggregat för att säkerställa en ostörd drift vid sjukhuset. Aggregatet överflyttas sedermera till den nya centralen.

Transportkulvertar. Av sjukhusets byggnader är det stora huvudblocket samt den senast uppförda vårdpaviljongen (MK 1) förbundna genom transportkulvert. Till detta kulvertsystem bör i samband med uppförandet av nytt medicinskt centrum förutom denna byggnad anknytas vårdpaviljongerna M 45 och K 50 samt den nuvarande byggnaden för tvättbytesförråd m. m. Till systemet kan planerat ekonomicentrum jämte övriga i planen föreslagna nybyggnader sedermera direkt anslutas. I nämnda transportkulvertar förlägges ovan angivna nya huvudledningar för värme och varmvatten. I samband med de omfattande grävningsarbetena för nytt duplikatsystem och huvudledningar för kallvatten kan nya transportkulvertar utföras i samma schakt.

Vägsystem. Sjukhusets vägar, som är i stor utsträckning permanentbelagda, bör anpassas till den nya huvudinfarten och föreslagna nybyggnader.

Kostnader. Kostnaderna för föreslagna om- och nybyggnadsåtgärder, inklusive de beräknade upprustningsåtgärder, som måste vidtagas för en övergångsperiod, har preliminärt uppskattats till cirka 34 000 000 kr. Där-
est framdeles vårdavdelningarna inom huvudblocket ersättes genom nybyggnad tillkommer ytterligare kostnader, som preliminärt kan uppskattas till storleksordningen 16 000 000 kr.

Elektriska arbeten

Elektrisk kraft levereras f. n. till sjukhuset från Norrbottens kraftverk via en enda serviskabel för 10 kV. Någon möjlighet till matning genom annan servis kan f. n. ej beredas. Vidare är befintligt ångturbinaggregat med en generatoreffekt om 50 kVA otillräckligt för att alstra reservkraft i erforderlig omfattning och avsett att utgå i samband med planerade ändringar i sjukhusets värmeförsörjningssystem.

Elkraftförsörjningen inom sjukhuset är sålunda helt avhängig av an-

givna serviskabel. Avbrott i densamma förorsakar därför allvarliga störningar i sjukhusets drift.

För att sjukhusets behov av reservkraft skall kunna tillgodoses på ett tillfredsställande sätt och för säkerställande av en under alla förhållanden ostörd drift av väsentliga enheter inom sjukhuset bör ett dieselmotordrivet reservkraftaggregat med en generatoreffekt av cirka 140 kVA installeras. Aggregatet uppställas till en början i nuvarande panncentralen och kan sedermera utan större kostnader överflyttas till framtida ny mottagningsstation.

Utöver nu nämnda för nästkommande budgetår erforderliga arbeten skall framdeles vidtagas i planen för sjukhusets upprustning angivna åtgärder. Därjämte kommer delegationen att i anslutning till realiserandet av viss planerad bostadsproduktion i sjukhusets närhet låta undersöka möjligheterna till framdragning av ytterligare en servisleddning.

Kostnaderna för de för nästkommande budgetår erforderliga åtgärderna har uppskattats till 100 000 kr. I investeringsplanen redovisas motsvarande belopp som beräknad medelförbrukning under budgetåret 1963/64.

Föredraganden

Den sedan några år tillbaka pågående intensiva upprustningen och utbyggnaden av mentalsjukvården har medfört såväl en utomordentligt angelägen standardhöjning beträffande det befintliga byggnadsbeståndet vid de äldre mentalsjukhusen som ett betydande tillskott av nybyggda vårdplatser. Nettotillskottet av nybyggda vårdplatser — en del äldre platser har efter hand kunnat utgå ur organisationen — har medfört en ökning av det godkända platsantalet från 20 923 år 1955 för samtliga mentalsjukhus (19 085 för den s. k. egentliga mentalsjukvården) till 23 368 år 1961 (21 551), en ökning sålunda med 2 445 platser. Större delen av denna ökning eller 1 582 platser hänför sig till de båda nya sjukhusen i Karlskrona och Falköping, Gullberna och Falbygdens sjukhus. Samtidigt med denna väsentliga nettoökning av antalet vårdplatser har emellertid medelbeläggningen vid mentalsjukhusen under samma tid visat en nedgång från 23 765 (21 873) till 23 361 (21 555).

Detta har medfört, att den tidigare mycket besvärande överbeläggningen — år 1955 i genomsnitt för samtliga mentalsjukhus 14 (15) procent av det godkända platsantalet — totalt sett upphört. Härvid måste emellertid beaktas, att en närmare analys av beläggningssiffrorna för år 1961 utvisar en överbeläggning med 1 232 patienter men en underbeläggning med 1 239 patienter — däri inräknat 616 platser vid Falbygdens sjukhus, vilka då ännu ej hunnit beläggas. Atskilliga av sjukhusen har sålunda fortfarande en icke obetydlig överbeläggning, vid några sjukhus mer än 15 procent. An-

talet exspektanter till sjukhusen har under åren 1955—1961 minskat från 1 935 (1 517) till 1 032 (759).

Vid bedömningen av de förbättringar beträffande platstillskott och överbeläggning, som sålunda inträtt under senare år, måste jämväl beaktas att det godkända platsantalet ingalunda i och för sig ens tillnärmelsevis motsvarat nuvarande anspråk på önskvärda eller ens godtagbara beläggningsförhållanden. Medicinalstyrelsen har därför granskat förenämnda vårdplatsantal vid de egentliga mentalsjukhusen och därefter med verkan fr. o. m. den 1 januari 1963 minskat detsamma från 21 551 till 20 426 eller med 1 125 platser. Framhållas bör dock att denna minskning icke kan medföra någon förbättring i vårdförhållandena förrän nya sjukhus eller nya vårdplatser till motsvarande antal kan tagas i bruk. Tills vidare innebär sålunda den vidtagna reduceringen endast en motsvarande ökning av överbeläggningen vid sjukhusen. I detta sammanhang bör understrykas att i det godkända platsantalet ingår ett mycket stort antal platser som antingen måste upprustas eller successivt utgå ur organisationen.

För att få en uppfattning om vårdbehov och vårdplatsbehov i framtiden såsom grundval för den fortsatta upprustningen och utbyggnaden av mentalsjukvården har under senare år verkställts flera undersökningar. Sålunda vill jag bl. a. erinra om de uppskattningar av det totala vårdbehovet, som redovisas i mentalsjukvårdsdelegationens år 1958 avlämnade huvudbetänkande. Enligt dessa beräkningar skulle sammanlagt för de olika vårdformerna omkring 5 å 6 promille vara i behov av sluten vård. Vårdsplatsbehovet inom den s. k. egentliga mentalsjukvården skulle enligt delegationens beräkningar uppgå till i genomsnitt 4 promille av befolkningen. För detta ändamål skulle sålunda — bortsett från de tre största städerna — erfordras i runt tal 24 000 vårdplatser. Som jämförelse vill jag erinra om att enligt de beräkningar, som redovisades i samband med framläggandet av 1956 års s. k. reviderade generalplan, motsvarande vårdplatsbehov åren 1965 och 1970 med hänsyn tagen till inträffande förskjutningar i ålderssammansättningen uppskattades till i runda tal drygt 22 000 resp. knappt 23 000. Av sistnämnda antal, som motsvarar 3,9 promille av dåvarande befolkningsunderlag, bedömdes 1 800 vara akuta fall och sålunda icke mindre än 21 000 kroniskt sjuka. Omkring 31 procent av antalet patienter beräknades vara över 65 år.

Såsom en komplettering till nu angivna beräkningar av vårdplatsbehovet och för att få ett om möjligt säkrare underlag vid bedömningen av det vårdplatsbehov som bör ligga till grund för principplanerna och för upprustningen av de särskilda mentalsjukhusen, har inom mentalsjukvårdsberedningen under åren 1960 och 1962 verkställts inventeringar av samtliga patienter vid mentalsjukhusen med fördelning efter hemortslän. De härvid erhållna promillesiffrorna för vårdplatsbehovet har visat stora variationer eller från omkring 2,5 promille i Stockholms och Södermanlands län till omkring

5 å 6 promille i Kronobergs, Gotlands och Blekinge län. Totala antalet patienter vid de egentliga mentalsjukhusen uppgick nämnda båda år till omkring 21 700 resp. 21 400, motsvarande cirka 3,72 respektive 3,67 promille av den reviderade generalplanens befolkningsunderlag.

Nu redovisade undersökningar uppvisar sålunda relativt betydande skillnader i fråga om vårdplatsbehovet inte bara de olika metoderna emellan utan också och framförallt mellan olika sjukvårdsområden inbördes. Då tendensen beträffande variationer i fråga om vårdplatsbehovet mellan de särskilda sjukvårdsområdena är i stort sett densamma i de olika undersökningarna, torde skillnaderna i första hand vara att hänföra till olika sjuklighetsfrekvens inom olika befolkningsområden. En genomgående tendens har vidare varit, att det faktiskt manifesterade vårdbehov som inventeringarna utvisat närmast tyder på ett lägre totalt vårdbehov än tidigare undersökningar. Även om man beaktar såväl den begränsning, som därvid trots förekommande överbeläggning givetvis föreligger i antalet tillgängliga vårdplatser, som inventeringarnas karaktär av stickprovsundersökningar torde därför förut angivna slutsatser vara berättigade.

Ytterligare undersökningar rörande vårdbehov och vårdplatsbehov pågår sedan en tid tillbaka. Framför allt för att söka få en mera ingående uppfattning om de moderna behandlingsmetoderna, den ökande patientomsättningens och klientelförändringens inverkan på vårdtider och platsbehov har sålunda inom metalsjukvårdsberedningen genomförts vissa undersökningar av vårdbehovet och dess förändringar inom några sjukvårdsområden. Resultaten av dessa undersökningar torde kunna redovisas under innevarande år.

Redan de olika resultat som hittills erhållits ger emellertid anledning att bedöma vårdplatsbehovet med en viss försiktighet. I samma riktning talar också de skäl som föranlett mentalsjukvårdsberedningens förenämnda undersökningar, nämligen den hittillsvarande gynnsamma utvecklingen av behandlingsresultaten vid sjukhusen, den därav följande snabbt stegrade patientomsättningen och klientelförändringen mot en större andel fall med lindrigare sjukdomsbilder och mera kortvarigt vårdbehov ävensom den ökning av den öppna vården som kan beräknas komma till stånd.

Beträffande den ökande patientomsättningen vid sjukhusen vill jag framhålla, att denna — räknat efter antalet intagna med nytt journalnummer i procent av medelbeläggningen — under 1950-talet mer än fördubblats och år 1961 uppgick till i genomsnitt 96 procent vid primärsjukhusen. Till helt övervägande delen hänför sig denna utveckling till de senaste åren. Sålunda ökade omsättningen från 57 procent år 1955 till nämnda 96 procent år 1961, d. v. s. med omkring 80 procent. Räknat per läkartjänst har omsättningen under sistnämnda tid — samtidigt med en cirka 45-procentig ökning av antalet läkartjänster — ökat från 78 till 88 eller med cirka 13 procent.

I fråga om den öppna vården vill jag erinra om att på grundval av för-

slag från mentalsjukvårdsberedningen vid 1962 års riksdag fattats beslut om viss försöksverksamhet med öppen vård vid mentalsjukhusen. Enligt beslutet skall delvis efter mönster från kroppssjukvården och de psykiatriska lasarettssavdelningarna anordnas bl. a. dels öppna mottagningar vid mentalsjukhusen, dels dagsjukhusvård såväl inom befintliga avdelningar som vid särskilt för ändamålet upplåtna avdelningar, dels s. k. skyddade verkstäder för att underlätta övergången till en normal arbetsmiljö. Beredningen har därvid framhållit, att hittills vunna erfarenheter ger vid handen, att vissa psykiskt sjuka icke torde behöva vård på sjukhus, om andra för dem lämpligare vårdformer står till buds. Vidare kan tiden för sjukhusvistelsen i en hel del fall förkortas och återintagning i viss omfattning undvikas för den händelse tillräckliga resurser står till förfogande i öppen och halvöppen vård samt för rehabiliteringsverksamhet. Den öppna vården har ej satts i system på samma sätt vid mentalsjukhusen som vid kroppssjukhusen. De förut åberopade terapeutiska framstegen inom mentalsjukvården gör det emellertid möjligt att vårda ännu flera utanför sjukhusen. Denna utveckling ställer större anspråk på den öppna vårdens resurser. Allt flera patienter skrivs ut förbättrade men icke fullt återställda och kräver därför en kontinuerlig tillsyn. Även mot bakgrunden av det stora latent vårdbehov inom psykiatrin, som i olika sammanhang kunnat konstateras, framstår det som angeläget att den öppna mentalsjukvården ytterligare utvecklas och differentieras. En till en början försöksvis organiserad öppenvårdsverksamhet i olika former bör kunna ge riktlinjer härför. Med hänsyn härtill och då en försöksverksamhet i viss mån även bör kunna ge underlag för en bedömning av hur en utbyggd öppen vård kan tänkas påverka behovet av slutna vårdplatser, har jag i årets statsverksproposition ansett mig böra förordna en fortsatt och utvidgad försöksverksamhet i angivet syfte.

I motsatt riktning mot nu redovisade på vårdplatsbehovet gynnsamt inverkan faktorer talar emellertid å andra sidan den samtidigt snabbt pågående förskjutningen i befolkningens och därmed i ännu högre grad i patientklienteletets sammansättning mot en allt större andel åldringar. Såsom förut redovisats beräknades i den reviderade generalplanen antalet åldringar komma att uppgå till omkring en tredjedel av patienterna.

Mot bakgrunden av det anförda och med hänsyn till svårigheterna över huvud taget att på längre sikt verkställa en realistisk bedömning av vårdplatsbehovet är det synnerligen angeläget att söka ge sjukhusorganisationen en så elastisk utformning som möjligt. För att åstadkomma den elasticitet i organisationen, som sålunda i avbidan på ytterligare erfarenheter i skilda hänseenden måste anses erforderlig, har planlägningsarbetet beträffande de äldre befintliga mentalsjukhusen sedan flera år tillbaka inriktats på att åstadkomma enheter uppbyggda efter en s. k. flerskiktprincip. Jag kan därför helt ansluta mig till av byggnadsdelegationen följda riktlinjer som beträffande ifrågavarande sjukhus innebär, att den mera genomgripande

upprustningen av sjukhusen begränsas till det antal vårdplatser m. m. som vederbörande sjukhus kan beräknas få i en framtida vårdorganisation. Denna upprustning måste dessutom av flera skäl med nödvändighet komma att utsträckas över en mycket lång tidsperiod, varför goda möjligheter finns att anpassa densamma efter den kommande utvecklingen. Jag vill emellertid i detta sammanhang framhålla att åtskilliga av de äldre sjukhusen både i fråga om byggnader och inventarier alltjämt har en standard som icke ens på ganska kort sikt kan accepteras. Det är därför utan tvekan nödvändigt, att också övriga delar av dessa sjukhus blir föremål för upprustning med sikte på fortsatt användning under den längre eller kortare övergångstid, som kan beräknas erforderlig, innan nya sjukhus eller eljest nya vårdplatser hunnit färdigställas eller platserna kan utgå ur organisationen. Den sedan några år inom byggnadsdelegationen pågående planeringen går sålunda ut på dels att genom om- och nybyggnader tillskapa ett antal moderna effektiva vårdplatser, dels att genom begränsade istandsättningsåtgärder för en övergångsperiod upprusta sjukhusen i övrigt. Vid de upprustade sjukhusen kommer med dessa utgångspunkter att finnas olika skikt, nämligen dels nybyggda vårdplatser, dels upprustade vårdplatser med en standard likvärdig med nya, dels för en längre övergångstid upprustade vårdplatser, dels för en kortare övergångsperiod upprustade vårdplatser, dels ock vårdplatser, som snarast möjligt bör utgå men som tills vidare måste bibehållas i avvidan på tillkomsten av nya sjukhus och paviljonger eller som evakueringsplatser.

Också beträffande de nya mentalsjukhusen kan jag ansluta mig till de riktlinjer, som varit grundläggande för de senaste årens planering inom byggnadsdelegationen. Den närmare anknytning till kroppssjukvården som därvid eftersträfvats har i vissa fall redan medfört och kommer i fortsättningen i ökad utsträckning att leda fram till en vårdorganisation med flera och mindre, lasarettanslutna enheter. Målet har därvid varit att så nära som möjligt och helst genom en direkt byggnadsmässig anslutning till befintliga eller nya lasarett samordna kroppssjukvård och mentalsjukvård samt mentalsjukvård och lasarettpsykiatrisk vård inbördes. Avsikten med de nya sjukhusen är sålunda icke att tillskapa möjligheter att i sluten vård mottaga flera patienter utan att i erforderlig utsträckning ersätta omoderna vårdplatser med sjukvårdsorganisatoriskt och materiellt tillfredsställande vårdmöjligheter. Jag vill i detta sammanhang framhålla att — även om viss osäkerhet kan råda beträffande möjligheterna att åtminstone under de närmaste åren tillföra mentalsjukvården erforderligt antal läkare — detta icke får hindra att åtminstone i materiellt hänseende tillfredsställande vårdförhållanden tillskapas inom detta område.

Även om stora ansträngningar redan gjorts — framför allt under senare år — för att åstadkomma bättre förhållanden inom mentalsjukvården, återstår ännu mycket innan denna vårdgren kan uppnå en både materiell och

personell standard som motsvarar den moderna kroppssjukvårdens. Det är därför utomordentligt angeläget, att den påbörjade upprustningen av mentalsjukvården kan fullföljas och om möjligt intensifieras.

Av de nya mentalsjukhus, som enligt nu gällande planer skall komma till stånd, har två färdigställt och tagits i bruk — nämligen Gullberna sjukhus med 800 och Falbygdens med 782 vårdplatser. Ytterligare fyra sjukhus kommer under det närmaste året att tagas i bruk, nämligen Mellringe sjukhus i Örebro, Hålsinge sjukhus i Bollnäs samt sjukhusen i Sala för högradigt psykiskt efterblivna och i Katrineholm för s. k. psykopater. Tillkomsten av sistnämnda fyra sjukhus medför ett sammanlagt tillskott av närmare 2 200 nybyggda vårdplatser, varav 540 för psykiskt efterblivna, 245 för psykopater och återstående knappt 1 400 för egentlig mentalsjukvård. Tillkomsten av de nya sjukhusen i Sala och Katrineholm utgör betydelsefulla steg på vägen mot en bättre differentiering av patientklientelet. Ett ytterligare viktigt steg i samma riktning innebär 1961 års riksdags principbeslut om inrättande av särskilda vårdenheter för mentalt sjuka barn och ungdomar. Medel för uppförande av de båda första av dessa enheter vid Ulleråkers och S:t Lars sjukhus äskas för nästa budgetår.

Delegationens förslag till byggnadsarbeten förutsätter en medelsförbrukning för innevarande och nästa budgetår om cirka 67 700 000 resp. 80 400 000 kr. Då reservationen den 30 juni 1963 uppskattas till omkring 13 200 000 kr. erfordras sålunda enligt delegationens förslag för nästa budgetår en medelsanvisning om i runt tal 67 200 000 kr. De av delegationen beträffande de särskilda mentalsjukhusen föreslagna byggnadsåtgärderna m. m. redovisas i en härvid såsom bilaga fogad investeringsplan.

Vad först angår de nya mentalsjukhusen vill jag erinra om att 1962 års riksdag godtagit plan för mentalsjukvårdens organisation i Stockholms län, enligt vilken av ett sammanlagt behov om 1 750 vårdplatser 1 050 skulle erfordras för norra länsdelen. Detta behov skulle tillgodoses genom 360 nya platser vid Danderyds lasarett, 300 vid Ulleråkers sjukhus och omkring 300 i anslutning till lasarettet i Norrtälje. Enligt av byggnadsdelegationen och landstinget i samråd verkställd utredning har det emellertid icke visat sig lämpligt att förlägga ett mentalsjukhus inom eller i anslutning till det nuvarande lasarettsområdet i Norrtälje. Jag anser mig därför böra godtaga delegationens förslag om förläggning av sjukhuset till ett område omkring en kilometer från stadens centrum i direkt anslutning till ett av landstinget i princip beslutat nytt lasarett. Då emellertid landstinget ännu icke kunnat taga definitiv ställning till tidpunkten för uppförande av ett nytt lasarett och byggnadsprogrammet ännu icke i sedvanlig ordning prövats, vill jag framhålla att jag — med hänsyn till de olägenheter av skilda slag som eljest kan beräknas uppkomma för såväl det nuvarande lasarettet som mentalsjukhuset — är beredd förorda, att medel anvisas för uppförande av det nya sjukhuset endast om det nya lasarettet

samtidigt påbörjas. Frågan om den närmare storleken av det nya mentalsjukhuset torde böra bedömas med utgångspunkt från den beräknade folkmängden inom det blivande upptagningsområdet och sjukvårdsbehovet där.

Byggnadsarbetena vid *psykopatsjukhuset i Katrineholm* med 245 platser beräknas till största delen vara avslutade och utrustningsarbetet slutfört under hösten 1963. Den av delegationen föreslagna höjningen av kostnadsramen från 17 300 000 till 19 700 000 kr. anser jag mig på av delegationen anförda skäl kunna godtaga.

Å andra sidan kan kostnaderna för *Falbygdens sjukhus*, vilka tidigare reducerats från 31 000 000 till 28 000 000 kr., nu beräknas minska ytterligare till 27 000 000 kr.

Enligt gällande plan för mentalsjukvården i *Jönköpings län* skall Ryhovs sjukhus omfatta cirka 700 vårdplatser och återstående del av det till 1 000 beräknade platsbehovet tillgodoses vid ett nytt mentalsjukhus i länet. Beträffande det av delegationen i samråd med landstinget framlagda förslaget om uppförande av ett mentalsjukhus i direkt anslutning till ett av landstinget beslutat nytt lasarett i Värnamo bör utredningsarbetet fortsätta med upprättande av byggnadsprogram, vilket sedermera i vanlig ordning får underställas Kungl. Maj:ts prövning.

För att tillgodose det till omkring 500 platser beräknade vårdplatsbehovet i *Hallands län* har efter samråd med landstinget föreslagits att i första hand uppföres ett och — därest utvecklingen av vårdbehovet inom länet och platstillgången utom länet, d. v. s. i första hand på S:ta Maria sjukhus, så utvisar — ytterligare ett mentalsjukhus. Någon möjlighet att direkt lasarettansluta ett mentalsjukhus föreligger f. n. icke på annan plats än i *Varberg*. Med hänsyn härtill och då landstinget i år beslutat uppföra ett nytt s. k. delat lasarett därstädes vill jag tillstyrka, att utredningsarbetet fortsättes och byggnadsprogram i vanlig ordning redovisas med sikte på uppförande av ett lasarettanslutet mentalsjukhus om högst 300 platser inom norra delen av det s. k. brearedsområdet i staden.

Mellringe sjukhus beräknas till största delen vara färdigbyggt och utrustningsarbetet avslutat i sådan tid att sjukhuset kan beläggas med omkring 400 platser i år och återstoden, 320 platser, våren 1964.

De 540 vårdplatserna vid det nya *sjukhuset i Sala för högradigt psykiskt efterblivna* torde kunna helt tagas i anspråk under våren 1964. Med hänsyn till vad delegationen anfört om föreliggande stora vårdbehov för hithörande barnklientel anser jag mig böra förorda att högst 180 platser övergångsvis disponeras för ändamålet. Jag förutsätter därvid, att sådana differentieringsmöjligheter föreligger att vården kan ske utan olägenhet för vare sig barnen eller övriga patienter.

Hälsinge sjukhus i Bollnäs med 660 platser beräknas kunna till hälften beläggas under våren 1963 och till återstående del under våren 1964.

Vad härefter angår byggnadsåtgärder vid de befintliga mental-

s j u k h u s e n m. m. vill jag först anmäla, att enighet numera nåtts mellan delegationen och Värmlands läns landsting om att upprusta vårdpaviljong M 1 vid *Mariebergs sjukhus* i huvudsaklig överensstämmelse med för 1962 års riksdag redovisat förslag.

Frågan om organisationen av mentalsjukvården i *Västerbottens län* och den framtida användningen av Umedalens sjukhus är f. n. föremål för utredning i samråd med landstinget och med beaktande av de synpunkter som framfördes vid 1962 års riksdag. Förslag i ämnet torde kunna underställas nästa års riksdag.

Också organisationen av mentalsjukvården i *Norrbottens län* har varit föremål för fortsatt bearbetning i anslutning till vad som anfördes vid 1962 års riksdagsbehandling av denna fråga. Platsantalet vid *Furunäsets sjukhus* har därvid ansetts böra begränsas till omkring 630 och återstående del av det till cirka 1 000 beräknade platsbehovet tillgodoses vid ett nytt mentalsjukhus om cirka 300 platser.

Beträffande *Furunäsets sjukhus* har kostnaderna för upprustningen vid ett vårdplatsantal om 630 preliminärt uppskattats till 34 000 000 kr. eller, om vårdplatserna i huvudblocket senare ersättes med nybyggda platser, 50 000 000 kr. mot i föregående års anslagsäskanden redovisade sammanlagt 38 000 000 kr. för ett sjukhus om 750 vårdplatser. Platskostnaden för en upprustning av sjukhuset blir sålunda mycket hög. Med hänsyn främst härtill anser jag mig böra förordna ytterligare utredning och förnyade överläggningar i frågan med landstinget. Det nya mentalsjukhuset har av delegationen och landstinget föreslagits skola förläggas i direkt anslutning till lasarettet i *Gällivare*. Förslaget synes ur såväl befolkningsgeografiska och sjukvårdsorganisatoriska som andra synpunkter innebära den bästa lösningen av denna förlägningsfråga. För egen del har jag därför intet att erinra mot att delegationen och landstinget i samråd fortsätter utredningsarbetet efter dessa riktlinjer. Byggnadsprogram för det nya sjukhuset bör sedermera i vanlig ordning underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Kostnaderna för uppförande av byggnad för omklädningsrum m. m. vid *Birgittas sjukhus* och överläkarbostad vid *Restads sjukhus* synes väl höga. Jag förordar att möjligheterna att begränsa kostnaderna närmare övervägas.

Också kostnaden för den föreslagna ombyggnaden av köket vid *S:t Lars' sjukhus*, innefattande jämväl uppförande av provisoriskt kök under ombyggnadstiden för en kostnad av 450 000 kr., synes väl hög. Möjligheterna att åstadkomma besparingar bör därför ytterligare övervägas och förslaget eventuellt överarbetas. Det torde därefter få ankomma på Kungl. Maj:t att taga ställning till den slutliga utformningen av byggnadsobjektet.

Kostnaderna för en ny barnavdelning vid *S:t Lars' sjukhus* har av delegationen preliminärt uppskattats till 5 500 000 kr. Även om — som delegationen framhållit — huvudhandlingar ännu icke upprättats och förslag i ämnet därför beräknas kunna underställas riksdagen tidigast hösten 1963

vill jag dock framhålla, att en kostnad av angiven storleksordning icke kan accepteras. Jag vill därför redan nu understryka angelägenheten av att anläggningen utformas så att kostnaderna väsentligt reduceras.

Mot de av delegationen föreslagna avtalen rörande anslutning till avloppsreningsverk av *Sundby* och *Säters sjukhus* samt om förvärv av viss mark till *S:t Jörgens sjukhus* har jag intet att erinra.

Inte heller delegationens förslag till *byggnadsåtgärder i övrigt* har i och för sig föranlett någon erinran från min sida. Beträffande vägarbeten m. m. vid *Sundby sjukhus* bör dock eftersträvas vissa begränsningar och en del av arbetena eventuellt utgöra en sysselsättningsreserv.

För senast förflutna budgetår uppgick nettoutgifterna för byggnadsarbeten vid statens mentalsjukhus till omkring 51 200 000 kr. I propositionen till 1962 års riksdag om anslag för ifrågavarande ändamål angavs investeringsramen för innevarande budgetår till 65 000 000 kr. Med hänsyn till såväl konjunkturläget som angelägenheten av att fortsätta upprustningen av mentalsjukvården vill jag förorda att investeringsramen för nästa budgetår ökas med 10 000 000 kr. till 75 000 000 kr. Då reservationen vid utgången av innevarande budgetår kan uppskattas till omkring 16 000 000 kr. erfordras sålunda för nästa budgetår en medelsanvisning om i runt tal 60 000 000 kr. De byggnadsobjekt, som icke kan inrymmas inom den nu föreslagna investeringsramen, torde böra uppföras på allmän beredskapsstat för nästa budgetår. Samtidigt vill jag framhålla, att byggnadsverksamheten på några platser under nästa budgetår kan beräknas nå en sådan omfattning att vissa begränsningar kan visa sig önskvärda. Jag förutsätter därvid, att en samordning sker mellan byggnadsarbetena inom mentalsjukvården och andra byggnadsföretag på platsen.

II. Utrustning av nya mentalsjukhus m.m.

Mentalsjukvårdsberedningens byggnads- och utrustningsdelegation framlägger i skrivelse den 14 januari 1963 förslag till utrustning av *dels* nya mentalsjukhus *dels* nyuppförda och renoverade byggnader vid befintliga mentalsjukhus.

Delegationen anför i huvudsak följande.

Utrustning av nya mentalsjukhus

Sjukhuset i Katrineholm för vård av psykopater. I avvaktan på slutförandet av pågående utrustningsförslag har för innevarande budgetår anvisats 1 000 000 kr. Det numera inom delegationen uppgjorda utrustningsförslaget omfattar totalt 2 687 000 kr. Beloppet fördelar sig på följande sätt: administration och medicinskt centrum 515 800 kr., vårdavdelningar-

na 663 500 kr., centralköket 91 600 kr., panncentralen 15 200 kr., gymnastik- och samlingssal 78 400 kr., övrigt 222 500 kr. samt verkstadshuset 1 100 000 kr.

Förslaget till utrustning i verkstadshuset har upprättats av expert inom fångvårdens arbetsdrift och har granskats av experter inom överstyrelsen för yrkesutbildning. Utrustningen omfattar bl. a. maskiner för industriell drift inom grenarna mekanisk industri, snickeriindustri samt konfektion. Därtill kommer utrustning för två särskilda utbildningsverkstäder för mekanisk industri och snickeri samt för vissa lokaler för allmän terapi.

För inköp av sådana maskiner och verktyg m. m. som kan nyttjas oberoende av en efter hand specialiserad inriktning av produktionen, erfordras 820 000 kr. Inriktningen i detalj av produktionen i övrigt kan bestämmas först i samband med att personal för driften inom verkstadshuset tillsatts och erforderliga kontakter kunnat etableras med avnämare. Med hänsyn härtil kan den exakta omfattningen och beskaffenheten av för den framtida driften erforderliga verktygsuppsättningar och maskiner för denna del av produktionen på nuvarande stadium icke med bestämdhet angivas. Anskaffningen av sistnämnda utrustning, preliminärt kostnadsberäknad till 250 000 kr., torde böra anstå tills produktionsinriktningen kan närmare preciseras. Totalkostnaderna för angivna ändamål inklusive merkostnader för allmän varuskatt uppgår enligt hittillsvarande beräkningar sålunda till (820 000 + 250 000) 1 070 000 kr. Med hänsyn till svårigheterna att f. n. fastställa totalkostnaderna i sin helhet bör beloppet avrundas till 1 100 000 kr.

Delegationen föreslår att för slutförandet av utrustningen vid ifrågakvarande sjukhus anvisas (2 687 000 — 1 000 000) 1 687 000 kr.

Sjukhuset i Sala för vård av högradigt psykiskt efterblivna. För påbörjande av utrustning beträffande sjukhuset har för budgetåret 1962/63 anvisats ett belopp av 1 300 000 kr. Utrustningsförslag för sjukhuset i dess helhet är ännu icke slutligt utarbetat. Vid en preliminär beräkning av kostnaderna har beaktats, att sjukhusets planläggning i vissa avseenden skiljer sig från de egentliga mentalsjukhusens, enär för vissa ändamål reserverade lokaler vid Salberga sjukhus jämväl kan nyttjas för tillgodoseende av motsvarande lokalbehov vid det nya sjukhuset. Sålunda ingår t. ex. icke arbetsterapibyggnad eller samlingssal i det nya byggnadsbeståndet. Tillsvi dare torde dock utöver redan anvisade 1 300 000 kr. ett belopp av 1 100 000 kr. böra anvisas för nästkommande budgetår.

Hälsinge sjukhus i Bollnäs. För budgetåren 1960/63 har hittills anvisats sammanlagt 2 734 000 kr. för utrustning av sjukhuset.

Det inom delegationen uppgjorda utrustningsförslaget för sjukhuset i sin helhet omfattar totalt 3 666 600 kr. Beloppet fördelar sig på följande sätt: administration och medicinskt centrum 794 000 kr., vårdavdelningarna 1 900 000 kr., centralförråd och panncentral 109 200 kr., rörelseterapi m. m. 41 300 kr., arbetsterapi 213 100 kr., centralkök 181 000 kr., samlingssal 111 000 kr. samt övrigt 317 000 kr.

Under det aktuella upphandlingsarbetet har totalbeloppet enligt angivna förslag reducerats med 34 700 kr. Å andra sidan tillkommer tidigare icke medräknade kostnader om 81 800 kr. för utrustning av 57 bostäder i Bollnäs stad, avsedda att stadigvarande disponeras av personal vid sjukhuset. De totala utrustningskostnaderna beräknas därför uppgå till (3 666 600 —

34 700 + 81 800) 3 713 700 kr. Under nästkommande budgetår erfordras sålunda ytterligare (3 713 700 — 2 734 000) 980 000 kr.

För utrustning av nya sjukhus uppgår medelsbehovet enligt nämnda beräkningar sålunda till (1 687 000 + 1 100 000 + 980 000) 3 767 000 kr.

Utrustning av nyuppförda och renoverade byggnader vid befintliga mentalsjukhus

Psykiatriska sjukhuset i Stockholm. För utrustning av vårdavdelningarna Kv 6 och 8 med sammanlagt 46 vårdplatser har för innevarande budgetår preliminärt anvisats 50 000 kr. Efter granskning av ett av direktionen uppgjort utrustningsförslag å 65 000 kr. föreslår delegationen detta belopp som kostnadsram för utrustningen. För nästkommande budgetår bör följaktligen ytterligare (65 000 — 50 000) 15 000 kr. anvisas.

Ulleråkers sjukhus i Uppsala. För utrustning av paviljongerna M 11 och K 14 med efter verkställd renovering 186 vårdplatser har för innevarande budgetår i avvaktan på granskning av ett av direktionen för sjukhuset framlagt utrustningsförslag å 280 000 kr. anvisats ett belopp av 200 000 kr. Efter granskning av förslaget finner delegationen, att för ändamålet erfordras totalt 231 000 kr. Ytterligare (231 000 — 200 000) 31 000 kr. bör sålunda anvisas. Renoveringsarbetena pågår och beräknas vara avslutade under nästa budgetår.

Kungl. Maj:t har genom beslut den 12 januari 1962 medgivit att vissa ombyggnadsarbeten må utföras inom byggnaderna A 1 och A 10. Direktionen har i anslutning därtill framlagt ett utrustningsförslag å 55 900 kr. för möblering av nya expeditionslokaler. Delegationen föreslår efter granskning av förslaget, att 46 800 kr. anvisas för ändamålet.

Med bifall till av Kungl. Maj:t i proposition nr 86/1958 framlagt förslag har 1958 års riksdag beslutat, att vid sjukhuset skall uppföras byggnader för centralkök och matsal samt rörelseterapi. Byggnaderna är under uppförande och beräknas vara färdigställda i början av år 1964.

För utrustning av det nya centralköket (E 72) har direktionen framlagt ett förslag å 352 000 kr. Efter granskning av detsamma föreslår delegationen, att 180 900 kr. anvisas för ändamålet. Reduceringen av det av direktionen föreslagna beloppet beror bl. a. på att en kantindiskmaskin å 42 000 kr. avförts från förslaget, enär diskmaskiner enligt byggnadsstyrelsens normer för gränsdragning mellan byggnads- och utrustningsobjekt belastar byggnadsanslag. Vidare har förslaget belopp för anskaffande av 51 värmepannor reducerats med 74 000 kr., enär delegationen beräknat att endast 14 sådana kan tagas i bruk under de närmaste åren. Förutom vissa andra justeringar har utrustningsförslaget även reducerats med 28 000 kr., avsedda att täcka eventuella prisstegringar.

Kostnaderna för utrustning av byggnaden för matsalar och rörelseterapi (E 73) utgör enligt direktionens utrustningsförslag totalt 118 000 kr. Efter granskning av förslaget föreslår delegationen att 77 900 kr. anvisas för ändamålet. Även detta förslag har — jämte andra justeringar — reducerats med för eventuella prisstegringar upptaget belopp, 10 000 kr.

Vid sjukhuset pågår arbeten för renovering av paviljong K 16 vid södra delen av sjukhuset. Paviljongen kommer efter renoveringen att inrymma 70 vårdplatser men övergångsvis beläggas med 94 patienter. I samband med renoveringen bör den mycket gamla och förslitna utrustningen förnyas och kompletteras. Direktionen har framlagt ett utrustningsförslag å 113 400 kr. Efter granskning föreslår delegationen att 83 000 kr. anvisas för ändamålet.

För utrustning vid Ulleråkers sjukhus torde således sammanlagt (31 000 + 46 800 + 180 900 + 77 900 + 83 000) 419 600 kr. böra anvisas.

Birgittas sjukhus i Vadstena. Delegationen föreslår att en byggnad inrymmande två omklädningsrum, ett mindre funktionärsrum samt förråd för idrottsredskap uppföres invid idrottsplatsen. Byggnaden beräknas kunna uppföras under nästa budgetår. Direktionen har beräknat kostnaderna för inventarieanskaffning för byggnaden till 3 500 kr. Delegationen föreslår efter granskning av förslaget att beloppet anvisas.

Ryhovs sjukhus i Jönköping. 1961 års riksdag har beslutat (prop. nr 66/1961) att en ny vårdpaviljong med benämning MK 3 skall uppföras vid sjukhuset. Paviljongen är planerad för 210 vårdplatser och beräknas vara färdigbyggd sommaren 1964. Vidare beslöt 1961 års riksdag, att vårdpaviljong M 3 skulle renoveras. Paviljongen kommer efter renovering att inrymma 156 vårdplatser. Dessa byggnadsarbeten beräknas vara slutförda hösten 1964.

Något utrustningsförslag har ännu icke framlagts för de båda paviljongerna. Delegationen föreslår att för ändamålet preliminärt anvisas sammanlagt 300 000 kr., varav 200 000 kr. för paviljong MK 3 och 100 000 kr. för paviljong M 3.

S:ta Gertruds sjukhus i Västervik. 1960 års riksdag har beslutat (prop. nr 93/1960) att en vårdpaviljong MK 1 — inrymmande sex avdelningar om sammanlagt 179 vårdplatser — skall uppföras vid sjukhuset. Arbetena beräknas vara avslutade under första halvåret 1964. Efter granskning av sjukhusets utrustningsförslag om 352 000 kr. föreslår delegationen, att 310 000 kr. anvisas för ändamålet.

I samband med genomförandet av renovering av paviljongerna K 33, 17 N och Ö samt 19 N och Ö med sammanlagt 177 vårdplatser har för utrustning av desamma för budgetåret 1962/63 preliminärt anvisats 130 000 kr. Efter granskning av sjukhusets utrustningsförslag, huvudsakligen innefattande komplettering av möbleringen, om sammanlagt 159 400 kr. exklusive belopp motsvarande höjning från och med den 1 januari 1962 av allmän varuskatt föreslår delegationen med godkännande av förslaget i övrigt att beloppet med hänsyn till angiven skatt uppräknas till sammanlagt 162 700 kr. Sålunda erfordras ytterligare (162 700 — 130 000) 32 700 kr.

1961 års riksdag har beslutat (prop. nr 66/1961) att vårdpaviljong M 32 vid sjukhuset skall ombyggas. Paviljongen kommer att inrymma två avdelningar med sammanlagt 52 vårdplatser. I samband med ombyggnaden bör paviljongen förses med tidsenliga möbler m. m. För ändamålet har sjukhuset framlagt ett utrustningsförslag om 65 600 kr. Efter granskning föreslår delegationen att 59 500 kr. anvisas.

För utrustning vid S:ta Gertruds sjukhus erfordras sålunda sammanlagt (310 000 + 32 700 + 59 500) 402 200 kr.

S:t Lars' sjukhus i Lund. 1961 års riksdag har beslutat (prop. nr 66/1961) att två vårdpaviljonger, MK 81 och MK 82, skall uppföras vid sjukhuset. Paviljongerna är planerade för sammanlagt 120 vårdplatser och beräknas vara färdigbyggda sommaren 1964. Något utrustningsförslag har ännu icke framlagts. Delegationen föreslår att för påbörjandet av utrustningen preliminärt anvisas 200 000 kr.

Vipeholms sjukhus i Lund. I avvaktan på förslag från sjukhusdirektionen beträffande utrustning av vårdenhet för höggradigt psykiskt efterblivna barn om 60 platser har för budgetåret 1962/63 preliminärt anvisats ett belopp av 200 000 kr. Efter granskning av ett av sjukhusdirektionen sedermera avgivet utrustningsförslag om sammanlagt 223 800 kr. föreslår delegationen, att 182 000 kr. anvisas för ändamålet eller 18 000 kr. mindre än det preliminärt anvisade beloppet.

Den av 1962 års riksdag beslutade (prop. nr 76/1962) byggnaden för arbets- och sysselsättningsterapi beräknas bli färdigställd under nästa budgetår. Direktionen har framlagt ett utrustningsförslag å 95 300 kr. Delegationen föreslår efter granskning av förslaget att 88 000 kr. anvisas.

För utrustning vid Vipeholms sjukhus torde sålunda (88 000 — 18 000) 70 000 kr. böra anvisas.

Restads sjukhus i Vänersborg. 1961 års riksdag har beslutat (prop. nr 66/1961), att vårdpaviljong M 5 skall renoveras. Arbetena beräknas vara slutförda i början av år 1963. För modernisering och komplettering av utrustningen i denna paviljong, avsedd för 98 vårdplatser, har direktionen framlagt ett utrustningsförslag å 182 000 kr. Efter granskning av förslaget har delegationen funnit, att 154 400 kr. bör anvisas.

För ändamålet kan tills vidare disponeras tillgängliga medel för utrustning av de nybyggda paviljongerna M 15 och K 16. Av de för budgetåret 1961/62 anvisade medlen för utrustning av dessa paviljonger (604 400 kr.) är nämligen 155 000 kr. reserverade för komplettering av klädbeståndet, sängkläder m. m. vid övergång till tvättning i centraltvätt. Då vederbörande centraltvättanstalt icke beräknas kunna tagas i bruk förrän hösten 1963, är de i samband med anstaltens ianspråktagande erforderliga åtgärderna beträffande förenämnda utrustning inom sjukhuset icke aktuella under innevarande budgetår. Direktionen för sjukhuset har därjämte anmält, att nya beräkningar visat, att det tidigare angivna medelsbehovet kan reduceras till 100 000 kr.

Planer för ombyggnad av ett familjebostadshus, B 4, till 16 bostadsrum för en och två personer är under utarbetande. Byggnadsarbetena avses skola påbörjas våren 1963 och vara slutförda nästa budgetår. Direktionen har framlagt ett förslag till utrustning av rummen å 30 800 kr. Efter granskning och viss justering av förslaget föreslår delegationen att 30 900 kr. anvisas för ändamålet.

För utrustning vid Restads sjukhus erfordras sålunda (154 400 — 55 000 + 30 900) 130 300 kr.

Källshagens sjukhus i Vänersborg. Vid sjukhuset pågår sedan några år renoveringsarbeten, som avses kontinuerligt skola omfatta samtliga vårdavdelningar. I samband härmed har utrustningen inom vissa, redan färdigställda avdelningar moderniserats och förbättrats. Sålunda beviljades av 1960 års riksdag 120 000 kr. för utrustning av vårdavdelningarna

C 5, C 1, B 4, B 6, A 4 och A 6 inom paviljongerna M 1, M 2 och K 1. Ytterligare tio vårdavdelningar med efter renoveringen 386 vårdplatser inom paviljongerna M 1 och K 2 är för närvarande föremål för renoveringsarbeten, nämligen B 1, B 2, B 3, B 5, B 7, C 2, C 3, C 4, C 6 och C 7. För utrustning av dessa har direktionen framlagt ett utrustningsförslag å 260 000 kr. Efter granskning av förslaget har delegationen funnit att 200 000 kr. är erforderliga för ändamålet. Detta belopp bör reduceras med 15 000 kr., motsvarande av medicinalstyrelsen för påbörjande av utrustning av sistnämnda paviljonger beviljade medel. För utrustning av paviljongerna förelår delegationen således att (200 000 — 15 000) 185 000 kr. anvisas.

Falbygdens sjukhus i Falköping. Genom beslut den 22 september 1962 har Kungl. Maj:t bemyndigat medicinalstyrelsen att av stiftelsen Falköpings hyresbostäder förhyra 81 enrumslägenheter för uthyrning till elever och vikarier vid sjukhuset. Det har därvid förutsatts, att statsverket skall bestrida kostnaderna för utrustning av bostäderna. Enligt av delegationen upprättat utrustningsförslag uppgår kostnaderna för angivna ändamål till 130 000 kr. Byggnadsarbetena beräknas vara avslutade hösten 1963.

Delegationen föreslår med anledning härav, att nämnda belopp anvisas.

Västra Marks sjukhus i Örebro. I samband med vissa ombyggnadsarbeten i administrationsbyggnaden har tre enkelrum och två dubletter för personal renoverats. I anslutning därtill har under innevarande budgetår för möblering av dessa rumsenheter anvisats ett preliminärt belopp av 7 000 kr. Efter granskning av direktionens utrustningsförslag i nämnda hänseende å 10 000 kr., föreslår delegationen, att ytterligare 2 500 kr. anvisas för ändamålet.

Byggnadshandlingar är under utarbetande för vissa ytterligare arbeten inom administrationsbyggnaden, innebärande att expeditionslokalerna skall utökas från 6 till 13 rum. Arbetena beräknas vara avslutade i början av nästa budgetår. Direktionen har framlagt ett förslag till utrustning av de nya expeditionerna å 22 000 kr., även innefattande viss förbättring av telefonkommunikationerna. Delegationen föreslår efter granskning att beloppet anvisas.

Sjukhusets gymnasstikhus har renoverats och delvis ombyggt. Därvid har bl. a. en särskild för sjukgymnastik och fysikalisk behandling avsedd avdelning anordnats. Efter granskning av ett av sjukhusdirektionen framlagt förslag om 7 678 kr. för utrustning av de för angivna verksamheter avsedda lokalerna föreslår delegationen i huvudsaklig överensstämmelse med direktionens förslag, att ett belopp av 7 600 kr. anvisas för ändamålet.

För utrustning vid Västra Marks sjukhus erfordras sålunda (2 500 + 22 000 + 7 600) 32 100 kr.

Säters sjukhus i Säters. Vårdpaviljongerna M 16 C, M 16 D, M 18 A och M 20, som i enlighet med planen för sjukhusets upprustning skall bibehållas under ett flertal år, är föremål för vissa renoveringsarbeten. Antalet vårdplatser efter renoveringen uppgår till 119. Arbetena avses skola fortlöpande pågå under innevarande och nästa budgetår. Direktionen föreslår, att huvuddelen av den gamla utrustningen, som är försliten och omodern, i anslutning till renoveringen av byggnaderna utbytes mot ny utrustning. För ändamålet har direktionen överlämnat ett utrustningsförslag å tillhoppa 81 000 kr. Delegationen föreslår efter granskning och viss justering av förslaget att 80 000 kr. anvisas.

Genom beslut den 13 april 1962 har Kungl. Maj:t bemyndigat medicinalstyrelsen att förhyra 36 enkelrum av stiftelsen Säterhem. Då rummen tillhandahållas omöblerade förutsättes, att dessa möbleras på statsverkets bekostnad. Rummen blir disponibla omkring den 1 juni 1963. Direktionen har överlämnat ett utrustningsförslag i angivna hänseende å 70 000 kr. Delegationen föreslår efter granskning av förslaget att 56 000 kr. anvisas.

För utrustning vid Sätters sjukhus torde sålunda (80 000 + 56 000) 136 000 kr. böra anvisas.

Sekundäravdelningen i Pärby. Vid sekundäravdelningen i Pärby har inom byggnaden MC en ny vårdavdelning för 12 patienter inrättats. Efter granskning av ett av direktionen för Sätters sjukhus uppgjort förslag till utrustning av avdelningen på 15 800 kr. föreslår delegationen, att — för ernående av samma standard som motsvarande rumsenheter vid de nya sjukhusen — ett belopp av 17 100 kr. anvisas för ändamålet.

Frösö sjukhus i Östersund. 1961 års riksdag har beslutat (prop. nr 66/1961), att en ny panncentral skall uppföras vid sjukhuset. Arbetena beräknas vara slutförda våren 1964. I anslutning därtill erfordras viss utrustning av de nya lokalerna. Något utrustningsförslag har ännu icke framlagts, men sjukhusdirektionen har preliminärt beräknat kostnaderna till 35 000 kr. Delegationen föreslår att för ändamålet tillsvidare 30 000 kr. anvisas.

För utrustning av nyuppförda och renoverade byggnader vid befintliga sjukhus uppgår medelsbehovet sålunda till (15 000 + 419 600 + 3 500 + 300 000 + 402 200 + 200 000 + 70 000 + 130 300 + 185 000 + 130 000 + 32 100 + 136 000 + 17 100 + 30 000) 2 070 800 kr.

Det totala medelsbehovet för nästa budgetår för utrustning av dels nya mentalsjukhus dels nyuppförda och renoverade byggnader vid befintliga sjukhus skulle i enlighet härmed uppgå till (3 767 000 + 2 070 800) avrundat 5 838 000 kr.

Föredraganden

För utrustning av nya statliga mentalsjukhus samt nyuppförda och renoverade byggnader vid befintliga sjukhus har mentalsjukvårdsberedningens byggnads- och utrustningsdelegation anmält ett medelsbehov av 5 838 000 kr. Av detta belopp hänför sig 3 767 000 kr. till utrustning av nya sjukhus — sjukhuset i Katrineholm för vård av psykopater, sjukhuset i Sala för vård av höggradigt psykiskt efterblivna samt Hälsinge sjukhus i Bollnäs — och 2 071 000 kr. till utrustning vid befintliga sjukhus m. m. Beträffande nya sjukhus har utrustningsförslag upprättats av delegationen. För de befintliga sjukhusen har utrustningsförslag upprättats av vederbörande sjukhusdirektion och därefter granskats av delegationen. I nå-

got enstaka fall har emellertid utrustningsförslag ännu icke kunnat upprättas. Med hänsyn till den beräknade tidpunkten för byggnadsarbetenas färdigställande anser jag mig dock böra tillstyrka, att för ändamålet anvisas av delegationen preliminärt äskade belopp. Jag förutsätter därvid, att medlen disponeras först sedan utrustningsförslag upprättats och därefter granskats av delegationen. Även delegationens beräkning av medelsbehovet i övrigt anser jag mig kunna godtaga.

I detta sammanhang vill jag erinra om att under innevarande budgetår öppen vård-verksamhet påbörjats på försök vid vissa mentalsjukhus. Verksamheten har utformats delvis efter mönster från kroppssjukvården och de psykiatriska lasarettssavdelningarna. I årets statsverksproposition (bil. 7, p. 94) har efter framställning av mentalsjukvårdsberedningen framlagts förslag till fortsatt försöksverksamhet ifråga om sådan öppen vård. Kostnaderna för anskaffande av härför erforderlig utrustning kan beräknas till omkring 625 000 kr., vilket belopp bör upptagas under nu förevarande anslag. Därtill kommer kostnader för dels iordningställande av lokaler för en verkstad å 25 000 kr. och tre verkstäder å 50 000 kr. eller tillhopa 175 000 kr., dels förhyrande av platser vid skyddade verkstäder om 234 000 kr., beräknade efter 780 platsmånader å 300 kr. Ifrågavarande kostnader synes böra bestridas från staten för statens allmänna fastighetsfond respektive mentalsjukhusens omkostnadsanslag.

Medelsbehovet för nästa budgetår skulle sålunda uppgå till (5 838 000 + 625 000) 6 463 000 kr. Anslaget, som för innevarande budgetår uppförts med 7 300 000 kr., bör sålunda för nästa budgetår nedräknas med 837 000 kr.

III. Försäljning av vissa markområden vid Furunäsets sjukhus

Förslag och yttrande

Medicinalstyrelsen har i skrivelse den 25 september 1962 hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att försälja nedannämnda markområden av den Kungl. Maj:t och kronan tillhöriga fastigheten Pitholm 68¹ — tidigare betecknad Pitholm 25² — inom Piteå socken av Norrbottens län, nämligen till Piteå landskommun för en köpeskilling av 205 000 kr., dels det område om cirka 43,5 hektar av det s. k. Huvudskiftet som är beläget öster om allmänna vägen Piteå—Munksund, dels den vid Ängesträsket belägna delen av Sörängsskiftet om cirka 2,6 hektar, dels ock resterande del av det s. k. Torpskiftet om cirka 3,7 hektar, ävensom till hemmansägaren

Nils Sundén, för en köpeskilling av 20 000 kr., ett till dennes fastighet Pitholm 19²³ angränsande område om cirka 28 hektar utgörande del av fastighetens skogsskifte å Pitholmsheden med undantag av närmast havet belägna område om cirka 6 hektar; allt på de villkor i övrigt, som framgår av upprättade förslag till köpekontrakt.

Medicinalstyrelsen har därvid upplyst, att områdena disponeras för Furunäsets sjukhus vid Piteå. Den i försäljningen ingående delen av Huvudskiftet skall disponeras för bostadsbebyggelse, medan Torpskiftet enligt kommunens mening torde vara lämpligt för småindustri. Sjukhusdirektionen tillstyrker, att områdena försäljes. I ärendet har yttranden avgivits till medicinalstyrelsen av kammarkollegiet och mentalsjukvårdsberedningen samt till Furunäsets sjukhus av länsstyrelsen i Norrbottens län och Norrbottens kraftverk.

I fråga om de föreslagna försäljningsprisen — 205 000 respektive 20 000 kr. — anför styrelsen följande.

Värdering av samtliga aktuella områden — inkluderande ny värdering av den resterande delen av Torpskiftet — har utförts av jägmästaren J. Olausson. Varken länsstyrelsen i Norrbottens län eller kammarkollegiet har någon invändning mot Olaussons värdering med för dels del av Huvudskiftet 182 000 kr. (markvärde 119 700 kr. och skogsvärde 62 800 kr.), Sörängsskiftet 500 kr. (skogsvärde) och resten av Torpskiftet 22 000 kr. (markvärde 11 000 kr. och skogsvärde 10 900 kr.), eller tillhopa cirka 205 000 kr., dels det till Sundéns fastighet gränsande området 20 000 kr.

Såväl Piteå landskommun som Sundén är villiga erlagga ifrågavarande belopp.

Det mellan medicinalstyrelsen och kommunen preliminärt upprättade köpekontraktet är av följande lydelse.

K ö p e k o n t r a k t

Kungl. Maj:t och Kronan genom Medicinalstyrelsen upplåter och försäljer härmed under förutsättning av Riksdagens godkännande och på nedanstående villkor till Piteå landskommun tre markområden från fastigheten Pitholm 68¹ (tidigare registerbetecknad 25²) inom Piteå socken av Norrbottens län utgörande *dels* det område om c:a 43,5 ha av det s. k. Huvudskiftet och som är beläget öster om allmänna vägen Piteå—Munksund, *dels* den vid Ängesträsket belägna Kungl. Maj:t och Kronan tillhöriga delen av det s. k. Sörängsskiftet om c:a 2,6 ha, *dels* ock resterande del av det s. k. Torpskiftet om c:a 3,7 ha.

Köpeskillingen utgör Tvåhundrafemtusen kronor (205 000) enligt nedanstående specifikation och skall erläggas kontant så snart köpet blivit definitivt, varefter områdena får tillträdas av köparen.

S p e c i f i k a t i o n

	Värde		Summa kronor
	Mark	Skog	
c:a 43,5 ha av huvudskiftet.....	119 700	62 800	182 500
2,6 " " Sörängsskiftet	—	500	500
3,7 " rest av Torpskiftet	11 100	10 900	22 000
	130 800	74 200	205 000

Avstycknings- och lagfartskostnader erlägges av köparen.

Vidare skall beträffande det förstnämnda området gälla följande:

1. Rätt förbehålles Kungl. Maj:t och Kronan såsom ägare av Pitholm 68¹ att för all framtid bibehålla till Furunäsets sjukhus hörande å markområdet belägna högreservoar med tillhörande ledningar, vilka anläggningar ej ingå i försäljningen, samt att för framtida underhåll beträda området med begagnande av inom detta befintliga vägar.

2. Köparen förbinder sig att i överensstämmelse med punkten 6 i mellan Medicinalstyrelsen och köparen den 14 oktober 1953 träffat avtal på sin bekostnad och utan dröjsmål utföra för vattenleverans till Furunäsets sjukhus erforderlig automatik i sin å området belägna mätkammare och vidtaga åtgärder för sjukhusets vattenförsörjning, därest sjukhuset framdeles önskar köpa vatten av kommunen. Erforderlig vattenleverans skall kunna ske inom ett år efter det sjukhuset gjort anhållan därom till kommunen.

3. Köparen såsom ägare av den försålda fastigheten medger Vattenfallsstyrelsen för Kungl. Maj:t och Kronan såsom ägare av strömfallsfastigheten Sörfors 8: 10 i Umeå socken, Västerbottens län, rätt att dels kostnadsfritt för all framtid bibehålla över den försålda fastigheten framdragen starkströmsledning och kabel dels ock för Vattenfallsstyrelsens personal erhålla obehindrat tillträde till det försålda området för ledningens och kabelns tillsyn och underhåll samt reparation av desamma, därvid möjligen uppkommande skada skall av Vattenfallsstyrelsen ersättas. Till säkerhet för nämnda upplåtelse må inteckning meddelas i den försålda fastigheten. Innan sådan inteckning meddelats, är ägaren av den försålda fastigheten skyldig att vid överlåtelse av fastigheten eller del därav alltid göra förbehåll om beståndandet härav och förbinda ny ägare att vid överlåtelse även göra enahanda förbehåll.

4. Genom avtal den 26 augusti 1955 upplåten rätt för Piteå stad att framdraga högspänningsledning i rågången mellan området och fastigheterna Pitholm 26⁷, 22³, 22³², 22³⁷, 22³⁸ förbehålles.

5. Köparen förbinder sig att medverka till att såväl den i försäljningen ingående delen av huvudskiftet som sjukhusets kvarvarande område snarast stadsplanelägges, varvid skall iakttagas att försäljningsområdet disponeras för bostadsbebyggelse — till övervägande del egna hem och i viss utsträckning hyreshus — att byggnadsrätten på sjukhusets kvarvarande område icke inskränkes samt att ett skyddsområde behålles mellan sjukhusområdet och bostadsbebyggelsen, vilket skyddsområde i sin helhet skall utläggas inom försäljningsområdet.

6. Efter tillbörlig tid för markförvärfv och planläggning skall exploatering av det under punkt 5 avsedda försäljningsområdet påbörjas. Vid varje

första försäljning eller upplåtelse av tomt eller bostadslägenhet inom området skola befattningshavare vid sjukhuset äga förhandsrätt.

Utöver vad som angivits beträffande viss säkerhet under punkt 3 må, till säkerhet för de under punkterna 1 och 4 nämnda upplåtelseerna in-teckning meddelas i det försålda området. Innan sådan in-teckning meddelats, är ägaren av det försålda området skyldig att vid överlåtelse av området eller del därav alltid göra förbehåll om beståndandet härav och förbinda ny ägare att vid överlåtelse även göra enahanda förbehåll.

Det mellan medicinalstyrelsen och Sundén preliminärt upprättade köpekontraktet är av följande lydelse.

K ö p e k o n t r a k t

Kungl. Maj:t och Kronan genom Medicinalstyrelsen upplåter och försäljer härmed under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande till hemmansägare Nils Sundén å Pitholm i Piteå landskommun ett till Sundéns fastighet Pitholm 19²³ angränsande område om c:a 28 ha av fastigheten 68¹ (tidigare registerbetecknad 25²), hospitalshemmanet, inom Piteå socken av Norrbottens län och som utgör resterande del av hemmanets skogsskifte å Pitholmsheden med undantag av närmast havet belägna c:a 6 ha.

Köpeskillingen utgör TJUGOTUSEN (20 000) kronor och skall erläggas kontant så snart köpet blivit definitivt, varefter området får tillträdas av köparen.

Avstycknings- och lagfartskostnader erlägges av köparen.

Bostadsstyrelsen har i infortrat remissyttrande förklarat sig icke ha något att erinra mot det överenskomna markpriset avseende den mark, som skall försäljas till Piteå landskommun.

Föredraganden

De till försäljning ifrågasatta områdena förvaltas av medicinalstyrelsen för Furunäsets sjukhus vid Piteå. Styrelsen och sjukhusdirektionen har uppgivit, att områdena ej är erforderliga för sjukhusets drift eller framtida verksamhet och har ej heller i övrigt haft något att erinra mot försäljningarna eller de föreslagna försäljningsprisen. Även övriga i ärendet hörda myndigheter — bostadsstyrelsen, kammarkollegiet, länsstyrelsen i Norrbottens län, mentalsjukvårdsberedningen och Norrbottens kraftverk — har lämnat försäljningarna utan erinran. Med hänsyn härtill och då jag för egen del anser mig kunna godtaga såväl de överenskomna köpeskillingarna som försäljningsvillkoren i övrigt, vill jag tillstyrka, att ifrågasvarande områden får försäljas.

IV. Uppförande av vissa jordbruksbyggnader vid statens skol- och yrkeshem på Salbohed

Förslag

Sedan statens skol- och yrkeshem på Salbohed härjats av brand den 25 september 1961, varvid ladugårdsbyggnad och traktorgarage förstördes, uppdrog Kungl. Maj:t genom beslut den 27 oktober 1961 åt domänstyrelsen att — efter erforderligt samråd med styrelsen för hemmet samt mentalsjukvårdsberedningens byggnads- och utrustningsdelegation — utföra projektering fram t. o. m. fullständiga byggnadshandlingar samt verkställa kostnadsberäkning för ersättningslokaler för de nedbrunna jordbruksbyggnaderna. Domänstyrelsen har med skrivelse den 3 augusti 1962 framlagt förslag till nya jordbruksbyggnader vid hemmet. Förslaget innefattar dels nybyggnad av lösdriftsladugård för mjölkkor och ungdjur med erforderliga utrymmen för foder, strö och gödsel jämte mjölkkningsavdelning m. m., svinstall för avelssvin och gödsvin samt spannmålslagerhus med tork, dels ock inrättande av maskinhall och traktorgarage på den nedbrunna ladugårdens grund. Svinstallet har därvid utformats som öppet stall för gödsvin och isolerat stall för suggor. För projekteringen har domänstyrelsen anlitat Landsbygdens byggnadsförening LBF u. p. a.

Anläggningskostnaderna beräknas till 475 000 kr. Detta belopp fördelar sig med 210 000 kr. på lösdriftsladugård, 110 000 kr. på svinstall, 100 000 kr. på spannmålslagerhus, 25 000 kr. på maskinhall och 30 000 kr. på gårdsverkstad och personalutrymmen. Till nämnda belopp om 475 000 kr. kommer emellertid omkring 75 000 kr. för vissa vatten- och avloppsledningar samt elektrisk distributionsledning från transformator, åskledareanläggning, maskinell utrustning för gödselhantering m. m. Kostnader för gödselvagn-tank, byggnadskontroll och byggherrens centraladministration har icke medtagits. Styrelsen framhåller vidare, att hemmet enligt uppgift lär med egen arbetskraft kunna utföra vissa yttre arbeten såsom anslutningsvägar och hägnader.

Yttranden

Lantbruksstyrelsen ifrågasätter, om en anläggning av ifrågavarande slag är den lämpliga för ett skolhem av Salboheds typ. Vid en sådan skola torde arbetskraftssituationen inte lägga hinder i vägen för uppförande av ladugård för uppbundna djur. Ur statens synpunkt torde ett sådant alternativ enligt styrelsens mening i varje fall ej ställa sig kostsammare än det nu föreliggande. Styrelsen finner dock, utöver vad ovan sagts, icke anledning till några erinringar beträffande utformningen av lösdriftsstallet och övriga byggnader med undantag för svinstallet. I fråga om svinstallet vill

lantbruksstyrelsen hänvisa till ett av styrelsens byggnadskontor avgivet utlåtande, vari anföres följande.

Antalet gödsvin, som inryms i stallet, har ej angivits. Om man utgår från att de angivna 28 suggorna producerar 16 grisar per sugga och år med 2,2 kullar per år erfordras cirka 200 platser för gödsvin. Detta synes stallet kunna inrymma.

Den beräknade kostnaden utgör 110 000 kr. Med tillägg för projektering och kontroll av 10 procent blir kostnaden 121 000 kr. I jämförelse med ett värmeisolerat och rationellt utformat svinhus synes den angivna kostnaden vara hög. Observeras bör att foderutrymmen ej ingår i den angivna kostnaden.

Förslaget innebär en mycket hård bundenhet i fråga om utfodring och utgödsling. Sålunda kan man inte, om det skulle visa sig förmånligt, övergå till våtutfodring eller till helautomatisk utgödsling med skrapor eller spolning, vilket kräver värmeisolerat utrymme.

Med hänsyn till att denna typ av öppet gödsvinstall endast prövats under två år på ett ställe här i landet och att några entydiga resultat från denna anläggning ännu ej föreligger, synes det tveksamt att med statliga medel bygga ytterligare en liknande anläggning.

I princip har byggnadskontoret inget att erinra mot suggstallets utformning. Beträffande detaljutformningen synes däremot den bärande konstruktionen kunna utföras billigare. Vidare är utformningen av fönstren otillfredsställande med hänsyn till värmeisolering och kondensvatten.

Lantbruksstyrelsen är därför tveksam, huruvida det kan anses befogat att bygga en experimentanläggning vid en institution av denna karaktär. Fullgoda skäl förefanns för att bygga ett motsvarande svinstall vid Sala lantmannaskola, där djurförsök kunnat upptagas i samråd med försöksinstitutioner på husdjursskötselns område och där observationerna kan göras av sakkunnig lärarpersonal. Dessa förutsättningar är icke vid handen i föreliggande fall.

Statens forskningsanstalt för lantmannabyggnader tillråder, att såväl nötkreaturs- som svinstall av traditionell typ utföres. Forskningsanstalten finner detta så mycket mera motiverat som kostnaden för ett sådant stall kommer att understiga de för de föreslagna djurstallarna beräknade kostnaderna. Mot de framlagda förslagen till övriga ekonomibyggnader har forskningsanstalten intet att erinra. Beträffande nötkreaturs- och svinstallen anför forskningsanstalten vidare följande.

Nötkreatursstallet är utformat som lösdriftsstall med helöppen ligghall och icke övertäckt rastgård för såväl kor som ungdjur. I anslutning till lösdriftsstallet finns mjölkkningsanläggning, ensilagesilo med urlastare och skruvfoderbord samt gödselbrunn för uppsamling av spillning i flytande form.

Enligt den angivna kostnadsberäkningen torde byggnadskostnaden per nötkreatursenhet bli relativt hög och t. o. m. högre än vad motsvarande anläggning skulle kosta för konventionell typ av nötkreatursstall.

När det gäller lösdriftsstallar synes erfarenheten alltmer tyda på, att en överbyggd rastgård är lämplig i anslutning till ligghallen. Om rastgården,

liksom den öppna ligghallen, skyddas mot snöinblåsning, kan ligghallen utan tvekan vara öppen. Kostnadsberäkningar utförda såväl inom lantbruksstyrelsens byggnadssektion som vid forskningsanstalten visar, att man bygger ett sådant lösdriftsstall billigare per nötkreatursenhet än den i det aktuella fallet presenterade stalltypen. Den övertäckta rastgården hindrar regnvatten att falla på rastgårdsgolvet och underlättar väsentligt djurens renhållning. Även ströåtgången, som i lösdriftsstall av denna typ är en besvärande fråga, minskar genom en sådan åtgärd.

Forskningsanstalten har i sin verksamhet på detta område funnit, att man såväl i Europa som USA vid projektering av djurstallar alltmer börjat taga hänsyn till risken för radioaktivt nedfall. Gör man detta, måste man antingen ha djuren bundna i ladugård av konventionell typ eller i varje fall ha övertäckt rastgård åt djuren.

Beträffande svinstallet så har suggstallet värmeisolerade väggar och tak, medan golvet är oisolerat. En isolering av golv i dylika suggstall är avgjort att rekommendera. När det gäller inredningen i suggstallet, så har boxarna utformats enligt det system, som framför allt användes i Norge. I Sverige har ett annat system vid jämförelse med andra dylika utformats av forskningsanstalten. I gödselgången har lagts spaltgolv och utgödslingen är ämnad att ske enligt svämningsmetoden. Det är risk för att de smala springorna mellan planken ger anledning till att gödseln hänger upp sig och den svaga beläggning av grisar, som det blir fråga om här, möjliggör ingen nämnvärd nertrampning av gödseln. Genom att relativt litet gödsel och urin produceras kommer rätt lång tid att förflyta mellan varje svämning med påföljande ökad sedimenteringsrisk och ökat arbete med renhållningen. Det är knappast någon anledning att i ett sådant stall kosta på en dylik dyrbar anordning, när det rör sig om så litet gödsel.

Gödsvinstallet är utformat som ett kallstall med ena långsidan av huset helöppen. De försök som pågår med liknande stalltyper och som inte är avslutade för vårt lands vidkommande tyder på att denna stalltyp inte är lämplig för uppfödning av baconsvin, särskilt med hänsyn till rådande foderpriser. Kostnaderna för gödsvinstallet, inklusive det värmeisolerade suggstallet, överstiger kostnaderna för ett stall av konventionell typ. De totala byggnadskostnaderna för svinavdelningen, inklusive byggmästarens administrationskostnader och vinst, beräknas till cirka 126 000 kr. Motsvarande kostnader för ett värmeisolerat svinstall med bättre arbetsförhållanden torde inte överstiga 100 000 kr. Därtill kommer att det föreslagna svinstallet är mera svårskött, särskilt vintertid, än en konventionell typ av svinstall.

Både nötkreatursskötseln och svinskötseln kräver i djurstallar av den föreslagna typen större omtänksamhet och påpasslighet än i djurstallar av konventionell typ. I lösdriftsstall för nötkreatur är kontrollen av bl. a. djurens hälsotillstånd m. m. svårare att utföra än i ett uppbundet stallsystem. Under normala förhållanden går detta att genomföra ändå, men frågan är, om man har någon anledning att riskera att djurskötseln blir mindre god ur dessa synpunkter i det speciella fall det här gäller.

Landsbyggdens byggnadsförening LBF u. p. a., som under hand beretts tillfälle att yttra sig med anledning av vad lantbruksstyrelsen och statens forskningsanstalt för lantmannabyggnader anfört, finner det märkligt, att forskningsanstalten velat tillråda uppförande av såväl nötkreaturs- som svinstall

av traditionell typ. Detta innebär enligt LBF:s mening, att man rekommenderar att lämna tekniska landvinningar och återgå till ett system, som av ekonomiska och tekniska skäl inte längre kan komma i fråga. Salbohed bör bebyggas för lika effektiva och därmed ekonomiska driftsmetoder som varje annat jordbruk, där man av investerade medel kräver fullgod ränta. Vad eleverna beträffar anser LBF det även för detta klientel böra gälla att i möjligaste mån skapa tillfälle till meningsfullt arbete, så att eleverna när de kommer ut i förvärvslivet — i den mån det är möjligt — kan sköta enklare göromål i effektiva jordbruk.

Beträffande de framförda sakanmärkningarna anför LBF i huvudsak följande.

Byggnadskostnader. LBF:s kostnadsberäkningar grundar sig på erfarenhetstal och är utförda av van byggnadskalkylator. Forskningsanstaltens kostnadsberäkningar och särskilt dess nuvarande åsikt att konventionellt nötkreatursstall skulle kunna byggas lika billigt eller billigare än motsvarande lösdriftsanläggning förtjänar föga tilltro. Om det är möjligt att bygga i egen regi med lantbyggmästare eller liknande, är det naturligtvis möjligt att mer eller mindre sänka byggnadskostnaderna, men lika mycket vare sig man bygger på ena eller andra sättet. Det bör dock observeras, att lösdriftsanläggningen vid Salbohed är planerad för även för lösdrift hög arbets effektivitet, vilket naturligtvis i viss mån fördyrar anläggningen. Detta gäller i första hand den helmekaniserade ensilagehanteringen.

Byggnadernas utformning. Det nötkreatursstall av lösdriftstyp med överbyggd »rastgård», som forskningsanstalten pläderar för, är i praktiskt lantbruk ett passerat stadium. Denna typ torde bli dyrare att bygga än en modern öppen lösdriftsanläggning och är dessutom ineffektivare i drift och den torde inte minska utan snarare öka ströförbrukningen. Vad det radioaktiva nedfallet beträffar — om man överhuvudtaget skall ta med denna sak i diskussionen — räcker det att skydda foderlagerplatserna. Foderupplagen är lika skyddade i bägge fallen. I praktiken förekommer mycket få lösdriftsanläggningar av den typ forskningsanstalten rekommenderar — LBF planerade den sista år 1958. Sedan dess har LBF, bortsett från några s. k. spaltgolvsldugårdar, uteslutande projekterat öppna lösdriftsanläggningar. Erfarenheterna av dessa anläggningar är klart överlägsna erfarenheterna av anläggningar med övertäckt rastgård.

Vad beträffar svinstallet anser LBF de av forskningsanstalten utformade suggboxarna av olika skäl icke vara lämpliga. De norska boxarna är utan tvekan bättre. Det är dock möjligt, att det i Sverige nyligen uppmärksammade s. k. Protekta-stallet kan medföra en ytterligare förbättring. Omplanering av suggstallet för denna typ av smågrisuppfödning bör övervägas. Vad svämutgödslingen beträffar är detta inte någon dyrbar anordning. Spaltgolvet i suggstallet är i första hand till för att uppnå effektiv dränering av boxarna.

Forskningsanstaltens uppfattning att öppna gödsvinstall inte skulle vara lämpliga för uppfödning av baconsvin kan LBF icke dela. Även forskningsanstaltens uppgift att kostnaderna för gödsvinstall, inklusive suggstallet, skulle överstiga kostnaderna för stall av konventionell typ anser LBF vara orealistisk.

Det bör emellertid nämnas, att kostnaderna för gödsvinstall kan sänkas

därest — och detta torde vara lämpligt — aluminiuminredningen slopas och ersättes med trä och masonitinredning.

Resultaten från öppna gödsvinsanläggningar härrör visserligen i Sverige från en ganska kort tidsrymd men har gett tillräckligt entydiga resultat för att rekommenderas. Det är alltså inte frågan om någon experimentanläggning utom om bebyggelse för en driftsform som ekonomiskt väl hävdar sig gentemot andra metoder för gödsvinsuppfödning.

Enligt forskningsanstalten skulle såväl nötkreatursskötseln som svin-skötseln i de föreslagna djurstallarna kräva större omtänksamhet och påpasslighet än i djurstallar av konventionell typ. Synpunkten är inte helt oriktig men bör i stället uttryckas så att driftsmetoderna i dessa stalltyper liksom i modernt jordbruk överhuvudtaget kräver större intresse av sina utövare. Arbetet är intressantare bl. a. därför att det är lättsammare, mera hygieniskt och roligare. Kontrollen av djurens hälsotillstånd blir i en öppen lösdriftsanläggning enklare och lättare att utföra än i en konventionell basladugård med bundna djur. Det är just sådana arbetsfaktorer, som man med hänsyn till det speciella elevklientelet bör beakta. Dessutom måste man här liksom vid all annan produktion försöka hålla takten i utvecklingen och inte investera pengar i driftsanläggningar, utformade för för-gångna driftsmetoder.

Styrelsen för statens skol- och yrkeshem på Salbohed — som i anledning av i ärendet föreliggande yttranden anmodats avgiva utlåtande samt fram-lägga förslag till personalorganisation för de alternativa lösningar som ifrå-gasatts — förordar det förslag till ersättningsbyggnader för jordbruket, som utarbetats av LBF. Dock bör enligt styrelsens mening förslaget till svin-stall omarbetas, varvid bör undersökas, om s. k. Protektastall kan vara lämpligt för ändamålet. Beträffande personalbehovet anser styrelsen, att konventionella stallar medför större personalbehov än vad som är fallet vid en anläggning av lösdriftstyp.

Styrelsen anför bl. a. följande.

Styrelsen har varit representerad i projekteringsarbetet beträffande ifrå-gavarande byggnader och har skaffat sig ingående kännedom om de alter-nativa lösningar, som står till buds. Beträffande statens forskningsanstalts för lantmannabyggnader utlåtande, ansluter sig styrelsen helt till de syn-punkter LBF anfört i sitt bemötande. Forskningsanstalten inskränker sig till att förmoda, att byggnadskostnaden för lösdriftsstall måste bli dyrbarare, men anför inga beräkningsgrunder. Styrelsen fäster därför större avseende vid LBF:s kostnadsberäkningar, som är klart redovisade.

Lantbruksstyrelsens utlåtande synes positivt till det utvecklingsarbete som nu sker i fråga om jordbrukets ekonomibyggnader, ehuru det är präg-lat av en viss försiktighet. Då emellertid lantbruksstyrelsen inte synes be-redd att förorda byggande av ett öppet svinstall, vill styrelsen tillstyrka en omarbetning av detta förslag. Härvid bör även undersökas, om de erfarenheter, som vunnits beträffande de s. k. Protektastallen, motiverar en omarbetning av förslaget till suggstall.

Beträffande personalorganisationen utgår styrelsen från följande fakta. Jordbruket omfattar cirka 90 ha. Huvudsakligen kommer höstvet, grov-foder och foderspannmål att odlas. Foderspannmålsskörden kan beräknas till minst 130 ton. Större delen härav har tidigare försålts. Med hänsyn till

skolans sysselsättningskrav samt den omsättningsökning, som erfordras för att förbättra jordbrukets driftsekonomiska resultat, förutsättes, att hela foderspannmålsskörden omsättes i djurstallarna. En man kan — om byggnaderna får en ändamålsenlig utformning — medhinna de rutinmässiga arbetena i stallarna. För utarbetena samt tillfälligt arbete i stallarna avses två man. Ensilage- och spannmålsskörden m. m. kan då verkställas »flytande». Om semestrarna uttages under sommarhalvåret förutsättes, att vikarier i viss omfattning behöver anställas. Under vinterhalvåret torde jordbruket kunna åtaga sig visst huggningsarbete samt körning för domänverket.

Utöver nämnda tre befattningshavare, som normalt skulle erfordras för jordbrukets skötsel, räknar styrelsen med att ytterligare en man erfordras för elevernas handledande i jordbruket. Samtliga i jordbruket verksamma befattningshavare skall givetvis handleda eleverna, men den tidsförlust som härigenom uppstår kompenseras av denna fjärde befattningshavare. Förslaget innebär således inte någon förändring av den personalstyrka, som nu sysselsättes i jordbruket. Med nya och ändamålsenliga byggnader beräknas emellertid omsättningen bli omkring tre gånger så stor som den var före branden. Genom den föreslagna personalorganisationen kan avbytare erhållas under stallpersonalens fridagar. Konventionella stallar skulle antingen öka personalbehovet eller minska omsättningen. Därjämte skulle vissa svårigheter kunna uppstå under stallpersonalens fridagar.

Styrelsen beräknar sålunda personalorganisationen vid jordbruksdriften till fyra befattningshavare, nämligen en jordbruksföreståndare, en ladugårdsförman samt två jordbruksarbetare.

Elevernas deltagande i jordbruksarbetet och då huvudsakligen i djurskötseln motiveras endast av terapi- och utbildningsskäl. Jordbruket skall inte vara beroende av deras medverkan.

Tills en utbyggnad av skolans verkstäder ägt rum förutsättes, att åtta elever sysselsättes i jordbruket, därefter fem elever.

Föredraganden

Först vill jag erinra om att Salbohedshemmets jordbruksdrift nyligen varit föremål för särskild utredning. Resultatet av denna utredning redovisades i prop. 1961: 72 med förslag till organisation för undervisning och vård av barn med komplicerad utvecklingshämning m. m. Av utredningen framgick bl. a., att deltagande i jordbruksarbetet vid Salbohed visat sig ha ett välgörande och lugnande inflytande på eleverna. Det ansågs därför ur såväl läkepedagogisk som terapeutisk synpunkt angeläget, att jordbruket även i fortsättningen stod till hemmets förfogande och drevs i dess regi. Jordbruksdriften borde enligt utredningen liksom hittills inriktas på produktion av bröd- och foderspannmål. En utökning av svin-skötseln vid hemmet ansågs vidare vara lämplig. I anslutning härtill föreslogs bl. a. upprustning och utvidgning av svinhuset samt uppförande av en spannmålstork med siloanläggning jämte lagringsfickor för spannmål samt en garage- och verkstadsbyggnad. Föredragande departementschefen framhöll i denna del, att det borde ankomma på hemmets styrelse och skolöverstyrelsen att laga

ställning till de i utredningen framlagda förslagen och avgiva i anledning därav erforderliga framställningar.

Sedan hemmets ladugård och traktorgarage m. m. förstörts genom en den 25 september 1961 inträffad brand har domänstyrelsen enligt Kungl. Maj:ts uppdrag inkommit med förslag till uppförande av nya byggnader för lösdriiftsladugård, svinstall, spannmålslagerhus med tork samt maskinhall och traktorgarage.

Vid remissbehandlingen har delade meningar framförts om domänstyrelsens förslag till lösdriiftsladugård och svinstall. I fråga om lösdriiftsladugården för nötkreatur har lantbruksstyrelsen och statens forskningsanstalt för lantmannabyggnader bl. a. framhållit, att kostnaderna för uppförande av en traditionellt utformad ladugård för uppbundna djur skulle bli lägre än för den föreslagna lösdriiftsladugården. Därjämte har forskningsanstalten framfört vissa tekniska invändningar mot förslaget i denna del. Å andra sidan har Landsbygdens byggnadsförening LBF u. p. a., som utfört projekteringen av de föreslagna nya jordbruksbyggnaderna, framfört motsatt uppfattning beträffande kostnaderna för dessa alternativa lösningar. Mot förslaget till svinstall och då främst det föreslagna öppna gödsvinstallet har lantbruksstyrelsen och forskningsanstalten för lantmannabyggnader riktat stark kritik. Med hänsyn till de skiljaktiga meningar, som sålunda föreligger i dessa frågor, har jag ansett det angeläget att införskaffa ytterligare uppgifter från andra försöksinstitutioner m. m. inom jordbrukets område. Därvid har framkommit, att lösdriiftsladugårdar i regel kan uppföras till lägre kostnad per nötkreatursenhet än bås-ladugårdar. Vidare medför bås-ladugården, som är mera komplicerad med exempelvis värmeisolerade väggar och innertak, bl. a. högre reparations- och underhållskostnader än en lösdriiftsladugård. Med hänsyn härtill samt då en lösdriiftsladugård vid ett hem av Salboheds typ snarast synes vara att föredraga framför en ladugård för uppbundna djur, anser jag mig böra tillstyrka domänstyrelsens förslag till lösdriiftsladugård. Däremot kan jag inte tillstyrka, att ett svinstall av föreslagen typ uppföres vid Salbohedshemmet. Öppna gödsvinsstall torde ännu vara alltför ofullständigt utprovade. Jag förordar därför, att förslaget till svinstall omarbetas i sistnämnda hänseende.

Domänstyrelsens förslag till uppförande av övriga jordbruksbyggnader m. m. vid Salbohedshemmet vill jag i likhet med remissmyndigheterna tillstyrka.

I enlighet härmed och då jag anser mig kunna godtaga de framlagda kostnadsberäkningarna, föreslår jag, att för budgetåret 1963/64 måtte anvisas ett belopp av (475 000 + 75 000 — 110 000) 440 000 kr. för uppförande av vissa jordbruksbyggnader vid statens skol- och yrkeshem på Salbohed.

V. Lån till Svenska diakonissällskapet för vissa byggnadsarbeten

Inledning

Svenska diakonissällskapet, som är huvudman för Diakonissanstalten i Stockholm, driver på sin egendom Erstagården (Nacka 1: 161) i Nacka stad ett till diakonissanstalten knutet arbetshem för kvinnliga epileptiker. I den plan för utbyggnad av epileptikervården, som medicinalstyrelsens delegation för epileptikerfrågor framlade år 1955 (SOU 1955: 52), upptogs Erstagården såsom epileptikerhem (arbetshem) för kvinnor samt föreslogs, att hemmet skulle utbyggas från nuvarande 29 till 60 vårdplatser. Detta förslag redovisades i prop. 1957: 84 angående vissa anslag till epileptikervården för budgetåret 1957/58 m. m.

I skrivelse den 15 juli 1960 hemställde Svenska diakonissällskapet med överlämnande av ritningar med beskrivning och kostnadsberäkningar, att frågan om Erstagårdens utbyggnad som arbetshem för 60 kvinnliga epileptiker måtte snarast återupptagas till behandling. Sällskapet framhöll, att behov av utbyggnad av vårdresurserna i fråga om epileptikervården förelåg inom stockholmsområdet, samt föreslog, att en nybyggnad med 40 vårdplatser skulle uppföras vid Erstagården i samband med viss ombyggnad av den nuvarande huvudbyggnaden. Genom en minskning av platsantalet i huvudbyggnaden till 20 vårdplatser skulle den rådande trångboddheten kunna minskas. De sammanlagda byggnadskostnaderna beräknades till 1 800 000 kronor.

Över diakonissällskapets framställning avgavs efter remiss yttranden av medicinalstyrelsen, statskontoret, centrala sjukvårdsberedningen, byggnadsstyrelsen och 1957 års epileptikerutredning. Därvid framhöll medicinalstyrelsen och epileptikerutredningen angelägenheten av att den föreslagna utbyggnaden av Erstagården kom till stånd med hänsyn till den föreliggande bristen på vårdplatser för kvinnliga epileptiker inom stockholmsområdet. Även statskontoret ansåg goda skäl föreligga för ett tillmötesgående av framställningen. Centrala sjukvårdsberedningen tillstyrkte framlagda ritningsförslag med vissa smärre erinringar. Byggnadsstyrelsen ansåg för sin del, att programmet för de till verksamheten hörande bilokalerna borde bli föremål för översyn.

Genom beslut den 30 juni 1961 beviljade Kungl. Maj:t sällskapet lån med ett belopp av högst 200 000 kr. från det under fonden för förslag till statsverket anvisade investeringsanslaget till vissa projekteringskostnader för att — med iakttagande av vissa i en till beslutet fogad promeroria angivna riktlinjer samt med beaktande av vad centrala sjukvårdsberedningen och byggnadsstyrelsen anfört i remissyttrandena — utföra projekte-

ring fram t. o. m. färdigställande av huvudhandlingar, inklusive verkställande av kostnadsberäkning, beträffande ifrågavarande om- och nybyggnad vid Erstagården i Nacka.

Förslag

Sedan huvudhandlingar för om- och nybyggnad vid Erstagården färdigställt har *Svenska diakonissällskapet* i skrivelse den 16 augusti 1962 hemställt dels att projekteringen måtte få fullföljas fram t. o. m. fullständiga bygghandlingar, dels att sällskapet måtte beviljas ett räntefritt 30-årigt amorteringslån om 2 200 000 kr. samt det belopp därutöver, som motsvarar under byggnadstiden inträdda prishöjningar. Som grund för beräkningen av medelsbehovet anför sällskapet följande.

Kostnadsberäkningen, som avser prisläget den 1 juli 1962, slutar på en summa av 1 975 000 kr. Däri ingår, fränsett ett belopp av 42 000 kr. för rivningsarbeten och byggnadsarbeten i samband med inkoppling av värme i befintlig byggnad samt allmän höjning av beloppet, ej de ändringsarbeten som torde bli nödvändiga beträffande sistnämnda byggnad. Det synes svårt att f. n. avgöra vad som bör utföras och kostnaden härför. Ett belopp av 70 000 kr. torde emellertid kunna beräknas åtgå.

Vidare bör bland kostnaderna för det nya hemmet beräknas ett belopp för räntor och försäkringar under byggnadstiden. Detta belopp synes böra upptagas till 100 000 kr.

Erfarenheten utvisar, att vid ett företag som det ifrågavarande helt oförutsedda utgifter uppstår. Då denna synpunkt i viss mån redan tillgodosetts i kostnadsberäkningen, synes ytterligare blott en, tillika såsom utjämningsbelopp tjänande, summa av 55 000 kr. böra upptagas.

Yttrande

Byggnadsstyrelsen, som verkställt en detaljkostnadsberäkning av förslaget till ny vårdbyggnad vid Erstagården, finner totalkostnaden för dessa arbeten kunna beräknas till 1 925 000 kr., inklusive vissa utrustningskostnader om tillhoppa 68 000 kr., vilka enligt styrelsens mening dock icke bör belasta byggnadsanslaget.

Föredraganden

Det av Svenska diakonissällskapet drivna arbetshemmet Erstagården i Nacka för kvinnliga epileptiker omfattar 29 vårdplatser. Med hänsyn bl. a. till den föreliggande bristen inom stockholmsområdet på vårdplatser för kvinnliga epileptiker anser jag angeläget, att den av diakonissällskapet föreslagna om- och nybyggnaden vid Erstagården snarast utföres. Erstagården kommer därefter att omfatta 60 vårdplatser, varav 20 platser i den nuvarande huvudbyggnaden och 40 platser i den föreslagna nya vård- och behand-

lingsbyggnaden. Förslaget innebär vidare, att Erstagården kommer att förse med bättre utrymmen för arbetssalar och bilokaler av skilda slag. Jag anser mig därför kunna tillstyrka, att ifrågavarande byggnadsobjekt utföres i huvudsaklig överensstämmelse med nu föreliggande huvudhandlingar, som upprättats med beaktande av vid remissbehandlingen framförda synpunkter.

Vid bedömningen av medelsbehovet för den föreslagna om- och nybyggnaden anser jag mig böra utgå från byggnadsstyrelsens detaljkostnadsberäkning. Byggnadsstyrelsen har sålunda beräknat totalkostnaden för uppförandet av den föreslagna nya vårdbyggnaden och i anslutning därtill erforderliga arbeten till 1 925 000 kr. Detta belopp bör dock nedräknas med 68 000 kr., motsvarande vissa utrustningskostnader, som enligt byggnadsstyrelsens normer icke bör belasta byggnadsanslag. Å andra sidan bör i enlighet med diakonissällskapets framställning beräknas ett belopp av 70 000 kr. för vissa ombyggnadsarbeten inom den nuvarande huvudbyggnaden. Det sammanlagda medelsbehovet skulle sålunda uppgå till (1 925 000 — 68 000 + 70 000) i runt tal 1 930 000 kr. Jag föreslår, att Svenska diakonissällskapet beviljas ett räntefritt 30-årigt amorteringslån om 1 930 000 kr. för ifrågavarande ändamål. Såsom villkor för lånet torde böra gälla bl. a. att sällskapet ställer säkerhet, som av Kungl. Maj:t godkännes, samt att lånet skall till den del det icke amorterats återbetalas, om verksamheten nedlägges eller icke upprätthålles på tillfredsställande sätt. De lånemedel, som sällskapet enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1961 uppburit för bestridande av de med projekteringsarbetet förenade kostnaderna skall återbetalas till statsverket.

VI. Lån till föreningen Röingegården u. p. a. för vissa ombyggnadsarbeten

Förslag

I skrivelse den 28 november 1961 har *styrelsen för föreningen Röingegården u. p. a.* hemställt om bidrag av statsmedel med ett belopp av 70 140 kr. för utförande av vissa ombyggnadsarbeten vid epileptikerhemmet Röingegården. Styrelsen anför härom bl. a. följande.

Det begärda lånet är avsett att täcka kostnaderna för ombyggnad och upprustning av annexbyggnadens övre våning, anordnande av ett snyggnings- och vilorum för utom anstalten boende kvinnlig personal samt upprustning av en f. n. provisorisk lokal för arbetsterapi, belägen på vinden ovanför samlingssalen och kontoret.

I annexbyggnaden är 26 patienter förlagda, varav 16 på den övre våningen. På denna våning finns även en lägenhet om två rum och kök.

Patientrummen i den undre våningen är i gott skick, men i den övre våningen är inredningen i samma skick, som när föreningen för tretton år

sedan övertog Röingegården. Värmeelementen är placerade vid innerväggarna och tvättställen i korridoren. Badrum för patienterna saknas och toalettterna är trånga, dåligt ventilerade och utrustade med trägolv, provisoriskt belagda med gummimatta. I tre av patientrummen måste beläggningen minskas med vardera en plats för att rimliga krav på trevnad och ändamålsenlighet skall kunna uppfyllas. Dessa tre platser skulle kunna erhållas genom ombyggnad av nyssnämnda lägenhet. Här skulle även tillfredsställande tvätt- och toalettutrymmen för den övre avdelningens patienter kunna beredas.

Större delen av Röingegårdens kvinnliga personal bor nu i Hässleholm eller på den omgivande landsbygden och färdas till och från arbetet på cykel, moped eller, i undantagsfall, med egen bil. Samtliga har behov av att vid arbetets början och slut byta kläder, tvätta sig och, i synnerhet vad det gäller köks- och tvättpersonal, duscha eller bada. Dessutom behövs ett rum, där den kvinnliga personalen kan vila under sina raster och lediga timmar. Ovanför tvättavdelningen finns ett utrymme, som lämpar sig att inreda till vilo- och snyggningsrum för den kvinnliga personalen.

Sedan flera år har vid Röingegården funnits mycket goda lokaler för vävning och arbetsterapi. Genom att allt fler patienter kunnat sysselsättas i dessa lokaler, har utrymmet för var och en blivit tämligen begränsat. Antalet patienter med anpassningssvårigheter och övriga lynnesegenheter har ökat och möjligheterna att sysselsätta dem i lämpligt grävnings- och planeringsarbete har minskat. Härigenom har dessa patienter tidvis varit mycket svårskötta och såväl under arbetet som under fritid ständigt kommit i konflikt med sina kamrater. Styrelsen avser att på vindsutrymmet ovanför samlings-salen och kontoret inreda verkstäder för snickeri, skomakeri, bokbinderi och renovering av möbler.

Yttranden

Byggnadsstyrelsen har i princip intet att erinra mot förslaget. Garderober vid foten av den vända trappan i verkstadsbyggnadens bottenplan bör dock uteslutas för att passagen till och från trappan skall underlättas. De beräknade byggnadskostnaderna finner styrelsen väl låga och uppskattar de föreslagna ändringsarbetena till 125 000 kr.

Centrala sjukvårdsberedningen finner de föreslagna åtgärderna väl motiverade, speciellt de som syftar till en förbättring av patientförläggningen i annexbyggnaden.

Beredningen anför vidare bl. a. följande.

Beredningen har underhand infordrat uppgift om hur man avser att fördela patienterna på de olika rummen i annexbyggnadens övervåning efter ombyggnaden. Därvid har det visat sig, att man har för avsikt att utnyttja sju av rummen som tvåpatientrum och två som enpatientrum. Enligt beredningens mening bör det intill trappan belägna hörnrummet, vilket avses för två patienter, med hänsyn till form och storlek ej beläggas med mer än en patient. Hörnrummet på motsatta gaveln, f. d. vardagsrummet, kan däremot beläggas med tre patienter i stället för två under förutsättning att garderobsdörren flyttas så, att en säng rymmes mellan dörren och ytterväggen. Om dessa synpunkter beaktas kan övervåningen godtagas för det beräknade antalet patienter (16).

Mot ändringsförslagen beträffande de övriga byggnaderna har beredningen intet att erinra. De uppgivna byggnadskostnaderna förefaller beredningen rimliga.

Beredningen förutsätter, att av länsbrandinspektören i ärendet anförda synpunkter kommer att beaktas.

Medicinalstyrelsen tillstyrker de framlagda ombyggnadsförslagen och understryker särskilt behovet av upprustning i fråga om annexbyggnadens övre våning.

Föredraganden

Det av föreningen Röingegården u. p. a. drivna epileptikerhemmet Röingegården omfattar 65 vårdplatser för manliga vuxna patienter. Lån av statsmedel har vid flera tidigare tillfällen — senast vid 1957 års riksdag — beviljats för byggnadsarbeten vid Röingegården. De av styrelsen för föreningen nu föreslagna ombyggnadsarbetena innebär främst en modernisering av vissa patientrum samt anordnande av terapiverkstäder och andra bilokaler. Mot styrelsens ombyggnadsförslag har jag i huvudsak intet att erinra. Jag förutsätter dock, att av byggnadsstyrelsen och centrala sjukvårdsberedningen framförda synpunkter beaktas.

Föreningens styrelse har beräknat medelsbehovet för utförande av ifrågasvarande arbeten till 70 140 kr. Byggnadsstyrelsen har ansett detta belopp väl lågt och för sin del uppskattat byggnadskostnaderna till 125 000 kr. Enligt vad jag inhämtat från föreningsstyrelsen torde medelsbehovet nu kunna beräknas till 75 000 kr. med hänsyn till inträffade kostnadsökningar. Därvid har föreningen bl. a. räknat med att liksom hittills i viss mån använda patientarbetskraft. Med hänsyn härtill och då jag finner angeläget att den föreslagna upprustningen av Röingegården snarast kommer till stånd, tillstyrker jag, att föreningen erhåller understöd av statsmedel i form av ett räntefritt stående lån om 75 000 kr. för ändamålet. Såsom villkor för lånet torde böra gälla, att föreningen i egenskap av ägare till hemmet ställer säkerhet, som av Kungl. Maj:t godkännes, samt att lånet återbetalas, om verksamheten nedlägges eller icke upprätthålles på ett tillfredsställande sätt.

VII. Hemställan

Under åberopande av vad jag i det föregående anført får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

I. godkänna de i det föregående angivna riktlinjerna för byggnadsarbeten vid statens mentalsjukhus m. m.;

II. bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna avtal med

a) Tosterö kommun om villkoren för avledande av avloppsvatten från kommunen genom Sundby sjukhusområde till Strängnäs stads avloppssystem,

b) Strängnäs stad angående villkoren för avledande av spillvatten från Sundby sjukhusområde till ett av staden planerat avloppsreningsverk,

c) Sätters stad angående anslutning av avloppssystemet inom Sätters sjukhusområde till ett av staden planerat avloppsreningsverk;

III. medgiva, att i det föregående angivna områden vid Furunäsets sjukhus må på de villkor, som angivits i förut redovisade köpekontrakt, försäljas för en sammanlagd köpeskilling av 225 000 kr.;

IV. till *Vissa byggnadsarbeten vid statens mentalsjukhus m. m.* under statens allmänna fastighetsfond, socialdepartementet, för budgetåret 1963/64 anvisa ett investeringsanslag av 60 000 000 kr.;

V. till *Utrustning av nya mentalsjukhus m. m.* för budgetåret 1963/64 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 6 463 000 kr.;

VI. till *Uppförande av vissa jordbruksbyggnader vid statens skol- och yrkeshem på Salbohed* under statens allmänna fastighetsfond, socialdepartementet, för budgetåret 1963/64 anvisa ett investeringsanslag av 440 000 kr.;

VII. till *Lån till Svenska diakonissällskapet* under fonden för låneunderstöd, socialdepartementet, för budgetåret 1963/64 anvisa ett investeringsanslag av 1 930 000 kr.;

VIII. till *Lån till föreningen Röingegården u. p. a.* under fonden för låneunderstöd, socialdepartementet, för budgetåret 1963/64 anvisa ett investeringsanslag av 75 000 kr.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Ingemar Lindberg

Investeringsplan för vissa byggnadsarbeten vid statens mentalsjukhus m. m. budgetåren 1962/63 och 1963/64.¹

(1 000 kr.)

Sjukhus/Byggnadsföretag	Beräknad kostnad		Medelsförbrukning		
			faktisk t. o. m. 30.6.62	beräknad för	
	1.7.1961	1.7.1962		1962/63	1963/64
1	2	3	4	5	6
<i>I. Företag påbörjade före 1. 7. 1962</i>					
Slutredovisade:					
A. Byggnadsstyrelsen	—	—	11 512	—	—
B. Medicinalstyrelsen	—	—	349	—	—
<i>Psykiatriska sjukhuset</i>					
Renovering av vårdavdelningar (medstn.)	1 397	1 412	1 136	76	200
Renovering och utvidgning av lokaler för medicinskt centrum m. m. (medstn.)	703	721	154	567	—
<i>Ulleråkers sjukhus</i>					
Anslutning av vissa byggnader till pann- centralen	135	135	130	5	—
Upprustning av tvättanläggningen	130	130	125	5	—
Uppförande av byggnader för central- kök och rörelseterapi	4 600	4 735	218	1 800	2 000
Renovering av panncentralen	75	75	74	1	—
Vissa yttre arbeten	400	410	327	83	—
Upprustning av vårdpaviljongerna M11 och K14, byggnadsstyrelsen . . .	250	260	12	248	—
d:o , medicinalstyrelsen	780	800	—	400	400
Elektriska arbeten	420	420	417	3	—
<i>Sundby sjukhus</i>					
Om- och tillbyggnad av centralköket . .	1 650	1 650	1 480	170	—
Utbyggnad av vattenreningsverket . . .	275	275	260	15	—
Rationaliseringsarbeten m. m. inom panncentralen	425	425	283	100	42
Elektriska arbeten	35	35	—	35	—
<i>S:t:ta Annas sjukhus</i>					
Ombyggnad av administration m. m. . .	170	170	10	160	—
Elektriska arbeten (medstn.)	86	86	15	45	—
<i>Sjukhuset i Katrineholm</i>					
Sjukhusets uppförande	17 000	19 700	6 809	4 500	4 500
<i>Västra Ny sjukhus</i>					
Uppförande av ny verkstadsbyggnad . .	575	575	525	5	—
Uppförande av personalbostäder	290	290	262	28	—

¹ Upprättad av mentalsjukvårdsberedningens byggnads- och utrustningsdelegation.

1	2	3	4	5	6
<i>Birgittas sjukhus</i>					
Installation av oljeeldning i panncentralen	230	230	215	15	—
Uppförande av vårdpaviljongerna M5, K5 och K6	4 900	4 850	4 593	257	—
Rationaliseringsarbeten m. m. inom sjukhusets panncentral	385	385	328	57	—
Uppförande av byggnader för dels arbetsterapi, dels samlingssal med lokaler för servering och försäljning m. m. och dels rörelseterapi	2 835	2 775	2 633	142	—
Vissa istandsättningsåtgärder inom gamla mansavdelningen (medstn.)	617	625	393	232	—
<i>Ryhovs sjukhus</i>					
Rationaliseringsarbeten m.m. inom sjukhusets panncentral	705	705	230	475	—
Upprustning av vårdpaviljongerna M4 och K3	3 185	3 185	2 158	900	127
Viss ombyggnad av administrationsbyggnaden	75	75	3	72	—
Elektriska arbeten (244 + 30)	274	274	202	72	—
<i>S:t Sigfrids sjukhus</i>					
Uppförande av panncentral jämte kolgård och verkstäder	1 800	1 800	1 744	56	—
Installation av ny transformator i samband med ombyggnad av »Kampagården»	25	25	25	—	—
Uppförande av bostäder för överläkare och intendent	325	325	315	10	—
Anslutning av sjukhusets avlopp till Växjö stads ledningsnät	45	45	39	6	—
Installation av oljeeldning i gamla panncentralen	87	87	59	28	—
Elektriska arbeten	217	205	205	—	—
<i>S:t Gertruds sjukhus</i>					
Uppförande av panncentral	390	390	339	51	—
Uppförande av vårdpaviljongerna M63 och K1	2 300	2 300	2 232	68	—
Råvattenförsörjning	842	842	804	38	—
Anslutning av vissa vårdpaviljonger till sjukhusets centrala värme- och varmvattensystem	790	790	664	126	—
Ombyggnad av vårdpaviljong K3	460	460	387	73	—
Uppförande av vårdpaviljong MK1	5 075	5 100	440	2 500	2 160
Anordnande av provisoriska undercentraler	205	205	103	102	—
Upprustning av vårdpaviljong K33	885	885	234	651	—
Renovering av sju vårdavdelningar (medstn.)	1 529	1 545	1 015	530	—
Elektriska arbeten	249	249	234	15	—
<i>S:t Olofs sjukhus</i>					
Uppförande av byggnad för arbetsterapi	950	930	839	91	—
Uppförande av vårdpaviljong	1 500	1 500	1 488	12	—
Ombyggnad av lokaler för centralkök och tvätt	400	400	308	92	—
Utökning av panncentral	310	310	284	26	—
Permanentning av vägar m. m.	110	110	81	29	—
Elektriska arbeten	80	80	1	79	—

1	2	3	4	5	6
<i>Gullberna sjukhus</i>					
Sjukhusets uppförande	32 300	32 300	32 296	4	—
<i>S:t Lars' sjukhus</i>					
Modernisering av personalbostäder	985	985	912	73	—
Ombyggnad av vårdpaviljong 45	1 700	1 700	1 573	127	—
Ombyggnad av vårdpaviljong 42	1 475	1 475	1 465	10	—
Uppförande av byggnad för arbetsterapi	1 625	1 600	1 475	125	—
Ombyggnad av paviljong M47	1 900	1 850	1 745	105	—
Renovering av vårdpaviljong K44	2 165	2 200	738	1 300	162
Renovering av vårdpaviljong M9	1 135	1 155	75	900	180
Rationaliseringsarbeten inom panncentralen	515	515	27	400	88
Elektriska arbeten	149	149	145	4	—
<i>S:ta Maria sjukhus</i>					
Ombyggnad av administrationsbyggnaden	1 285	1 285	1 161	124	—
Uppförande av nybyggnad för arbetsterapi	1 500	1 425	1 291	134	—
Uppförande av byggnad för försäljningskiosk och serveringslokal	105	105	100	5	—
Utbyte av pannor i sjukhusets panncentral	1 005	1 005	945	60	—
Elektriska arbeten (643 + 75)	718	718	651	67	—
<i>Vipeholms sjukhus</i>					
Uppförande av vårdenhet för höggradigt psykiskt efterblivna barn	2 200	2 300	693	1 300	307
<i>S:t Jörgens sjukhus</i>					
Uppförande av vårdpaviljong nr 1	2 900	2 900	2 840	60	—
Uppförande av vårdpaviljongerna M4 och K4	3 570	3 570	3 304	266	—
Uppförande av bostadshus för överläkare och intendent	360	360	351	9	—
Utbyggnad av centralköket m. m.	780	780	714	66	—
Uppförande av vattentorn m. m.	810	600	485	115	—
Uppförande av nya byggnader för administration och medicinskt centrum	2 560	2 460	2 228	232	—
Uppförande av samlingssal m. m.	800	800	624	176	—
Elektriska arbeten	140	140	116	24	—
Uppförande av vårdpaviljong MK3 m.m.	3 600	3 600	2 347	1 253	—
Anläggande av ny infartsväg m. m.	200	200	134	66	—
Uppförande av vårdpaviljong MK4	4 020	4 020	121	2 400	1 100
<i>Restads sjukhus</i>					
Uppförande av bostadshus för gift personal	760	760	747	13	—
Uppförande av bostadshus för ogift personal	330	330	323	7	—
Omläggning av yttre vatten- och avloppsledningar samt anordnande av reningsverk	2 100	2 100	2 066	34	—
Uppförande av vårdpaviljongerna M4 och K9	2 640	2 640	2 599	41	—
Ombyggnad av vårdpaviljong M10	1 650	1 655	1 607	48	—
Förbättring av sjukhusets värmeförsörjning	475	475	370	105	—
Uppförande av vårdpaviljongerna M15 och K16	5 790	5 790	5 451	339	—

1	2	3	4	5	6
<i>Restads sjukhus</i>					
Rationaliseringsarbeten inom panncentralen.....	275	280	222	58	—
Renovering av vårdpaviljong M5.....	1 750	1 800	683	1 117	—
Elektriska arbeten.....	85	85	47	38	—
<i>Källshagens sjukhus</i>					
Installation av oljeeldning m. m.....	20	20	10	10	—
Rationaliseringsarbeten inom panncentralen m. m.....	275	290	266	24	—
Renovering av vissa vårdavdelningar, etapp I (medstn.).....	582	590	544	46	—
Renovering av vissa vårdavdelningar, etapp II (medstn.).....	748	770	—	400	370
Ombyggnad av sjukhusets gymnastiksalsbyggnad (medstn.).....	303	304	294	10	—
<i>Falbygdens sjukhus</i>					
Sjukhusets uppförande.....	28 000	27 000	24 838	1 300	862
Anläggning för smittrening av avloppsvatten.....	105	135	13	122	—
<i>Mariebergs sjukhus</i>					
Om- och tillbyggnad av administrationsbyggnaden.....	1 000	1 000	968	32	—
Uppförande av vårdpaviljong K73 (58)	1 825	1 825	1 819	6	—
Vissa yttre arbeten.....	315	315	299	16	—
Uppförande av byggnad för samlingssal m. m.....	1 215	1 225	1 161	64	—
Elektriska arbeten.....	128	90	90	—	—
<i>Mellringe sjukhus</i>					
Sjukhusets uppförande.....	35 000	35 000	20 547	7 000	7 000
<i>Västra Marks sjukhus</i>					
Elektriska arbeten (medstn.).....	130	130	115	15	—
<i>Sjukhuset i Sala</i>					
Sjukhusets uppförande.....	27 000	27 000	7 263	8 000	8 000
Anläggning för smittrening av avloppsvatten.....	105	105	6	99	—
<i>Säters sjukhus</i>					
Utökning av panncentralen m. m.....	425	420	366	54	—
Uppförande av samlingssal.....	650	650	616	34	—
Reparation av värmeledningskulvertar m. m.....	245	255	1	—	—
Uppförande av byggnad för servering och försäljning.....	140	140	34	106	—
Uppförande av vårdpaviljongerna MK2 och MK3.....	4 500	4 500	417	2 300	1 783
Vissa yttre arbeten.....	900	900	31	300	569
Renovering av vårdpaviljongerna M30 och K31.....	2 080	2 080	1 706	374	—
Utbyggnad och förbättring av värmeledningssystemet m. m.....	795	795	355	240	200
Upprustning av panncentralen.....	730	730	323	407	—
Elektriska arbeten.....	30	30	20	10	—
<i>Sekundärvård, i Pärby</i>					
Elektriska arbeten (medstn.).....	21	22	3	19	—

1	2	3	4	5	6
<i>Hälsinge sjukhus</i>					
Sjukhusets uppförande	34 000	34 000	14 350	8 000	8 000
<i>Sidsjöns sjukhus</i>					
Upprustning av sjukhusets värme- och varmvattensystem	650	650	540	70	40
Anordnande av kolgård	235	235	230	5	—
Elektriska arbeten	137	137	129	8	—
Elektriska arbeten (hissar)	155	250	1	100	149
<i>Gådeå sjukhus</i>					
Upprustning av vårdavdelningarna K3 och K4 jämte vissa utvändiga för- bättringsarbeten (medstn.)	917	928	890	38	—
<i>Frösö sjukhus</i>					
Upprustning av panncentralen	150	150	121	29	—
Uppförande av ny panncentral	1 850	1 900	58	1 000	700
Elektriska arbeten	59	59	59	—	—
<i>Umedalens sjukhus</i>					
Anordnande av kloreringsanläggning ..	185	185	178	7	—
Omläggning av vissa värmeledningar ..	30	30	25	5	—
Utökning av verkstadsbyggnaden och uppförande av garage	145	145	142	3	—
Vissa rationaliseringsarbeten inom sjuk- husets panncentral m. m.	860	870	559	11	—
Elektriska arbeten	180	172	172	—	—
<i>Furunäsets sjukhus</i>					
Uppförande av vårdpaviljong MK1 ...	2 165	2 165	2 079	86	—
Upprustning av panncentralen	285	285	202	83	—
Anordnande av dagvattenavlopp från vissa byggnader	40	40	36	4	—
Vissa yttre arbeten	350	350	330	20	—
Elektriska arbeten	251	251	251	—	—
Summa I	297 444	299 226	201 821	56 758	38 939
<i>II. Företag avsedda att påbörjas 1962/63</i>					
<i>Ulleråkers sjukhus</i>					
Rationaliseringsåtgärder inom pann- centralen	730	960	139	200	721
Elektriska arbeten	135	140	—	100	40
<i>Sundby sjukhus</i>					
Elektriska arbeten	85	85	—	85	—
<i>Sjukhuset i Katrineholm</i>					
Anläggning för smittrening av avlopps- vatten	115	140	6	134	—
<i>Birgittas sjukhus</i>					
Elektriska arbeten	150	155	—	100	55
<i>Ryhovs sjukhus</i>					
Uppförande av vårdpaviljong MK3	5 920	6 100	105	1 800	4 195
Renovering av vårdpaviljong M3	3 200	3 295	—	500	2 000
Modernisering av centralköket	80	85	—	85	—

1 Projekteringskostnad.

1	2	3	4	5	6
<i>S:t Gertruds sjukhus</i>					
Renovering av vårdpaviljong M32....	1 095	1 280	7	500	600
Uppförande av byggnad för fritidscentrum.....	250	260	—	100	160
<i>S:t Lars' sjukhus</i>					
Uppförande av vårdpaviljongerna MK81 och MK82	3 500	3 605	—	1 200	1 800
Vissa gemensamma yttre arbeten.....	2 300	2 370	—	900	1 000
Elektriska arbeten.....	25	25	—	25	—
<i>Vipeholms sjukhus</i>					
Uppförande av byggnad för arbets- och sysselsättningsterapi.....	1 400	1 440	—	300	1 100
Rationaliseringsåtgärder inom panncentralen m. m.....	810	835	—	100	500
Permanentning av vägar.....	250	260	—	160	100
Elektriska arbeten.....	125	180	—	50	130
<i>S:t Maria sjukhus</i>					
Permanentning av vägar	310	320	—	200	120
<i>S:t Jörgens sjukhus</i>					
Uppförande av byggnad för arbets- och rörelseterapi.....	4 620	4 760	52	500	2 500
Rationaliseringsåtgärder inom panncentralen m. m.....	360	370	—	270	100
Komplettering av vattenledningssystemet.....	270	280	—	100	180
Iordningställande av viss del av sjukhusparken m. m.....	100	105	—	55	50
Uppförande av bostäder för elever och vikarier.....	1 300	1 340	—	340	1 000
Elektriska arbeten.....	105	110	—	110	—
<i>Källshagens sjukhus</i>					
Elektriska arbeten.....	210	215	—	175	40
<i>Mariebergs sjukhus</i>					
Upprustning av vårdpaviljong M1....	3 600	3 710	—	500	1 800
<i>Mellringe sjukhus</i>					
Anläggning för smittrening av avloppsvatten.....	115	140	11	129	—
<i>Säters sjukhus</i>					
Upprustning av kök och tvättbytesförråd.....	370	380	—	50	330
<i>Sekundäravd. i Pärby</i>					
Anslutning till kommunens vattenledningssystem (medstn.).....	150	155	—	155	—
<i>Hälsinge sjukhus</i>					
Anläggning för smittrening av avloppsvatten.....	120	140	13	127	—
<i>Sidsjöns sjukhus</i>					
Rationaliseringsåtgärder inom panncentralen.....	410	420	—	100	320

1	2	3	4	5	6
<i>Sidsjöns sjukhus</i>					
Förbättringsåtgärder beträffande varm- vattenförsörjningen.....	225	230	—	100	130
Uppförande av serveringslokal samt byggnad för omklädningsrum vid idrottsplatsen (medstn.)	320	330	—	100	230
Summa II	32 755	34 220	233	9 350	19 201
<i>III. Företag avsedda att påbörjas 1963/64</i>					
<i>Ulleråkers sjukhus</i>					
Uppförande av nytt medicinskt centrum jämfte forskningsavdelning, etapp I, samt vissa vårdavdelningar MK75. . .	14 000	14 420	—	1500	2 000
Vårdenhet för mentalt sjuka barn och ungdomar	4 600	4 740	—	1200	1 000
Vissa gemensamma yttre arbeten.....	2 300	2 370	—	1100	1 000
Vattenförsörjning.....	—	275	15	—	260
<i>Sundby sjukhus</i>					
Renovering av vårdpaviljong K14.....	—	1 000	—	—	250
Uppförande av byggnad för arbets- och sysselsättningsterapi.....	2 200	2 265	—	1100	1 000
Anslutning till Strängnäs stads avlopps- ledningssystem m. m.....	—	2 550	—	—	2 000
<i>Birgittas sjukhus</i>					
Byggnad för omklädningsrum vid idrottsplatsen	—	150	—	—	150
<i>Västra Ny sjukhus</i>					
Åtgärder för rening av färskvatten	170	200	—	—	200
<i>Ryhovs sjukhus</i>					
Elektriska arbeten	—	400	—	—	400
<i>S:ta Gertruds sjukhus</i>					
Vattenförsörjning.....	—	285	13	—	272
<i>S:t Lars' sjukhus</i>					
Uppförande av nytt medicinskt centrum jämfte forskningsavdelning samt vissa vårdavdelningar, MK1.....	12 400	12 770	—	1500	6 000
Vårdenhet för mentalt sjuka barn och ungdomar	—	15 500	—	—	1 500
Om- och tillbyggnad av centralköket m. m.....	—	2 900	—	—	800
Vattenförsörjning.....	—	75	13	—	62
<i>S:ta Maria sjukhus</i>					
Kompletteringsåtgärder inom panncen- tralen.....	—	620	—	—	620
<i>S:t Jörgens sjukhus</i>					
Iordningställande av viss del av sjuk- husområdet	—	450	—	—	350
Förvärv av viss ecklesiastisk mark	—	135	—	—	135

¹ Projekteringskostnad.² Uppskattad kostnad enär huvudhandlingar ännu ej upprättats.

1	2	3	4	5	6
<i>Restads sjukhus</i>					
Vattenförsörjning.....	—	275	19	—	256
Uppförande av nytt medicinskt centrum	3 200	3 300	—	¹ 100	1 500
Uppförande av bostad åt överläkare...	200	205	—	—	205
Elektriska arbeten.....	—	40	—	—	40
<i>Sjukhuset i Sala</i>					
Elektriska arbeten.....	—	40	—	—	40
<i>Sälters sjukhus</i>					
Bidrag till anläggande av avloppsre- ningsverk.....	—	495	—	—	495
<i>Sidsjöns sjukhus</i>					
Elektriska arbeten.....	105	105	—	—	105
<i>Frösö sjukhus</i>					
Uppförande av vårdpaviljong MK13...	4 000	4 120	—	¹ 150	900
Omläggning av avloppssystemet	—	600	—	—	600
<i>Umedalens sjukhus</i>					
Elektriska arbeten.....	—	90	—	—	90
<i>Furunäsets sjukhus</i>					
Elektriska arbeten.....	—	100	—	—	100
Summa III	43 175	60 475	60	1 650	22 330
<i>IV. För närvarande ej aktuella företag</i>					
<i>Sundby sjukhus</i>					
Ombyggnad av administration och me- dicinskt centrum.....	560	—	54	¹ 20	—
Summa IV	560	—	54	20	—
Summa I—IV	373 934	393 921	202 168	67 778	80 470

¹ Projekteringskostnad.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sid.
I. Vissa byggnadsarbeten vid statens mentalsjukhus m. m.	3
Framställning från mentalsjukvårdsberedningens byggnads- och utrustnings- delegation	3
<i>Inledning</i>	<i>3</i>
<i>Uppförande av nytt mentalsjukhus i Norrtälje</i>	<i>8</i>
<i>Ulleråkers sjukhus i Uppsala</i>	<i>10</i>
Rationaliseringsåtgärder inom panncentralen	10
<i>Sundby sjukhus vid Strängnäs</i>	<i>11</i>
Renovering av vårdpaviljong K14	11
Anslutning till Strängnäs stads avloppsledningssystem m. m.	12
<i>Birgittas sjukhus i Vadstena</i>	<i>19</i>
Byggnad för omklädningsrum vid idrottsplatsen	19
<i>Ryhovs sjukhus i Jönköping</i>	<i>19</i>
Elektriska arbeten	19
<i>Uppförande av nytt mentalsjukhus i Värnamo</i>	<i>20</i>
<i>S:t Lars' sjukhus i Lund</i>	<i>22</i>
Om- och tillbyggnad av centralköket m. m.	22
<i>Vipeholms sjukhus i Lund</i>	<i>22</i>
Elektriska arbeten	22
<i>S:ta Maria sjukhus i Hälsingborg</i>	<i>24</i>
Kompletteringsåtgärder inom panncentralen	24
<i>Uppförande av nytt mentalsjukhus i Varberg</i>	<i>25</i>
<i>S:t Jörgens sjukhus i Göteborg.</i>	<i>29</i>
Iordningställande av viss del av sjukhusområdet	29
Förvärv av viss ecklesiastisk mark.	29
<i>Restads sjukhus i Vänersborg</i>	<i>32</i>
Elektriska arbeten	32
<i>Sjukhuset i Sala för vård av högradigt psykiskt efterblivna</i>	<i>32</i>
Förslag om vård vid sjukhuset av vissa psykiskt efterblivna barn under viss övergångstid	32
Elektriska arbeten	33
<i>Säters sjukhus</i>	<i>34</i>
Bidrag till anläggande av avloppsreningsverk	34
<i>Frösö sjukhus vid Östersund</i>	<i>37</i>
Omläggning av avloppssystemet	37
<i>Umedalens sjukhus vid Umeå.</i>	<i>38</i>
Elektriska arbeten	38

	Sid.
<i>Mentalsjukvårdens organisation i Norrbottens län</i>	39
<i>Furunäsets sjukhus vid Piteå</i>	44
Plan för upprustning	44
Elektriska arbeten	48
Föredraganden	49
II. Utrustning av nya mentalsjukhus m.m.	57
<i>Utrustning av nya mentalsjukhus</i>	58
<i>Utrustning av nyuppförda och renoverade byggnader vid befintliga mental-</i> <i>sjukhus</i>	59
Föredraganden	63
III. Försäljning av vissa markområden vid Furunäsets sjukhus.	64
<i>Förslag och yttrande</i>	64
Föredraganden	67
IV. Uppförande av vissa jordbruksbyggnader vid statens skol- och yrkeshem på Salbohed	68
<i>Förslag</i>	68
<i>Yttranden</i>	68
Föredraganden	73
V. Lån till Svenska diakonissällskapet för vissa byggnadsarbeten.	75
<i>Inledning</i>	75
<i>Förslag</i>	76
<i>Yttrande</i>	76
Föredraganden	76
VI. Lån till föreningen Röingegården u.p.a. för vissa ombyggnadsarbeten.	77
<i>Förslag</i>	77
<i>Yttranden</i>	78
Föredraganden	79
VII. Hemställan	79
Bilaga	81